

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra slovanských jazyků a literatur
Oddělení českého jazyka a literatury

Diplomová práce

Vlastní jména v cestopise Miloty Zdirada Poláka

Vypracovala: Bc. Aneta Marková
Vedoucí práce: doc. PhDr. Marie Janečková, CSc.

České Budějovice 2019

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 2019

Podpis studentky

Poděkování

Děkuji vedoucí své diplomové práce paní doc. PhDr. Marii Janečkové, CSc., za odborné rady, laskavý přístup a čas, který mi věnovala při konzultacích. Děkuji také své rodině za trpělivost a psychickou podporu po celou dobu studia.

Anotace

Tématem diplomové práce jsou vlastní jména zeměpisná a jména osob v Polákově cestopisu *Cesta do Itálie*, kterou vykonal počátkem 19. století. Onomastický materiál získaný excerpcí je v práci podroben lingvistické analýze. Rozbor proprií se provádí s využitím tradičních klasifikačních postupů, přičemž pozornost je zaměřena na způsoby zápisu proprií, zvláště exonym.

Annotation

This master's thesis deals with geographical names and personal names in Polak's travelogue called *Cesta do Itálie*. This travelogue concerns his wayfaring in Italy in the beginning of the 19th century. I excerpted the discussed onomastic material and subjected it to linguistic analysis. To do so, I employed traditional classification methods while especially focusing on variable ways of transcribing proper names, especially exonyms.

Obsah

Úvod.....	7
1 Vymezení pojmu cestopis	9
2 Vývoj cestopisů v českých zemích	11
3 Onomastika	15
3.1 Vnitřní členění onomastiky podle Rudolfa Šrámka	16
3.2 Vlastní jména (propria)	16
3.3 Vlastní jména osobní podle <i>Nového encyklopedického slovníku</i>	17
<i>češtiny</i>	17
3.3.1 Dělení osobních vlastních jmen	17
3.3.2 Bližší charakteristika antroponym.....	18
3.3.3 Příjímí.....	19
3.4 Rozdělení vlastních jmen podle Pravidel českého pravopisu	19
4 Toponyma (vlastní jména zeměpisná)	22
4.1 Exonyma	23
4.2 Klasifikace exonym.....	25
4.3 Historie exonym	28
5 Milota Zdirad Polák	30
6 Cesta do Itálie	32
6.1 Edice.....	34
7 Metodologie práce	35
8 Výzkumná část.....	37
8.1 Charakteristika textu	37
8.1.1 Kompozice	37
8.1.2 Syntaktická stavba.....	38
8.1.3 Hláskoslovná a tvaroslovná stránka	38
8.1.4 Lexikální stránka.....	38
9 Specifikace analýzy a problematické případy	39
9.1 Klasifikace vlastních jmen v cestopise	40
9.1 Dělení na abionyma a bionyma podle <i>Nového encyklopedického slovníku</i>	40
<i>češtiny</i>	40
9.1.1 Rozdělení bionym	40
9.1.2 Rozdělení abionym.....	41
9.1.3 Charakteristika výčtu všech vlastních jmen v publikaci	42
9.1.4 Výběrová klasifikace proprií.....	45
9.1.5 Jména cizího původu.....	47

9.1.6 Jiné rozmanitosti zápisu	48
10 Exonyma a endonyma v cestopise	48
10.1 Charakteristika exonym	59
10.2 Endonymický materiál	61
Závěr	65

Úvod

Hlavním cílem této diplomové práce je shromáždění a následné rozřídění vlastních jmen v cestopise *Cesta do Itálie* od Miloty Zdirada Poláka. Bližší pozornost je věnována exonymům, která v době vzniku díla mnohdy ještě neměla ustálenou formu a neřídila se platnou kodifikací.

V teoretické části je pozornost nejprve věnována charakteristice cestopisu jako literárního žánru, přičemž je zmíněn i historický vývoj česky psaných cestopisných děl. Stranou nezůstává ani stručné představení nejvýznačnějších osobností, které k české cestopisné literatuře přispěly. Přínosnou byla v této oblasti publikace *Česká touha cestovatelská*, jejímiž autory jsou J. Polišenský a S. Binková. Ke zpracování kapitoly zabývající se cestopisem jako specifickým druhem narativní literatury byly informace čerpány zejména ze sborníku *Fenomén cestopisu v literatuře a umění střední Evropy* (editor Jiří Hrabal). Dále je představena lingvistická disciplína onomastika jako nauka o vlastních jménech. V této kapitole jsou nastíněny možnosti klasifikace příjmení z různých pohledů. Naše pozornost je dále zaměřena na zvláštní typ toponym – exonyma, kterým je věnována kapitola opírající se o práci R. Šrámka *Cizí místní jména v češtině*. Podrobnější informace jsou čerpány zejména z internetového *Nového encyklopedického slovníku češtiny*. Dále byla věnována pozornost autorovi M. Z. Polákovi, jehož cestopis a vlastní jména v něm jsou předmětem diplomové práce. Následuje stručný popis cestopisu, v němž Polák líčí svou několikaletou pouť po Itálii. Teoretickou část uzavírá kapitola obsahující výčet a popis všech doposud vydaných edic cestopisu.

Metodologická část zprvu krátce představuje analyzovanou publikaci – cestopis *Cesta do Itálie*. Poté jsou upřesněna specifika jazykové analýzy a uvedeny některé problematické případy, které znesnadnily excerpci. Pozornost je věnována získanému onomastickému materiálu, tedy vlastním jménům, která jsou podrobena různým druhům klasifikací, přičemž výsledky jsou vzájemně porovnávány. Propria jsou rozčleněna do několika tematických skupin a do tabulek, uvnitř nichž jsou abecedně seřazena. Je sledován i zápis cizojazyčných vlastních jmen či známky jejich počestění z autorovy strany.

Kapitola o excerpovaných exonymech, jejich klasifikace a jazyková charakteristika tvoří stěžejní, výzkumnou část práce. Nejprve jsou uvedeny postupy, na jejichž základě jsou exonyma identifikována. Připomenuty jsou skutečnosti, které identifikaci znesnadňovaly. Všechna exonyma získaná z textu jsou abecedně seřazena

do tabulky, která obsahuje i jejich případné varianty, dále pak endonyma pro dané zeměpisné objekty a případná exonyma současná. Na základě této tabulky bude možné postihnout jednotlivé druhy exonym a jazykové jevy, ke kterým mohlo při přejímání cizích toponym do češtiny dojít.

Součástí výzkumné části tvoří i samostatná kapitola pojednávající o excerpovaných endonomech. Jedním z cílů práce je zjistit, zda jsou v textu více zastoupena endonyma, či zda převládají exonyma. Endonyma jsou taktéž uvedena v samostatné tabulce. Při určování excerpovaných exonym a endonym bylo nutné čerpat i z internetových zdrojů. Jejich soupis je uveden v seznamu literatury na konci práce. Závěr práce obsahuje souhrn výsledků analýzy.

1 Vymezení pojmu cestopis

V Encyklopedii žánrů je cestopis definován jako próza zachycující průběh putování objevovaným zeměpisným prostorem. Vladimír Macura k tomu dodává, že cestopisné dílo je budováno především na více či méně dynamické osnově jediného, konkrétního putování tematizujícího emotivní či poznávací zážitek.

Tomáš Kubíček popisuje v publikaci *Fenomén cestopisu v literatuře a umění střední Evropy* cestopis jako „[...] epické vyprávění o putování s cílem vytvořit obraz skutečnosti a podat o ní svědectví. Vzniká po ukončení cesty a vedle složky informativní klade důraz na složku subjektivní. Z hlediska kulturního představuje a modeluje základní podobu interkulturních vztahů a upevňuje vědomí o diferencích kulturních systémech a o zdrojích společenské i individuální identifikace. Cestovatel obvykle vnímá a interpretuje cizí zemi prostřednictvím zkušeností a kritérií své vlasti.

Typickým znakem cestopisu je blízkost autora a vypravěče. Vypravěč v *ich formě*, zpravidla plní roli účastníka a pozorovatele, je součástí představeného světa, bývá o něm předem poučen, avšak vždy mívá pouze omezené informace. Umělecká hodnota cestopisu se neodvíjí pouze od atraktivity procestované země, ale záleží také na dispozicích tvůrce – jeho temperamentu, rozhledu, kritériích, zájmech, pozorovacích schopnostech a vypravěčské invenci.“¹

Cestopis má svou zvláštní formu vyprávění – narativu. Z hlediska narativní výstavby jde o jeden z nejstarších způsobů transformace lidské zkušenosti do podoby příběhu, jehož řazení událostí respektuje z větší části jejich přirozenou časovou a příčinnou logiku.²

Tomáš Kubíček se ve studii *Invarianty cestopisu* (s. 9–17) v publikaci *Fenomén cestopisu literatury a umění střední Evropy* zabývá především vymezením invariant³ cestopisu jako specifického druhu narativní literatury, přičemž vymezuje následující:

- **Invariant subjektu cestopisu**

Konkrétním rysem v tomto invariantu je především legitimizace známého či legitimizace vlastního, kdy vypravěčem je předem definováno komparativní východisko, čili k jakému účelu má vyprávění směřovat, eventuálně jakého cíle

¹ MOCNÁ D., PETERKA a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, 2004, s. 75.

² KUBÍČEK, T. Invarianty cestopisu. In: Hrabal, J. (ed.). *Fenomén cestopisu v literatuře a umění střední Evropy*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 16.

³ Rysy, které modelují, tedy formují a předurčují všechny jednotlivé variace žánru.

má dosáhnout. Typickým příkladem je cestopis Marca Pola, který je primárně potvrzením platnosti principů křesťanského světa, které jsou jako měřítko správného nastaveny před poznávání cizího.

- **Invariant překladu**

Vypravěč, poutník či cestovatel je současně překladatelem, jehož úkolem je přeložit neznámé do řeči známé. Vytváření paralel s vlastní kulturou a srovnávání neznámého s vlastní zkušeností je jediným způsobem, jak poznávání začít. Základním nástrojem překladu se stává systém (můžeme ho označit jako světonázor), jenž současně operuje s kognitivními modely, které nahrazují přímé vnímání a do nichž patří i představy, názory a fantazie.

- **Invariant sebepoznání a sebe prezentace**

Jeden z názorů, jenž souvisí s kognitivním strukturováním neznámého, je takový, že setkávání se s jiným a poznávání jiného je součástí procesu formování podoby vlastního „já“, které je odrazem projekce druhého. Tento invariant proměňuje subjekto-objektovou orientaci výpovědi. Z pozorujícího se stává pozorovaný. Zatímco cílem putování je vzdálené město kdesi za horizontem, cílem cestopisu je podat svědectví o putování. Tento invariant svědectví je jádrem cestopisného žánru, který je svědeckou literaturou. Vypravěč je nyní nejen subjektem, ale i objektem vyprávění.

- **Invariant dvojího času**

Vypravěč na jedné straně vytváří iluzi přítomného dění (prostřednictvím narativních technik dramatizace), na druhé straně ji v tom samém okamžiku ruší, protože je nutně vzdálen od popisovaného dění v čase i v prostoru. Gramatická forma narativní promluvy v důsledku toho získává charakter epického préterita, což je rys, který bezpečně odlišuje cestopis od deníku. Psaní cestopisu neztrácí ještě charakter aktuálnosti, avšak události jsou vědomě podřizovány kompozičnímu záměru.

- **Invariant autentifikace**

Časový odstup od narativizace události nebrání autorovi cestopisu ve využívání široké škály narativních technik, které mají za úkol propůjčit vyprávění

autentičnost a dramatičnost. K tomuto invariantu náleží i uvádění pojmů, které aktivují čtenářovu kulturní encyklopedii (např. pojmy zeměpisné) a potvrzují danou událost v konkrétním reálném časoprostoru. Předpokládáme, že cestopis nám přináší obraz reálného světa, ale ve skutečnosti je jeho schopnost a možnost v tomto smyslu značně omezená. První omezení nastavuje status literárního textu, který musí být mezerovitý a není schopen obsáhnout celou skutečnost. Druhé omezení nastavuje sám zapisující subjekt, jenž je zdrojem výběru a nese určité hodnotové a vědomostní systémy, které určují selekci.

- **Invariant dobrodružství**

Dramatizace události je součástí další invariantní podoby cestopisu, který nejčastěji čerpá z koše narativních postupů, jež využívá i žánr dobrodružné literatury, jejímž základním rysem je rovněž rychlé střídání dějových prostorů. Funkcí těchto postupů je přirozená potřeba cestopisného vyprávění - potřeba zaujmout posluchače. Tyto postupy mají dvě základní oblasti, z nichž mohou čerpat, a to oblast událostí vnějšího světa a oblast událostí světa vnitřního.⁴

2 Vývoj cestopisů v českých zemích

„Cestopis je žánrem literatury dokumentární, publicistické nebo umělecké, jehož tématem je popis nebo vylíčení autorovy cesty do cizích zemí nebo krajin. Obsahuje záznamy anebo postřehy o jejich zvláštích geografických, národopisných, kulturních, sociálních apod.“⁵ Česká cestopisná literatura vznikla ve 14. století a dále se rozvíjela až do 17. století. Důležitým mezníkem, který přispěl ke vzniku této dokumentárně zábavné literatury, byl překlad celoevropsky proslulého *Cestopisu tzv. Mandevilla* (John de Mandeville, anglický lékař a cestovatel, 1300–1372), a to konkrétně Václavem Vavřincem z Březové (1576). Ve stejné době byl přeložen i neméně známý cestopis *Milion* italského spisovatele Marca Pola (benátský kupec a cestovatel, 1254–324), který v díle popisoval své putování do Asie. Stejně jako v zahraničí i u nás je možné v hodnocení cestopisné literatury rozlišit dva rozdílné přístupy. První přístup zahrnuje cestopisy inklinující k fakticitě, tedy k reálnému zobrazení. Druhý tvoří cestopisy, které mají tendenci k fikci, přičemž tato díla mohou být

⁴ KUBÍČEK, T. Invarianty cestopisu. In: Hrabal, J. (ed.). *Fenomén cestopisu v literatuře a umění střední Evropy*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 9–16.

⁵ VLAŠÍN, Š. et al. *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984, s. 53.

pro čtenáře poutavějšími a vyhledávanějšími.⁶ Ani v hlubokém středověku necestovali pouze učitelé a žáci. Napříč Evropou putovali řemeslničtí tovaryši, vojáci, studenti, zemědělci, kteří trpěli neúrodou a hladomorem. Druhým typem cestujících byli členové diplomatických poselství, klerikové putující do Říma nebo Avignonu či skupiny osob, jež můžeme považovat za předchůdce dnešní masové turistiky. Významným českým cestopiscem byl Jan Amos Komenský, jenž měl v této oblasti značné zkušenosti a prostřednictvím svých děl podněcoval k cestování nadcházející generace v podobě navrhovaných kavalírských a studijních cest. V jeho pedagogických dílech *Velká didaktika* a *Navržení krátké o obnově škol v království českém* vyzdvihuje cestování, poznávání nových kultur a zdůrazňuje jejich pozitivní vliv na mladého člověka.⁷

Od doby renesance již neměla lidská zvědavost nepřekonatelné hranice a imaginární cestopisy typu *Milionu* Marca Pola byly překonány popisy cest uskutečněných Kryštofem Kolumbem či Amerigem Vespuccim.⁸ Nástup humanismu v evropských zemích koncem 15. a počátkem 16. století byl v české společnosti opožděn díky probíhajícím husitským válkám, ovšem touha po poznání cizích zemí a jiné kultury se objevila i u nás. Oblíbenými se staly především cesty do Svaté země, které byly čtenáři velmi oceňovány a jejichž autor získal posléze jistou prestiž. Typickým příkladem je dílo Martina Kabátníka *Cesta z Čech do Jeruzaléma a Egypta* z přelomu 15. a 16. století, které se těšilo velké čtenářské oblibě.⁹ Ve století šestnáctém došlo k vzestupu zájmu lidí v Evropě o cestování a cestopisnou literaturu především díky vynálezu knihtisku a mnohým zámořským objevům té doby. Většina zahraničních cest byla orientována do Itálie a následně do Palestiny. Mezi nejvýznamnější české cestopisce této doby můžeme zařadit šlechtice Jana Hasištejnského z Lobkovic, diplomata ve službách krále Vladislava Jagellonského (1450–1517), Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdruzic, diplomata, cestovatele, hudebníka, spisovatele (1564–1621) nebo Václava Vratislava z Mitrovic, účastníka diplomatické výpravy zajatého v Osmanské říši (1576–1635).¹⁰

Pro sedmnácté století bývají charakteristické několikajazyčné cestopisy, v nichž se nejčastěji objevují výrazy německé, latinské či francouzské. Výhradně český jazyk používají pouze lidoví autoři. Po bitvě na Bílé hoře roku 1620 došlo ke společenským změnám, které měly za následek snížení počtu vzdělaného českého obyvatelstva

⁶ VLAŠÍN, Š. et al. *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984, s. 54.

⁷ BINKOVÁ, S., POLIŠENSKÝ J. *Česká touha cestovatelská: Cestopis, deníky a listy ze 17. století*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1989, s. 9.

⁸ BINKOVÁ, S., POLIŠENSKÝ J. *Česká touha cestovatelská*. 1989, s. 9.

⁹ GALÍK, J. et al. *Panorama české literatury*. Praha: Rubicon, 1994, s. 62.

¹⁰ BINKOVÁ, S., POLIŠENSKÝ J. *Česká touha cestovatelská*. 1989, s. 11.

(způsobeno nucenou emigrací české šlechty) a následné poněmčování obyvatel.¹¹ Cestování je v tomto období orientované na Západ, konkrétně do oblastí, v nichž převládala humanisticko-reformační vzdělanost: Německo, Švýcarsko, Francie, Nizozemí, Anglie.¹² Reprezentantem tohoto období je např. dílo *Island aneb Krátké vypsání ostrova Islandu, v němž věci divné a zvláštní, v krajinách těchto našich nevidané očitě spatřeny a některé od obyvatelův ostrovu toho hodnověrných slyšány i pravdivě poznamenány jsou* (1638) od Daniela Strejce-Vettera, které líčí autorovu soukromou cestu, na niž se vydal ještě jako student gymnázia spolu se svým přítelem. Cestopis popisuje několikatydenní pobyt na ostrově. Byl vydán v několika jazycích celkem čtyřikrát, což svědčí o jeho čtenářské oblibě.¹³

V 18. století tradice cestopisů pokračuje v téměř stejném duchu, jelikož je stále využívána vícejazyčnost a latina spolu s němčinou se dočasně stávají literárním jazykem českých vzdělanců. Zeměpisný obzor se nadále rozšiřuje o další země, např. Austrálii, Nový Zéland, Indii, Čínu či španělskou Ameriku.¹⁴ K domácím autorům cestopisné literatury patří Josef Neumann, jenž je autorem prvního spisu věnovaného Latinské Americe. Zastával funkci kněze a misionáře v oblasti dnešního mexického státu Chihuahua mezi indiány kmene Tarahumara, díky čemuž důkladně poznal kraj a jeho obyvatele.¹⁵

Do cestopisné tradice se v 19. století výrazně zapsal Jan Kollár zejména *Cestopisem obsahujícím cestu do Horní Itálie a odsud přes Tyrolsko a Bavorsko se zvláštním ohledem na slavjanské živly roku 1841*¹⁶ (1843). Nelze opomenout ani Matěje Milotu Zdirada Poláka, Kollárova současníka, jehož cestopis *Cesta do Itálie* (1820–1822) je předmětem této diplomové práce.¹⁷ Koncem 19. století podnikl český lékař a cestovatel MUDr. Emil Holub dvě výpravy do Afriky, přičemž vypracoval detailní mapu zahrnující oblast Viktoriiniých vodopádů. Na tomto kontinentu strávil celkem 11 let života. Nejčastěji pobýval s domorodými kmeny, navštívil mimo jiné Káhiru či Zambii. Svě

¹¹ TICHÁ, Z. *Cesta starší české literatury*. Praha: Panorama, 1984, s. 228.

¹² MARTÍNKOVÉ, M. a J. (2006). *Čeští cestovatelé a mořeplavci*. Praha: Albatros, s. 16.

¹³ JANEČKOVÁ, M. K jazyku Daniela Vettera v cestopise Islandia... *NŘ*, roč. 82, č. 5, 1999. <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7517> (poslední přístup: 26. 9. 2019).

¹⁴ BINKOVÁ, S., POLIŠENSKÝ J. *Česká touha cestovatelská: Cestopis, deníky a listy ze 17. století*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1989, s. 13.

¹⁵ Viz https://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=8508 (poslední přístup: 26. 9. 2019).

¹⁶ Název je přizpůsoben současnému pravopisu.

¹⁷ V původním názvu cestopisu není vyznačena délka u samohlásky **a** v exonymu *Itálie*. V této práci je však používána současná podoba exonyma – *Itálie* (kromě doslovných názvů děl a vydání).

poznatky a zkušenosti popsal v dílech *Sedm let v jižní Africe* (1880–1881) a *Druhá cesta po Jižní Africe* (1890).¹⁸

Ve 20. století se ráz cestopisů poněkud pozměnil především proto, že naprostá většina zemí již byla prozkoumána, zaznamenána, a tudíž byli autoři nuceni zvolit inovativní způsoby při vytváření cestopisného díla. Obrazy z cest nahradili fotografiemi, připojili líčení netradičních zážitků a připojovali rady a doporučení pro budoucí návštěvníky daných lokalit. Oblíbenými se staly cestopisy Karla Čapka, které ovšem nebyly zcela zeměpisné povahy, nýbrž zachycovaly zvyky a životní styl obyvatel popisovaného státu. Řadí se sem *Italské listy*, *Anglické listy*, *Výlet do Španěl* atd. Pravděpodobně nejznámějšími cestovateli byli Jiří Hanzelka spolu s Miroslavem Zikmundem, kteří své cesty do Afriky, Jižní Ameriky, Asie a Oceánie absolvovali ve vozech značky Tatra. Své poznatky a zážitky zaznamenali nejen v mnoha cestopisech, článkách, ale především prostřednictvím značného množství filmového materiálu. Knižně vydali např. cestopis *Za lovci lebek* (1958).¹⁹ Do české cestopisné literatury se výrazným způsobem zapsal i Miloslav Stingl, který za svůj život navštívil 152 zemí, absolvoval 14 cest kolem světa a je autorem 43 knih ve 240 vydáních. Jeho cestopisů se prodalo více než 17 milionů. Indiánský kmen ze Severní Ameriky si dokonce autora zvolil za svého náčelníka. Podle vlastních slov považuje Stingl za svá nejdůležitější díla pouze publikace cizojazyčně vydané, konkrétně jimi jsou *Umění a kultury Indiánů a Eskymáků Severní Ameriky* a *Umění a kultury původních obyvatel Austrálie a Oceánie*. V domácím prostředí jsou však oblíbenými publikacemi *Indiáni bez Tomahavků* (1976) a *Za poklady mayských měst* (1969). Za zmínku stojí také jeho lehce kontroverzní dílo *Sex v pěti dílech světa, aneb Cestopis časem a prostorem tělesné lásky* (2006).²⁰ Autorů píšící cestopisy bylo ve 20. století velké množství, proto mohu výběrově připomenout J. Kořenského, E. S. Vráze či J. E. Welzla.

Neopomenutelným soudobým autorem je bezesporu český technik, experimentální archeolog a rodák z jihočeských Strakonice Ing. Pavel Pavel. Jeho dílo *Rapa Nui* (1988) (v překladu *Velikonoční ostrov*), je psáno deníkovou formou a nalezneme v něm nejen informace o domorodém obyvatelstvu, nýbrž i popis jím vytvořené a posléze vyzkoušené inovativní metody přesouvání tzv. soch „moai“

¹⁸ JIRÁKOVÁ, M. *Vznik a vývoj české afrikanistiky*. Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta. 2017, s. 25.

¹⁹ MARTÍNKOVÉ, M. a J. *Čeští cestovatelé a mořeplavci*. Praha: Albatros, 2006, s. 312.

²⁰ Viz <https://www.jota.cz/stingl-miloslav-biografie-cestovateleske-legendy> (poslední přístup: 26. 9. 2019).

na Velikonočním ostrově v Tichém oceánu.²¹ Svou hypotézu týkající se přepravy těžkých kamenných plastik na značné vzdálenosti potvrdil praktickými pokusy v roce 1986, kdy jako člen týmu legendárního norského cestovatele a etnografa Thora Heyerdahla „naučil chodit“ skutečné sochy přímo na ostrově. Zabýval se i hypotézami ohledně vzniku pravěké svatyně Stonehenge ve Velké Británii, a to konkrétně ve své další knize *Jak vznikly monumenty dávnověku* (1994). Pavel Pavel je stále aktivním cestovatelem i badatelem, což dokládá jeho nejnovější publikace *Návrat na Rapa Nui po třiceti letech* (2017), v níž popisuje nejen legendy obyvatel nejizolovanějšího místa světa.²²

V posledních několika letech se stal na poli cestovatelské prózy velmi oblíbeným Ladislav Zibura (1992), rodák z Českých Budějovic. Jeho pěší túry po celém světě a následné přednášky dokáží čtenáře a posluchače nejen informovat a pobavit, nýbrž i podněcovat především mladší generaci k cestovatelské činnosti. Mezi jeho nejznámější díla patří *40 dní pěšky do Jeruzaléma* (2015) a *Už nikdy pěšky po Arménii a Gruzii* (2017).²³

3 Onomastika

Nauka o vlastních jménech (onomastika) postupně ztrácí charakter historické pomocné vědy (geografické, sociologické aj.) a je dovršen její přesun do věd lingvistických, což platí zejména pro onomastiku českou.²⁴ Jedná se o vědní obor, jehož předmětem zkoumání jsou vlastní jména (onyma, propria) – tedy lexikální jednotky, které na nepojmové bázi pojmenovávají jednotlivé objekty, jež následně diferencují (rozlišují) a lokalizují (řadí) do vztahů věcných, prostorových, sociálních, kulturních, historických nebo ekonomických.²⁵ „Vědní disciplína onomastika je specifická především svým interdisciplinárním charakterem spočívajícím v úspěšném propojování poznatků z oblasti lingvistiky, geografie, historie a historické geografie či archeologie.“²⁶ Hlavními oddíly onomastiky jsou antroponomastika – nauka o vlastních jménech lidských, a toponomastika – nauka o vlastních jménech zeměpisných (geografických).²⁷

²¹ PAVEL, P. *Rapa nui*, Olympia, 2000.

²² PAVEL, P. *Návrat na Rapa Nui po třiceti letech*. Regionall, 2017.

²³ ZIBURA, L. *Sebrané pěškopisy (trojbox)*. Bizbooks, 2018.

²⁴ ŠRÁMEK, R. *Úvod do obecné onomastiky*. 1. vyd. Brno: MU Brno – Kraví hora, 1999, s. 3.

²⁵ ŠRÁMEK, R. *Úvod do obecné onomastiky*. 1. vyd. Brno: MU Brno – Kraví hora, 1999, s. 1.

²⁶ HAVRDA, M. *Obraz anoikonymie v katastru obce Tchořovice a jeho historické proměny*. Diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2014, s. 9.

²⁷ ŠMILAUER, V. *Úvod do toponomastiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1966, s. 8.

3.1 Vnitřní členění onomastiky podle Rudolfa Šrámka

- **Geonyma**²⁸
 - toponyma (vlastní jména zeměpisná – např. *Praha, Vltava*);
 - kosmonyma/astronyma (jména objektů nacházejících se mimo zemi – např. *Uran*);
 - urbanonyma (názvosloví ulic – např. *Jaroslava Bědy*);

- **Bionyma**²⁹
 - antroponyma (vlastní jména osob – jedince či skupiny, např. *Tomáš, Rakušané*);
 - pseudoantroponyma (vlastní jména jedinečné bytosti považované za živou vč. bytostí mytologických - např. princezna *Zlatovláska*, bůh *Hermés*);
 - zoonyma (vlastní jména skutečných živočichů – např. pes *Rex*);

- **Chrématonyma** – vlastní jména lidských výtvorů, společenských institucí, organizací a vztahů vzniklých lidskou činností, a to společenskou, kulturní, ekonomickou či politickou;³⁰
 - jména výrobků – např. *pasta Odol, okna Vekra, román Temno*;
 - společenských jevů – např. *Štědrý den*;
 - společenské instituce – např. *Karlova univerzita, Česká lékařská komora*.

3.2 Vlastní jména (propria)

Vlastní jméno osobní neboli **antroponymum** je vlastní jméno jednotlivého člověka (termín skupinové antroponymum bývá užíván jako vlastní jméno skupiny lidí). Antroponyma tvoří součást obecnější třídy bionym, tj. vlastních jmen živých či jakoby živých bytostí a jiných organismů, jež fungují ve společenských vztazích. Mají charakter substantiva (křestní jméno *František*, příjmení *Novák*) nebo pojmenovacího spojení (přezdívka *Bílá paní*) a jejich hlavní funkcí je pojmenovat jedince, odlišit jej od ostatních

²⁸ Geonymum (srov. geo- 'týkající se Země').

²⁹ Bionymum – souhrnný termín pro názvy živých bytostí.

³⁰ ŠRÁMEK, R. *Úvod do obecné onomastiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 16.

jedinců dané třídy a identifikovat je jako jedinečné předměty řeči (*Kateřina, pes Alík, České Budějovice*).³¹

V opozici k vlastním jménům (propriím) stojí jména obecná (apelativa), tj. „substantiva nesoucí zobecňující a zobecněný pojmový význam, jehož prostřednictvím se vztahuje k třídě předmětů nebo jevů. Od apelativ se vlastní jména liší především absencí generického významu (neobsahují pojmové sémý, nýbrž pouze grafémy). Nemají proto (většinou) charakterizační schopnost a k označovaným objektům se nevztahují na základě zobecněných významových rysů, nýbrž pouze na základě individuální – společensky podmíněné – konvence.“³²

Příklady:

jméno vlastní (proprium)	jméno obecné (apelativum)
<i>Barbora</i>	žena
<i>Micka</i>	kočka
<i>Strakonice</i>	město

3.3 Vlastní jména osobní podle *Nového encyklopedického slovníku*

češtiny

3.3.1 Dělení osobních vlastních jmen

- rodná/křestní jména (*Aneta, Karel, Radek*);
- hypokoristika (*Áňa, Kája, Rád'a*);
- příjmní (*Markéta Zrzavá, Petr Bednář, Ladislav Dokulil*);
- příjmení (*Marková, Peleška, Vlková*);
- přezdívky (*Šplhoun, Bylinkář, Kapr*);
- živá jména, jména po chalupě (*Karel Marek po chalupě Samec, Jan Sladký po chalupě Kozina*);
- fiktonyma – jména přijatá k zatajení pravého jména, a to osobní –

³¹ PLESKALOVÁ, J. *Vývoj vlastních jmen osobních v českých zemích v letech 1000-2010*. Host – vydavatelství, s. r. o. Masarykova univerzita Brno. 2011, s. 9.

³² Zdeňka Hladká (1), Marek Nekula (2) (2017). VLASTNÍ JMÉNO. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*.

URL: https://www.czechency.org/slovník/VLASTNÍ_JMÉNO (poslední přístup: 27. 9. 2019).

- **pseudonyma** (*Otokar Březina* vlastním jménem *Václav Jebavý*), v jehož rámci se kromě jiného rozlišuje:
 - a) **pseudogynekonym(um)** (pseudonym muže obsahující alespoň jedno jméno ženské (*Jaroslav Maria* vlastním jménem Jaroslav Mayer) a opačně
 - b) **pseudoandronym(um)** (*Jiří Sumín* vlastním jménem Amálie Vrbová).

3.3.2 Bližší charakteristika antroponym

Antroponyma jsou slovnědruhově vždy substantiva (*Andrea, Dagmar, Daniel*), i když svou formou ukazují na jiný původ, např. slovesný (příjmení *Dokulil, Nejezchleba, Skočdopole*), nebo mají podobu pojmenovacího spojení (přezdívka *Zelený mozek*). Hlavní funkcí antroponym je označovat jedince, odlišovat ho od ostatních jedinců dané třídy a identifikovat ho jako jedinečný objekt. Potřeba rozlišovat jedince ve společnosti je stará jako lidstvo samo, neboť dosud nebylo objeveno etnikum (zaniklé ani současné), které neužívalo/neužívá vlastní jména (především antroponyma a toponyma).³³

První antroponyma vznikala na základě takových apelativ a jejich typů, které umožňovaly charakterizovat, a tím i identifikovat nositele jména, a to přímo (*bradáč - Bradáč*), nebo přeneseně na základě metafory: *liška - Liška* – je vychytralý jako liška, či metonymie *liška - Liška* – zabil nebezpečnou lišku. Jejich základní pojmenovací motivy dodnes tvoří fyzické a duševní vlastnosti pojmenovávaného (*Pavel* z latinského *Paulus*, to z *paulus* ‘malý’, přeneseně ‘skromný’, *Pokorný, Bernard* z něm. *Bernhard* ‘statný, tvrdý jako medvěd’), jeho činnost včetně objektů, k nimž se vztahuje (*Loudal, Kovář, Fischer* – rybář), různé události (*Zbořil*), společenské postavení (*Dvořák* ‘svobodný sedlák, dvorský úředník’, *Richter* ‘rychtář’), příbuzenské, zejména synovské vztahy (*Vítovic* ‘syn Vítův’, *Strejček*), vztah k jistému místu (*Lukáš* z latinského *Lucanus* ‘pocházející z Lukánie’, *Zábranský* ‘bydlel za branou’); v případě víry v magickou sílu **antroponym** hrají v daném společenství důležitou roli vlastní jména ochranná a vlastní jména přací.³⁴

³³ Jana Pleskalová (2017): ANTROPONYMUM. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny.
URL: <https://www.czechency.org/slovník/ANTROPONYMUM> (poslední přístup: 2. 12. 2019).

³⁴ Jana Pleskalová (2017): ANTROPONYMUM. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny.
URL: <https://www.czechency.org/slovník/ANTROPONYMUM> (poslední přístup: 2. 12. 2019).

3.3.3 Příjmní

Doplňkové antroponymum, které v době oficiální jednojmennosti, tedy před zavedením příjmení, rozlišovalo jedince se stejným oficiálním osobním jménem užívaným na veřejnosti, např. *Pavel Bednář* a *Josef Zbořil*. Příjmní získávali lidé až během svého života. Osoby většinou mívaly příjmní několik, např. *Mareš Šedivý* a *Mareš Valdek* je táž osoba, proměnlivé byly mnohdy i jejich tvary (**p. Kříž** i **Křížek** mohly patřit téže osobě). V rámci příjmní vykrystalizovalo několik specifických druhů:

- **přídomky/šlechtické predikáty** – příjmní feudální šlechty podle sídel, popř. erbů demonstrovaly držbu pozemků a statků, příslušnost k rodu, urozenost a moc;
- **patronymika** – identifikující pojmenovávaného prostřednictvím otceva jména, jeho zaměstnání, hodnosti: *Jan Martinův*;
- **metronymika** – identifikující pojmenovávaného prostřednictvím matčina (manželčina) jména: *Zikmund Mandin* – manžel Mandy;
- **příjmní podle domovních znaků ve městech** – *Václav od* – obyvatel domu U Kaprů’;
- **jména po chalupě** – podle bývalých majitelů: *Petr Matějka*, dříve zapisovaný jako *Petr na Matějkově gruntě*.

Po roce 1786 se vybraná příjmní stala příjmeními. Ostatní slouží buď jako přezdívky či jména po chalupě, nebo zanikají. Výjimkou jsou šlechtické predikáty, které přežily do r. 1918, kdy bylo šlechtictví v Československu zrušeno.³⁵

3.4 Rozdělení vlastních jmen podle Pravidel českého pravopisu³⁶

1) **Jména živých bytostí nebo bytostí pokládaných za živé, antroponyma** (včetně přídavných jmen přivlastňovacích utvořených od nich příponami *-ův, -ova, -ovo, -in, -ina, -ino*), označují:

- **osoby**
 - jednotlivce; tj. jména rodná (křestní), příjmení, přídomky a přezdívky (*Miroslav, Jana (Janin), Havlíček-Borovský, Petr Veliký, náčelník Rudé*

³⁵ Jana Pleskalová (2017): PŘÍJMÍ. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny.

URL: <https://www.czechency.org/slovník/PŘÍJMÍ> (poslední přístup: 2. 12. 2019).

³⁶ KOLEKTIV AUTORŮ. *Pravidla českého pravopisu*. Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky. Praha: Fortuna, 1998, s. 42–50.

péro), ustálená označení neznámých autorů zejména středověkých a literárních děl (*Anonym perský, Mnich sázavský, Mistr vyšebrodský*);

- příslušníky rodů, rodin a skupin osob téhož jména (*Přemyslovec, Jagellonci, Dvořákové* – nositelé jména *Dvořák*);
- příslušníky národů a kmenů (*Slovák, Rus, Hanák, Žid* – v etnickém smyslu, *Chod* atd.);
- obyvatele místa nazývaného vlastním jménem (*Brňan, Šumavan, Afričan, Českobudějovičtí, Martan*);
- **postavy náboženské, mytologické a alegorické**, zosobnění přírodních jevů, lidských vlastností (*Pán Bůh, Odysseus, svatá Trojice, děd Vševed, Rozum a Štěstí*);
- **zvířata** (medvídek *Pú*, veverka *Zrzečka*, liška *Bystrouška*, liška *Ryška*);

2) **Jména hvězdářská a zeměpisná (toponyma)**³⁷ – zahrnují:

- nebeská tělesa, souhvězdí a jejich části (*Merkur, Černá díra, Polárka*);
- světadíly, země, krajiny apod. (*Asie, Itálie, Český ráj, Latinská Amerika*);
- útvary členitosti zemského povrchu, tj. ostrovy, poloostrovy, horstva, hory, roviny, nížiny apod. (*Českomoravská vrchovina, Lužické hory, Ramzovské sedlo, Adršpašsko-teplické skály, Apeninský poloostrov*);
- vodstva, tj. moře, jezera, řeky apod. (*Rudé moře, Dunaj, Plitvická jezera, Velké Solné jezero*);
- obce, městské čtvrti a oblasti, sídliště (*Miloňovice, Rio de Janeiro, Zličín, sídliště Mír*), historické názvy (*Židovské Město*);
- ulice, náměstí, nábřeží, sady, zahrady, pozemky a jiná podobná prostranství (ulice *Václava Talicha*, nábřeží *Kapitána Jaroše, Klíčovské sady, Zeyerova alej*), jména pomístní (*Na Chrastech*);
- stanice a zastávky prostředků veřejné dopravy (*Máj – Milady Horákové, Okružní – točna, České Budějovice severní zastávka*);
- stavby a jejich významné části (*Národní divadlo, Španělský sál, Invalidovna*);
- význačné jedinečné přírodní jevy (*Boubínský prales, Soumarské rašeliniště, Pramen Knížete Václava*);

³⁷ Toponymům bude větší pozornost věnována v následující kapitole.

3) **oficiální jména** významnějších institucí, organizací, jejich stálých orgánů, samostatných orgánů, samostatných provozoven (**ergonyma/institucionyma**):

- mezinárodní organizace (*Organizace na obranu lidských práv, Lékaři bez hranic*);
- státy a správní oblasti (*Jihoafriická republika, Portugalsko, Banát*);
- současné zastupitelské sbory a orgány států, oblastí, měst apod. (*Senát Parlamentu České republiky, Nejvyšší soud ČR*);
- společenské organizace a vyšší složky jejich organizační struktury (*Česká strana sociálně demokratická, Slavia Praha*);
- vědeckovýzkumné, vzdělávací, kulturní a tělovýchovné instituce (*Stavovské divadlo, Biologické centrum Akademie věd České republiky*);
- organizace a sdružení pro výrobu, obchod, služby apod. (*Hotel Churáňov, Okresní podnik služeb, Granát, družstvo umělecké výroby*);
- zdravotnické a sociální instituce a organizace (*Nemocnice Na Bulovce, Ústav pro péči o matku a dítě*);

4) **jména dokumentů (aktonyma)**, jména výtvorů slovesných, výtvarných, hudebních, tanečních a tělocvičných skladeb (**ideonyma**), která jim byla dána anebo jsou jim připisována tradicí apod.

- dokumenty (*Listina základních práv a svobod, Zlatá bula sicilská*);
- jedinečné práce vědecké, články, učebnice, díla umělecká, modlitby apod. (obraz *Maria*, román *Temno*, *Knihy žalmů*, *Bible kralická*);
- noviny, časopisy, stálé rubriky, pořady apod. (*Květy, Acta Onomastica, Kde domov můj?*);

5) **jména některých výrobků, plodů a rostlin (pragmatonyma)**

- dílčí typy (automobil *Hyundai Matrix*, sýr *Blatácké zlato*);
- jednotlivé dopravní prostředky, zejména lodě a vlaky podobné jménem (vlak *Jakub Krčín*, loď *Titanic*) – (**porejonyma**);

6) **označení významných událostí a období**

- významné dějinné události (*Tridentský koncil, Velká francouzská revoluce*) – (**akcionyma**);

- opakující se akce politické, kulturní a obchodní (*Týden německé kultury, Mezinárodní hudební festival Pražské jaro*) – (**chrononyma**);
- svátky a významné památné dny (*Velikonoce, Den české státnosti, Dušičky, Štědrý den*) – (**chrononyma**);
- soutěže a jejich trofeje (*Extraliga ledního hokeje, Prezidentský pohár, Zlatá srnčí trofej*) – (**chrononyma**);

7) **jména vyznamenání a cen** (*Štefánikův řád, cena Egona Hostovského, Český lev*) – (**faleronyma**).³⁸

4 Toponyma (vlastní jména zeměpisná)

Jak již bylo uvedeno výše – toponyma jsou vlastní jména pozemských objektů, které leží v krajině a jsou kartograficky fixovatelné v mapových dílech. Řidčeji zahrnují ještě názvy objektů mimozemských (kosmonyma). Toponyma tvoří součást nadřazené třídy geonym (či abionym), tj. vlastních jmen neživých objektů a jevů. Potřeba rozlišovat v rámci dané společnosti živé či neživé objekty je stará jako lidstvo samo, neboť dosud nebylo objeveno etnikum (zaniklé ani současné), které neužívalo/neužívá vlastní jména.³⁹ Podle druhu pojmenovávaného objektu se rozlišují:

1) **Choronyma** – tj. jména světadílů, oblastí, států, zemí, krajin, krajů. Z hlediska horizontálního členění je lze dále rozdělit na:

- a) přírodní – *Evropa*;
- b) administrativní – *Česká republika*;

2) **Oikonyma** – vlastní jména místní/vlastní jména sídlištní – jména obydlených objektů, a to pustých i zaniklých (měst, vsí, jejich částí, samot, skupin domů, jednotlivých objektů sídlištního charakteru, např. jednotlivých domů

³⁸ Nově klasifikující termíny jsou podle Miloslavy Knappové (2017): CHRÉMATONYMUM. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny. URL: <https://www.czechency.org/slovník/CHRÉMATONYMUM> (poslední přístup: 4. 10. 2019).

³⁹ Jana Pleskalová (2017): TOPONYMUM. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny. URL: <https://www.czechency.org/slovník/TOPONYMUM> (poslední přístup: 17. 10. 2019).

nebo usedlostí, obytných místností v těchto objektech atp.): *Plzeň, Nová ves, samota U Červené jahody, dům U Tři housliček*.

Některými autory (např. J. Pleskalovou) jsou jména samot řazena mezi anoikonyma, a to z důvodu jejich časté motivace právě místními jmény.

- 3) **Anoikonyma** – tzv. pomístní jména, vlastní jména nesídlitní povahy, jména neobydlených objektů, především jména vod, terénních útvarů, pozemků, a cest (*Svratka, Ostrá skála, Dlouhé louky*);
- 4) **Kosmonyma/astronyma** – vlastní jména objektů nacházejících se mimo zemi, tj. jména galaxií, planet, hvězd včetně jejich objektů, umělých kosmických těles atd., např. *Mars, Challenger*.⁴⁰

Zvláštní druh zeměpisných jmen tvoří exonyma, jimž bude věnována bližší pozornost v následující kapitole.

4.1 Exonyma

Exonyma jsou součástí onomastiky, konkrétně se jedná o domácí podobu cizího toponyma (vlastní jméno zeměpisné) pro objekt ležící mimo území vlastního domácího jazyka. Exonyma se vztahují na sídlitní i nesídlitní objekty (města, hory, řeky, země apod.), která byla při přejetí do češtiny v různé míře a různým způsobem přizpůsobena české hláskoslovné a morfematické, zvláště pak propriálně slovtvorné struktuře. Např. *Benátky* pro ital. *Venezia* či *Mnichov* pro něm. *München*.⁴¹ Exonyma jsou tedy geografická jména používaná určitým jazykem pro geografický objekt ležící mimo území, v němž se tímto jazykem běžně hovoří, a lišící se svou podobou.⁴²

Repertoár užívaných exonym se v našich dějinách odvíjel vždy od intenzity styků a kontaktů českého politického či kulturního prostředí se zahraničím, zvláště v období středověku, z něhož většina z nich pochází. Není tedy uzavřený, ale mění se a aktualizuje

⁴⁰ Jana Pleskalová (2017): TOPONYMUM. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*.

URL: <https://www.czechency.org/slovník/TOPONYMUM> (poslední přístup: 17. 10. 2019).

⁴¹ ŠRÁMEK, R. Cizí místní jména v češtině (O exonymech v češtině). In: Daneš, F. a kol.: *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997, s. 280.

⁴² Milan Harvalík (2017): EXONYMUM. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*.

URL: <https://www.czechency.org/slovník/EXONYMUM> (poslední přístup: 4. 10. 2019).

v závislosti na dobových společenských podmínkách, zvláště s ohledem na politické a kulturní styky se zahraničím. Repertoár můžeme rozdělit do dvou skupin, přičemž do první náleží soubor exonym, který má po staletí relativně ustálený rozsah a jména, které jsou v něm obsažena, mají v podstatě neměnnou podobu a jejich užívání se dědí z generace na generaci. (např. *Mnichov, Paříž, Řím, Alpy*). V druhé proměnné části se nachází exonyma užívaná pouze po jistý časový úsek (např. *Děvín* pro něm. *Magdeburg*) spolu s těmi, které se ve slovní zásobě češtiny neujala a jsou spíše považována za kuriozní označení (např. *Chvalinské moře* pro *Kaspické moře* r. 1842 u P. J. Šafaříka.⁴³

Největší množství českých exonym (zvláště středověkých) je zeměpisně orientováno na střední, jižní a západní Evropu. Právě do těchto oblastí se upínal politický zájem českého prostředí, s čímž souvisejí rozvinuté kulturní styky včetně studia na univerzitách.⁴⁴ Opakem exonyma je endonymum (tzv. jméno vnitřní), jež je původní podobou cizího toponyma.

Podle některých lingvistů se mezi exonyma řadí i taková toponyma, jejichž grafická forma je v přejímajícím i původním jazyce identická, např. *Madrid* v češtině a španělštině. Chápání toho, co je, či není exonymum, se může měnit v důsledku politických změn. Např. jména *Prag, Brünn, Karlsbad, Breslau* (pol. *Wrocław*), *Stettin* (pol. *Szczecin*) byla v době, kdy se v příslušných lokalitách běžně hovořilo německy, endonyma, ovšem v současnosti v těchto oblastech němčina není běžně užívaným jazykem, tudíž jsou tato slova považována za exonyma.

Termín exonymum byl zaveden v roce 1957 australsko-britským geografem M. Arousseauem, čímž nahradil starší označení „vžitý název“ (*conventional name, nom traditionnel*) a „obecně užívaný název“ (*traditional name, nom usuel*), a to především kvůli tomu, že na rozdíl od starších termínů, které mohou mít v jednotlivých jazycích poněkud odchylný smysl, není zatíženo žádným vedlejším pojmovým obsahem.⁴⁵ Jako první termín užil v r. 1975 rakouský slavista a onomastik O. Kronsteiner.⁴⁶

⁴³ ŠRÁMEK, R. Cizí místní jména v češtině (O exonymech v češtině). In: Daneš, F., a kol.: *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997, s. 281.

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ Milan Harvalík (2017): EXONYMUM. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*.

URL: <https://www.czechency.org/slovník/EXONYMUM> (poslední přístup: 25. 9. 2019).

⁴⁶ HARVALÍK, M. K problému klasifikace exonym. *SaS* 59, 1998, s. 259–265.

4.2 Klasifikace exonym

Následující vymezení tří skupin není ostře ohraničené a mezi jednotlivými kategoriemi dochází k jednosměrnému přechodu na ose živá – ustupující – historická exonyma. Tento proces se projevuje především u jmen ustupujících a historických, v posledních letech se však zmenšuje i soubor živých exonym, což je mimo jiné podporováno standardizací geografických názvů.⁴⁷

Milan Harvalík exonyma dělí:

- **podle původu** – zahrnují:
 - **národní** – charakteristická pro jeden jediný jazyk (např. čes. *Paříž* místo fr. *Paris*, č. *Mnichov* místo něm. *München*, něm. *Mailand* místo it. *Milano*);
 - **mezinárodní** – společná nejméně dvěma jazykům a bývají obvykle používána pro pojmenování objektů nacházejících se zejména v bývalých koloniích evropských zemí v Asii a v Africe. Zeměpisná jména z těchto oblastí se do mezinárodního povědomí dostávala přes zprostředkující jazyk, většinou angličtinu, francouzštinu, němčinu, španělštinu, nizozemštinu, ruštinu a japonštinu. Tímto způsobem bylo např. z angličtiny do mnoha dalších jazyků přejato exonymum *Peking* místo *Pej-t'ing*; z ruštiny *Charbin* namísto *Cha-er-pin*. Výslovnost některých mezinárodních exonym se v přejímajících jazycích může lišit od výslovnosti v jazycích zprostředkujících – viz česky vyslovíme *Peking* jako [pekiŋk], nikoli jako v angličtině [pi:'iŋ]. Vedle přizpůsobení se výslovnosti v češtině postupně docházelo a stále dochází k drobnějším změnám v grafice.⁴⁸

- **Podle frekvence výskytu v čase** – zahrnují:
 - **živá** (současná) – jsou všeobecně známá a rozšířená, jsou pokládána za přirozenou součást jazyka a mají stálou komunikační platnost (např. *Londýn*, *Řím*, *Záhřeb*, *Videň*, *Drážďany*, *Pád*);

⁴⁷ Milan Harvalík (2017): EXONYMUM. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny.
URL: <https://www.czechency.org/slovník/EXONYMUM> (poslední přístup: 25. 9. 2019).

⁴⁸ Milan Harvalík (2017): EXONYMUM, tamtéž.

- **ustupující** (zastarávající) – jejich znalost je u uživatelů jazyka podmíněna generačně, stupněm vzdělání, kulturního a historického povědomí, mnohdy i teritoriálně. (např. *Solnohrad – Salzburg, Trevír – Trier, Žhořelec – Görlitz, Královec – Kaliningrad*);
 - **historická** (zastaralá) – v dnešní češtině se, s výjimkou jejich užití v historickém kontextu (např. *dobytí Cařihradu Turky, bitva u Kresčaku*) nebo ve frazémeh (např. *Je tu smradu jako v Cařihradu*), téměř vůbec nevyskytují;
- **podle jazykového hlediska** – určují se podle míry a způsobu adaptace cizích zeměpisných jmen do přejímajícího jazyka. Určující je zde relace mezi přejatou formou a původní podobou zeměpisného jména;
- **zvuková exonyma** – na této a následující straně Harvalík cituje I. Lutterera (1980), W. Seibicka (1997) a svou práci z roku 1998. Rozdíl se projevují pouze v rovině fonetické, tzn., že jméno bylo adaptováno do domácího zvukového systému, avšak jeho grafická podoba se v přejímajícím jazyce nijak neliší od formy původní (srov. např. rozdíly v originální a české výslovnosti místních jmen *Barcelona, Marseille a Brighton*). Tato exonyma svědčí o nejmenší míře zdomácnění daného jména v přejímajícím jazyce a některými odborníky (zejména geografy) nejsou ani za exonyma pokládána.

Zvuková exonyma můžeme dále rozdělit do dvou typů:

- a) **výslovnostní** – cizí fonémy jsou nahrazeny podobnými domácími, např. česká výslovnost jmen *Aberdeen, Düsseldorf* nebo německá výslovnost jména London;
- b) **artikulační** – patří sem v češtině francouzská zeměpisná jména vyslovená s *r* alveolárním místo uvulárního.

Grafická exonyma se člení také do několika typů:

- a) **e. bez opory v původním jazyce a od originálních jmen zcela odlišná** (např. *Rakousko* místo německého *Österreich*). Dále se sem řadí i jména, jež sice vycházejí z původní cizojazyčné formy, avšak protože byla přejímána v období významných vývojových (zejména hláskových) změn v přejímajícím jazyce, je

jejich dnešní podoba výsledkem těchto změn a od původní formy se často výrazně odlišují (např. čes. *Cáchy* místo něm. *Aachen*, čes. *Benátky* místo it. *Venezia*).

Bližší původnímu endonymu jsou taková exonyma, která původní cizojazyčný základ ponechávají beze změny a tvaroslovným a slovotvorným potřebám přejímajícího jazyka přizpůsobují pouze zakončení jména, takže dochází k náhradám původních koncovek, přípon či komponentů koncovkami, příponami nebo komponenty domácími (např. č. *Loira* místo fr. *Loire*, č. *Brémy* místo něm. *Bremen*, čes. *Alpy* místo něm. *Alpen*);

- b) pravopisná či ortografická e.** – zde došlo k počestění pravopisnou úpravou výchozí formy (např. čes. *Varšava* místo pol. *Warszawa*, čes. *Hamburk* místo něm. *Hamburg*, čes. *Kluž* místo rum. *Cluj*, čes. *Konstanca* místo rum. *Constanța*). O pravopisných exonymech hovoříme tehdy, jestliže oba jazyky užívají stejného systému písma (např. latinky) a změna grafické podoby přejatého jména je dána víceméně jen konvencí vzniklou na základě historického vývoje a zvyklostí domácího pravopisu; svou roli zde mohou hrát i typografické možnosti.⁴⁹

Konverzní e. – do této kategorie se řadí cizí zeměpisná jména přejatá pouze transkripcí či transliterací bez jakýchkoli dalších změn. K tomuto způsobu dochází v případech, že v původním jazyce existuje jiný systém písma než v jazyce přejímajícím, přičemž jména se převádějí transkripcí nebo transliterací dle zásad platných pro vědecký přepis výrazů z cizích jazyků (např. č. *Moskva* – rus. *Москва*). Jiným způsobem vzniku těchto exonym je úplný nebo částečný překlad endonyma, nejčastěji víceslovného, řidčeji jednoslovného. V těchto případech je nutné, aby endonymum v nějaké formě obsahovalo přeložitelné obecné jméno, průhledný apelativní etymon či jinou složku, kterou lze přeložit (ve víceslovných pojmenováních, jako součást složenin či v kořeni), např. něm. *Salzkammergut* – čes. *Solná komora*, šp. *Cordillera Ibérica* – čes. *Iberské pohoří*, angl. *Cambrian Mountains* – čes. *Kambrické pohoří*, něm. *Chiemsee* – čes. *Chiemské jezero*, čín. *Huang He* – čes. *Žlutá řeka*, it. *Alpi Bergamasche* – čes. *Bergamské Alpy*, pol. *Śląsk Górny* – čes. *Horní Slezsko*. Apelativum ve jménech obvykle označuje druh takto pojmenovaného zeměpisného objektu, a proto se díky překladu i pro uživatele neznalého daný jazyk zachovává informace, o jaký druh objektu jde. Zatímco u jmen označujících

⁴⁹ Milan Harvalík (2017): EXONYMUM. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. URL: <https://www.czechency.org/slovník/EXONYMUM> (poslední přístup: 25. 9. 2019).

především větší přírodní či administrativní oblasti (choronyma), ostrovy, pohoří, hory, řeky a vodní plochy je uvedený postup využíván často, u místních jmen představuje nepříliš produktivní způsob vzniku exonym (např. srb. *Beograd* – čes. *Bělehrad*, afr. *Kaapstad* n. angl. *Cape Town* – čes. *Kapské Město*).⁵⁰

4.3 Historie exonym

Z řad literárních památek, zejména z kronik a časopisů je zřejmé, že exonyma jsou součástí repertoáru zeměpisných jmen (toponym) užívaných v češtině již od dob raně středověkých. Při sledování vývoje české exonymie (tj. souboru všech českých exonym) v čase lze v závislosti na důvodech, kvůli nimž k vzniku a zániku exonym docházelo, a způsobech, jimiž se tak dělo, stanovit tři hlavní fáze tohoto procesu.⁵¹ První etapa započala již v období raného středověku a pokračovala zhruba do přelomu 18. a 19. století. V té době se exonyma do češtiny dostávala zejména prostřednictvím diplomatických jednání, obchodních styků, válečných či cestovatelských výprav a také skrze překlady cizojazyčných literárních děl. Těmito způsoby vznikla nutnost orientovat se v cizím prostředí a následná potřeba referování v prostředí domácím.⁵² Hlavní roli při vzniku exonym hrála mluvená podoba jména, kterou si cestující adaptovali do svého jazyka. Dělo se tak především po stránce hláskoslovné, morfologické a slovtvorné. V této době byl však pravopis exonym neustálený (rozkolísaný) a autoři používali nejednotný systém (viz *Cesta do Itálie* od M. Z. Poláka). Bylo to způsobeno tím, že v 19. století nebyla ještě sepsána žádná závazná pravidla českého pravopisu, pomocí kterých by se tehdejší literáti řídili. Důležitým okamžikem v této oblasti bylo vydání příručky *Pravidel hledících k českému pravopisu a tvarosloví* (J. Gebauer) v roce 1902.

Již v Kosmově *Kronice české* nalezneme nejstarší české podoby cizích zeměpisných jmen (*Racouz* – dnes něm. *Raabs*, *Zuinprod* – něm. *Schweinfurt* aj.), později pak např. v Dalimilově kronice (*Budín* – maď. *Buda*, *Paříž*, *Řím*, *Řezno*, *Jeruzalém*, *Krakov*, *Rýn*). Zhruba z téže doby, tj. z počátku 14. století, pocházejí i exonyma *Kolín*

⁵⁰ Milan Harvalík (2017): EXONYMUM, tamtéž.

⁵¹ FORSTINGER, R. Exonyma, jejich vznik a zanikání, *Zpravodaj Místopisné komise ČSAV* 21, 1980, s. 247–249.

⁵² ŠRÁMEK, R. Cizí místní jména v češtině (O exonymech v češtině). In Daneš, F., a kol.: *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997, s. 280.

(Köln), Benátky, Cáchy, v Alexandreidě jsou doloženy české podoby jmen *Atény* a *Korintuš*.⁵³

Jména ze vzdálenějších oblastí byla mnohdy přejímána prostřednictvím jiného jazyka – nejčastěji skrze němčinu či latinu (např. *Anglie*, *Londýn* – z lat. *Londinium*). Tento středověký zcela běžný proces se netýkal pouze češtiny, nýbrž i jiných jazyků. Prostřednictvím latiny se (vyjma češtiny) utvářela exonyma zejména v maďarštině či polštině. Např. v maďarštině přítomnost výše uvedeného jazyka dosvědčuje latinská přípona *-ia* (*Dánia*, *Portugália*, *Itália*). Řada označení přejatých z latiny a v dnešním jazyce již neužívaných se hojně vyskytovala ve staré češtině (např. *Irlandie*, *Hišpanie*, *Španie*). Od dob českého národního obrození však začala být přípona latinského původu *-ie* vytlačována českým sufixem *-sko*, popř. *-cko*, což se v nemalé míře vyskytuje i v cestopise M. Z. Poláka.

Druhou etapu můžeme časově vymezit od doby osvícenství až do poloviny 20. století. V tomto období dochází k rozvoji migrace a s ní spojenému technickému rozvoji dopravy, prostřednictvím kterého byl umožněn intenzivnější styk se zahraničím. Rozvíjí se snaha dokázat, že čeština se bohatstvím svých výrazových i stylistických prostředků může vyrovnat evropským jazykům s dlouhou kulturní tradicí. Následkem toho dochází k obohacování české apelativní slovní zásoby (včetně vytváření odborné terminologie domácího původu) a vzniká zároveň řada nových exonym. Jejich tvorba je však poněkud umělá, jelikož je využíváno především *kalkování* (doslovný překlad) (*Frankobrod* – *Frankfurt nad Mohanem*), a to v některých případech i na úkor již existující a užívané české podoby (např. *Solnohrad* místo *Salcpurk*). „Počeštění se týkalo zejména jmen z německé jazykové oblasti, u nichž se bylo možné opřít o jejich slovanský původ.“⁵⁴

V 50. letech 20. století pozvolna nastupuje třetí období týkající se vývoje českých exonym, které se však od předchozích fází markantně odlišuje. Pro toto období je typická hospodářská a politická integrace, masová turistika a rozvoj mezinárodních styků. Vlivem těchto změn se však objevuje inovativní tendence – místo vzniku nových exonym dochází k zániku exonym stávajících a prosazuje se tendence omezit užívání exonym pouze na jména s nejstarší tradicí, která jsou součástí jádra exonym. Soubor jmen náležejících

⁵³ Milan Harvalík (2017): EXONYMUM. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny.

URL: <https://www.czechency.org/slovník/EXONYMUM> (poslední přístup: 25. 9. 2019).

⁵⁴ LAURICH, P. *Česká exonyma z německé jazykové oblasti*. Diplomová práce na FF UK Praha, Praha 1988, s. 11–12.

k jádru exonymického repertoáru se již nijak nerozšiřuje a jeho rozsah se naopak zužuje. Šíří se znalost a potřeba užívání originálního znění jména spolu s jeho grafickou podobou.⁵⁵ „Tento proces však probíhá pouze u exonym grafických, zatímco exonym zvukových se netýká. Do popředí cestujících se postupně dostává zrak, který začíná být upřednostňován před sluchem. K tomuto jevu dochází naprosto logicky na základě technického pokroku, který s sebou přináší jízdní řády vlaků, informační tabule na nádražích a letištích aj. Trend zanikání grafických exonym posiluje i mezinárodní úsilí o standardizaci zeměpisných jmen, jehož hlavním cílem je praktikovat následující – jeden zeměpisný objekt – jeden název.“⁵⁶

5 Milota Zdirad Polák⁵⁷

(14. 2. 1788 Zásmyky – 31. 3. 1856 Vídeňské Nové Město/ Wiener Neustadt).

Básník a spisovatel Milota Zdirad Polák se narodil do rodiny ševce a pozdějšího drobného obchodníka s ovocem. Jeho původní křestní jméno bylo Matěj, avšak mnohdy se podepisoval jako Moric. Také uváděl chybné datum svého narození, a to 29. února (pravděpodobně to činil pro pobavení). V roce 1798 se odstěhoval do Prahy a navštěvoval zde obecnou školu. Aleš Pařízek mu posléze, o 9 let později, dopomohl k práci pomocného učitele v pražském sirotčinci v Bredovské ulici. Polák v tomto zaměstnání setrval po dobu několika let, ovšem uvedená pedagogická činnost ho duševně nenaplňovala a inklinoval spíše k armádě, ve které se díky své vysoké mohutné postavě cítil vítaným a platným.⁵⁸

V roce 1808 vstoupil dobrovolně do chrudimského pěšího pluku shromažďovaného proti Napoleonovi, přičemž v tažení proti tomuto francouzskému vojevůdci vykonával činnost pobočníka maršála Kollera. V letech 1809–13 působil na českém severovýchodě a východě. V této době se prostřednictvím studovaného dobrušského kupce, básníka a komponisty F. V. Heka seznámil s farářem a největším vlasteneckým buditelem z Dobřan Josefem Liboslavem Zieglerem. Ten získal Poláka, již

⁵⁵ ŠRÁMEK, R. Cizí místní jména v češtině (O exonymech v češtině). In: Daneš, F., a kol.: *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997, s. 282.

⁵⁶ HARVALÍK, M. Vývojové etapy a současný stav české exonymie. *NR*, roč. 81, č. 5, 1998, s. 240–244. <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7473>. (poslední přístup: 25. 9. 2019).

⁵⁷ První jméno se většinou neuvádí. Později se psal i Moric Polák. V této práci bude nazýván Milota Zdirad Polák.

⁵⁸ OPELÍK, J. a kol. *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. Díl 3. sv. 2. P – Ř*. Praha: Academia, 2000, s. 1002.

dříve německy básníciho, pro českou literaturu a inspiroval ho mimo jiné i k tomu, aby odložil své jméno Matěj a přijal dvě staročeská křestní jména – Milota a Zdirad.

Ziegler se postaral o časopisecké zveřejnění části jeho reflexivní lyrické básně o šesti zpěvech *Vznešenost přirozenosti* (1813), jež v knižní podobě vyšla o několik let později, upravená a rozšířená jako *Vznešenost přírody* (1819) – při přepracování původní básně byl Polákovi nápomocen J. Jungmann.⁵⁹ Skladba popisuje jakoby v plynulém obhlížení přírodu v jejích rozmanitých podobách. Polák zdůrazňuje představu Boha v přírodě a užitečnost všech přírodních úkazů a komponentů (voda, vzduch, hory), přičemž přidává své dlouhé filozofické úvahy o daném jevu. Ottův slovník naučný uvádí, že pro tuto skladbu je typické přiblížení se náročné poezii srovnatelné s vrcholnými díly dobové evropské literatury, sentimentální líčení přírody, postižení barevnosti a využití zvukové stránky slov, čímž určitým způsobem předjímá budoucí Máchův básnický způsob popisu přírody. Skladba byla pozitivně až nadšeně přijata tehdejšími literáty a literárními kritiky (J. Jungmann, Š. Hněvkovský) především proto, že jejím prostřednictvím byla splněna další složka programu národního obrození, ovšem o to větší kritiky se dočkala v době pozdější. Čtenářský ohlas nám není dostupný přímo, ale zdá se, že skladba budila pozornost spíše jako jazyková kuriozita, neboť Polák s oblibou vytvářel své vlastní složeniny a neologismy, které byly později parodovány.⁶⁰

Polák je ovšem autorem i děl řadících se do ohlasové poezie, písní společenských, pijáckých, ód, epigramů či poetických hádanek a hříček. Překládá do češtiny i díla anglických autorů, především George Gordona Byrona. Za svou nejdůležitější skladbu však považoval *Vznešenost hudby* a báseň *Listopad* – obě díla spolu s jeho sebranými spisy, které plánoval vydat, však shořela při požáru ve Vídeňském Novém Městě roku 1834.⁶¹

V rámci vojenské kariéry působil Polák na mnoha místech, střídavě v Čechách i v zahraničí, zejména v Itálii, jež se mu stala inspirací k pozdějšímu sepsání rozsáhlého cestopisu *Cesta do Itálie*, který otiskoval Ziegler v časopise *Dobroslav* od roku 1820 po dobu dvou let. V pořadí druhou návštěvu Itálie absolvoval Polák mezi lety 1821–30 jako účastník tažení rakouské armády spolu s podmaršálkem Františkem Kollerem, s nímž byl až do jeho smrti r. 1826. V následujících čtyřech letech se stal profesorem

⁵⁹ MALENICKÁ J. *Polák Matěj Milota Zdirad*. Český-jazyk.cz. 2005 (poslední přístup: 26. 9. 2019).

⁶⁰ KOLLÁR, R. *Milota Zdirad Polák: Vznešenost přírody (1819)*. Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i. Praha, 2017, s. 5.

⁶¹ OPELÍK, J. a kol. *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. Díl 3. sv. 2. P – Ř*. Praha: Academia, 2000, s. 1002.

nejprve českého, francouzského, vlášského a maďarského jazyka, avšak později vyučoval pouze válečný dějepis na vojenské akademii ve Vídeňském Novém Městě. Jeho profesní znalosti byly v tomto oboru dostačující, ovšem nastolený přístup k žákům se nesetkával s pozitivními ohlasy. Polák údajně vyžadoval, aby žáci opakovali věty doslovně tak, jak on si přál a nepřipouštěl diskusi.⁶²

V roce 1832 se oženil s o 24 let mladší dcerou německého dělostřeleckého důstojníka a spolu vychovávali svých šest dětí německy. Následující roky působil v posádkách tehdejších severních Uher, na Trenčínku a v Bratislavě. Do výslužby, tehdy již s hodností generálmajora, odešel Polák v roce 1849, kdy přestal již definitivně česky psát, jeho city k vlasti ochladly a národnímu hnutí se odcizil.⁶³

Pokusy o sblížení a obnovu vztahů ze strany národních umělců se nesetkaly s úspěchem. Na sklonku života začal Polák trpět halucinacemi, byl dokonce označen za choromyslného a z tohoto důvodu musel své zaměstnání opustit. Zemřel ve věku 68 let na následky mozkové mrtvice a pohřben byl na starém (později zrušeném) hřbitově ve Vídeňském Novém Městě. M. Z. Polák je považován za první osobnost novočeské krásné literatury, která získala rozhled v cizích zemích.⁶⁴ V Zásmukách je autorova rodná ulice pojmenována Poláková a na jeho rodném domě č. 184 byla zasazena pamětní deska (1884).⁶⁵

6 Cesta do Itálie

Jedná se o první dílo obrozenské literatury v tomto žánru. Cestopis byl zveřejňován od roku 1820 v časopise *Dobroslav* vlasteneckým spisovatelem J. L. Zieglerem.⁶⁶ V té době se cestopis označoval jako „drožník“, což bylo tehdejší označení vzniklé z pol. *droga* či rus. *doroga* ve významu cesta. Redaktor Ziegler se o Polákově *Cestě do Itálie* vyjádřil následovně: „Příkladem Martina Kabátníka z Litomyšle, Jana z Lobkovic, Oldřicha Prefáta z Vlkanova, Haranta z Polžic, Václava Vratslava z Mitrovic a jiných oblíbených vlasteneckých spisovatelů, vše, co v cizině

⁶² <http://www.badatelna.eu/fond/2640/uvod/> (poslední přístup: 27. 9. 2019).

⁶³ OPELÍK, J. a kol. *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. Díl 3. sv. 2. P–Ř*. Praha: Academia, 2000, s. 1002.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Rodný dům právě v té době spadl, takže byla deska umístěna na dům sousední, na kterém je dodnes.

⁶⁶ HANUŠ, J. et al. *Literatura česká devatenáctého století. Díl druhý. Od Poláka k Langrovi*. 2. vyd., oprav. a dopl. Praha: Laichter, 1917, s. 14.

paměti hodného spatřil a zkusil, důvtipně, právě, příjemně a zevrub vypravuje.“⁶⁷ Hanuš dále uvádí, že Polákova *Cesta do Itálie* je jedním z nejoblíbenějších děl tohoto typu.

M. Z. Polák ve svém rozsáhlém cestopise popsal soudobou Itálii a jeho dílo se stalo tehdejšími spisovateli inspirací pro tvorbu dalších cestopisů. Poznatky a zkušenosti z této země získal autor během cesty, kterou absolvoval jako pobočník rakouského podmaršálka Františka Kollera. Prozaické dílo líčí autorovu cestu z Vídně přes Štýrsko a Korutansko do Benátek, Toskánska a Říma v letech 1815–1818 a podrobně pojednává o Polákově pobytu v Neapoli, v níž prožil tři roky. V knize nejprve nalezneme předmluvu (označena jako *předsloví*), kterou autor vytvořil až po dokončení díla dne 1. ledna 1818 a v níž vyjadřuje své nadšení z návštěvy Itálie. Cestopis je následně rozdělen do dvou dílů, které jsou členěny na dílčí části pojmenované podle jejich obsahu. Některá vydání knihy obsahují i přílohy v podobě čtyř dochovaných Polákových dopisů a obrázkové přílohy, vysvětlivky, ediční poznámky a slovníček.⁶⁸

Cesta do Itálie byla veřejností velmi kladně přijata především díky autentičnosti a Polákovu značnému zaujetí tamější kulturou. Již od mládí se zajímal o historii, v níž měl též značné znalosti. Zúčastnil se vykopávek v Pompejích a stal se prvním českým znalcem a vykladačem antických nálezů. V díle uplatňuje svůj bystrý zrak pro přírodní krásy a fysiognomii krajiny, provádí zevrubný popis uměleckých památek, kriticky posuzuje národohospodářský stav země a malebně zachycuje zvyky a zvláštnosti domorodého obyvatelstva, zejména italských žen a dívek.⁶⁹ Polákova sečtělost a informovanost týkající se dějin umění a jeho sounáležitost s poezií se v cestopise projevuje zejména při hojných popisech stavitelských, sochařských a malířských památek a během líčení zastávek na místech posvěcených životem některého slavného básníka či myslitele.⁷⁰ V cestopise se dále zmiňuje o italském způsobu života, řemeslu, obchodu, zemědělství i veřejné správě.⁷¹ Jazyk, kterým se vyjadřoval, je z dnešního pohledu zastaralý, zápis vlastních jmen a mezi nimi exonym neustálený. Specifickým Polákovým rysem, který se výrazně projevil i v jeho nejznámější obrozenské skladbě *Vznešenost přirozenosti* jsou jím vytvořené inovativní adjektivní složeniny (*míločarodějná*) či vlastní

⁶⁷ HANUŠ, J. et al. *Literatura česká devatenáctého století. Díl druhý. Od Poláka k Langrovi*. 2. vyd., oprav. a dopl. Praha: Laichter, 1917, s. 14.

⁶⁸ POLÁK, M. Z. *Spisy Mil. Zdir. Poláka. Díl 2., Cesta do Itálie*. Praha: I. L. Kober, 1862. Spisy výtečných českých básníků novověkých.

⁶⁹ *Ottův slovník naučný*. Sv. 20, 1903, s. 61.

⁷⁰ HANUŠ J. et al. *Literatura česká devatenáctého století. Díl druhý. Od Poláka k Langrovi*. 2. vyd., oprav. a dopl. Praha: Laichter, 1917, s. 14.

⁷¹ Viz databazeknih.cz (poslední přístup 25. 9. 2019).

jména osob (*Lejnepolej*) a zvířat (pes *Vpolihoň*). Polákovo básnické i prozaické vyjadřování se tedy vyznačuje jistou kuriozitou.

Důležitým rysem cestopisu je autorův subjektivní kritický popis, který může čtenáře v mnohých případech zaujmout či dokonce pobavit. Polák nebyl nekritickým obdivovatelem všeho, s čím se setkal, a mnohá místa popsal i s jejich negativními vlastnostmi bez jakéhokoli uměleckého přikrášení. Nevyhýbal se ani expresivním výrazům a přirovnáním, přičemž jeho kritickému hodnocení byly podrobeny především italské ženy, k nimž nenalezl mnoho obdivu a jež zmiňuje v cestopise několikrát. „Mnohé roztomilého zření děvče, špinavě jsouc oblečeno, polovici krásy trátí. Mladé Lazaronky ošklivení působí, na staré nemožno se dívat.“⁷² Typickým příkladem autorova subjektivního hodnocení jsou záležitosti týkající se hudby, jelikož Polák byl obdařen hudebním talentem a byl považován za dobrého klavíristu i zpěváka. Cítil se tedy být oprávněn hodnotit v této oblasti jiné. Zpěv v chrámu sv. Petra nacházející se ve Vatikánu komentuje takto: „24 choralistů tak strašně starého slohu zpěvy kokrhá, že jednotejností a protivným křikem na nejvyš hudební ucho uráží.“⁷³ Z celkového rázu díla je však patrné, že pro Poláka byla nejdůležitější příroda, zvláště rozsáhlé krajiny, do kterých nejraději utíkal a jež v cestopise líčil s největším zaujetím. Největší požitek mu působila naprostá odloučenost od lidí a výjevy rozpoutaných přírodních živlů.

6.1 Edice

M. Z. Polák poskytl cestopis *Cesta do Italie* redaktoru J. L. Zieglerovi, jenž dílo vydával po částech ve svém časopise *Dobroslav* v letech 1820–1822. Všechny jeho svazky (kromě posledního) obsahovaly logicky na sebe navazující části Polákova cestopisu a tvořily rozsáhlou část každého vydání.⁷⁴

Cestopis v následujících letech vyšel v několika edicích, verzích a nakladatelstvích. První knižní vydání, v němž nalezneme i jiná Polákova díla, pochází z roku 1862 a nese název *Spisy Miloty Zdirada Poláka, díl I., Smíšené básně, Vznešenost přírody, Životopis*. V témže roce byl vydán i díl druhý, jež obsahuje pouze *Cestu do Italie*. Obě publikace vydalo nakladatelství I. L. Kober v Praze. Tato vydání však na rozdíl od pozdějších verzí neobsahují přílohy.

⁷² POLÁK, M. Z. *Spisy Mil. Zdir. Poláka. Díl 2, Cesta do Italie*. Spisy výtečných českých básníků novověkých, Praha: I. L. Kober, 1862, s. 369.

⁷³ Tamtéž, s. 233.

⁷⁴ HANUŠ, J. et al. *Literatura česká devatenáctého století. Díl druhý. Od Poláka k Langrovi*. 2. vyd., oprav. a dopl. Praha: Laichter, 1917, s. 14.

Další vydání bylo zrealizováno prostřednictvím J. Otty (Ottův slovník naučný) v Praze, přičemž I., II. a III. díl vyšel roku 1907, díl IV. byl veřejnosti přístupný o rok později.

Pravděpodobně nejrozšířenější verzí cestopisu je *Cesta do Itálie (od roku 1815 až do léta 1818)* pocházející z 88. svazku edice Živá díla minulosti. Tuto knihu vydalo nakladatelství Odeon v Praze roku 1979 jako celkově 4. vydání, 3. knižní. Vzhledem k novějšímu roku vydání se zde již v názvu Itálie objevuje délka, jež ve vydáních dřívějších měla podobu s krátkým -a-.

Prozatím poslední vydání (pro uvedené nakladatelství se však jedná o vydání první) Polákova cestopisu pochází z brněnského nakladatelství Host z roku 2014. Tato verze vychází z textu, který pro Odeon připravil na konci sedmdesátých let Alexandr Stich pod jménem Felicitas Wünschová. Kniha obsahuje nejen cestopis, ale i autorovo první úspěšné dílo *Vznešenost přírody*. Komentář k druhé části, tedy *Cestě do Itálie*, napsal znalec dobového českého i evropského literárního kontextu Zdeněk Hrbata.⁷⁵

Vlivem současného technického pokroku můžeme cestopis snadno objevit i v elektronické podobě, která je v celém znění komukoli volně přístupná, a to bez jakéhokoli omezení či přihlášení na internetové stránce <http://texty.citanka.cz/polak/ittoc.html>.

Zdrojem následujícího rozboru vlastních jmen, zejména exonym v cestopise *Cesta do Itálie* od M. Z. Zdirada Poláka bylo již zmíněné druhé vydání z roku 1862. Pravopis exonym byl v době, v níž bylo dílo sepsáno, značně neustálený, tudíž se většina propriet, jak již bylo řečeno, objevuje v několika variantách.

7 Metodologie práce

Předmětem diplomové práce jsou vlastní jména v cestopise *Cesta do Itálie* pocházejícího z 19. století, jehož autorem je obrozenský spisovatel M. Z. Polák. Nejprve bylo nutné prostudovat odbornou literaturu, přičemž základní poučení týkající se onomastiky jako nauky o vlastních jménech bylo čerpáno z elektronické verze *Nového encyklopedického slovníku češtiny* (2012–2018), *Pravidel českého pravopisu* (1998) a *Úvodu do obecné onomastiky* (1999) od R. Šrámka. Informace týkající se exonym byly získávány zejména z článků M. Harvalíka v odborných časopisech *Slovo a slovesnost*

⁷⁵ Viz <https://www.kosmas.cz/knihy/195501/vznesenost-prirody-cesta-do-italie/> (poslední přístup: 25. 9. 2019).

(1998) a *Naše řeč* (1999). Veškerá prostudovaná a použitá literatura je shromážděna na konci práce v seznamu literatury.

Po prostudování příslušné tematiky následovala excerpce materiálu, v rámci níž byla z textu vypisována veškerá propria. Konkrétní výčet všech vlastních jmen získaných excerpací je umístěn v následujících kapitolách.

Excerpovaný materiál byl dále rozdělen do menších tematických skupin, v nichž jsou příklady řazeny abecedně. Poté byly v rámci metody analytické provedeny další dva typy klasifikace protichůdných skupin, a to bionym – abionym a exonym – endonym. S vytríděnými skupinami bylo poté nutné pracovat dalšími způsoby, jelikož bylo žádoucí ověřovat či rekonstruovat oficiální podoby proprií, která z textu nebyla vždy patrná. Po provedení této části analýzy přišla na řadu metoda statistická, kdy byly na základě roztříděného materiálu z předešlé činnosti vytvořeny dílčí tabulky v tabulkovém procesoru Microsoft Excel. Součástí této metody jsou taktéž grafy, které byly zpracovány v textovém procesoru Microsoft Word. Konkrétně se jedná o dva grafy sloupcové, jež zobrazují frekvenci variant proprií či opakování. Koláčový graf udává nejen početní, ale i procentuální vyjádření poměru živých a neživých objektů. Kompletní tabulka i seznam všech abecedně seřazených excerpovaných vlastních jmen z cestopisu je k dispozici v přílohách této práce. Při zpracovávání excerpovaného materiálu se některá propria nepodařilo dohledat, nebo nebylo z textu patrné, co jimi autor zamýšlel. Např. *Bedřichové* a *Eugenové* na s. 16 cestopisu. I tato propria jsou však součástí nejen tabulky abionym a bionym, ale i soupisu veškerých vlastních jmen v textu.

Veškeré citace jsou uvedeny podle platné citační normy. Výjimku tvoří citace z elektronické verze *Nového encyklopedický slovníku češtiny*, které dodržují normu podle požadavků uvedených na stránkách slovníku.

8 Výzkumná část

8.1 Charakteristika textu

8.1.1 Kompozice

Cesta do Itálie od M. Z. Poláka je dílo spadající do epické tvorby. Cestopis mapuje autorovo putování z Vídně do Itálie, a přestože převažuje funkce sdělovací, je zastoupena i funkce expresivní – z textu je patrná přítomnost autora. Kompozice díla je propracovaná a zároveň přehledná. Dominuje slohový postup popisný, přičemž se jedná převážně o popis místa, doby a osoby – konkrétní příklad na s. 456 „*Mezi znamenitými nálezy, které se za mých časů v Neapoli staly, byl onen dne 17. máje roku 1817, kdež král sám, aby ho spatřil, Pompeji navštívil.*“ Hojně je však užíváno i postupu vyprávěcího. Z hlediska funkčních stylů se jedná o styl publicistický i umělecký. Děj je chronologický, ovšem objevují se i retrospektivní pasáže, a to především při popisu historických událostí. Cestopis je prozaický, ale obsahuje i části poetické, které tvoří autorovy básně.

Z hlediska horizontálního členění je důležitý již samotný titul díla, který je záměrně volen tak, aby prozradil cílovou destinaci cestopisu. Dílo obsahuje 532 (očíslovaných) stran textu rozdělených do 9 kapitol a 68 podkapitol pojmenovaných podle navštívených oblastí. Kapitoly jsou označeny římskými číslicemi a mají odlišný font písma od běžného textu, např. s. 91 – *IV. Cesta Benátskem*. Podkapitoly se liší pouze tím, že očíslovány nejsou. Kapitoly i podkapitoly jsou různých délek a funkcí, dělené do odstavců. Jejich řazení je chronologické, avšak s odbočkami od hlavní dějové linie. Cestopis obsahuje i značné množství poznámek pod čarou, které jsou obsáhlé zejména v případech, kdy se jedná o líčení událostí z dávné historie. Pod čarou se objevují i vysvětlivky či citace odborné literatury.

Vertikální členění celé knihy zajišťuje střídání *ich*-formy spolu s *er*-formou. První z uvedených používá Polák při popisu svých zážitků a dojmů z navštívených lokalit, např. přímou řečí na s. 477 „*Když jsme k Pianu di Sorento scházeli, kterak jsem užasl...*“ Prostřednictvím *er*-formy podává recipientovi zejména popis historických událostí. Dialogy jednotlivých osob se objevují spíše ojediněle. Text je napsaný nejen v minulém čase, nýbrž i v čase přítomném – např. s. 267 „*Silnice jest tudy sice tak rovná a příhodná...*“ Ve vydání z roku 1862 se neobjevují žádné specifické prostředky, jako jsou ilustrace, mapy, jmenný rejstřík apod.

8.1.2 Syntaktická stavba

V textu převažují dlouhá souvětí, např. na s. 451 čteme „*Ve zdi pěkně vyvedeného stavení, opatřeného lázněmi, kdež se mnoho velmi vzácných předmětů nalezlo, prohlášení velmi znamenité sejmuto bylo, nímž se oznamuje, že Julia Felix celý svůj nábytek, který v jedné lázni, v jednom venereo a devíti stech krámů pozůstává, na pět let pronajmouti chce.*“ Jedná se o poměrně složitý systém hlavních i vedlejších vět, zvláště časté jsou věty vztažné. Věty jednoduché se objevují ojediněle. Z hlediska komunikační situace jsou nejpočetněji zastoupené věty oznamovací, dále tázací (zpravidla řečnické otázky) a příležitostně věty zvolací, rozkazovací či práci. Typickým pozůstatkem ze starší české literatury je jazyková inverze, v rámci níž Polák obrací pořádek slov ve větách. Častým jevem jeho prózy je také užívání trpného rodu (pasiva) u sloves.

8.1.3 Hláskoslovná a tvaroslovná stránka

Primární je zastaralý spisovný jazyk. Typické příklady z textu: infinitivy s koncovkou **-ti**, např. *myslíti, jíti, modlíti*; existenční sloveso být v 3. osobě čísla jednotného vyjádřené slovem *jest*; časté zájmeno *jenž* místo dnešního *který*, preferování trpného rodu atp. V díle se objevuje i latina, řídčeji řečtina. Řecké písmo⁷⁶ nebo těž řecká abeceda je používána při uvádění původních názvů historických objektů.

V cestopise se nenacházejí nespisovné útvary (nářečí, obecná čeština, slang, argot) či vulgarismy. Jsou užity prostředky zastaralé a knižní, a to především přechodníky minulé či přítomné, např. na s. 57: „[...] *a lidé schopní, jižby vlasti v této případnosti prospěti mohli, mohovitost úřady svými si **zjednavše**, na vzdělání vlastenců svých zapomínají.*“ Také archaické výrazy jsou pro *Cestu do Itálie* typické, například na s. 330 vyslanec *britanský* či na s. 64 *hedbáví* předoucí housenka. Příklad knižního výrazu: „[...] *zbytky starých zdí sem tam roztroušené vyzrazují a Roma Vecchia **slují.***“⁷⁷

8.1.4 Lexikální stránka

Cestopis lze považovat za stylově jednotný, má knižní, až archaické zabarvení. Autor v textu uvádí velké množství vlastních jmen, ale mnohdy je jen vyjmenovává, aniž by k nim uvedl bližší informace. Příklad enumerace se objevuje

⁷⁶ Nejstarší používané písmo v Evropě.

⁷⁷ Sloveso má význam nazývat se, být proslulý. SSJČ je hodnotí jako knižní a zastaralé, SSČ jen jako knižní.

např. na s. 97: „*Milovníci architektury zde s potěšením kostely: St. Georggio maggiore, St. Pietro di castello, St. Francesco della vigna, SS. Giovanni e Paolo, Maria formosa, Redentore, La salute, Simeon piccolo, Scalzi, Eustachio, Salvatore, Marie della Chritá, Lucia a jiné navštěvují...*“. Ojedinělé nejsou ani expresivní výrazy, např. *šmatlavé nohy* (s. 54) či deminutiva (zdrobnělá pojmenování) – *městečko* (s. 61), *penízky* (s. 44).⁷⁸

9 Specifikace analýzy a problematické případy

Vytřídit z cestopisu všechna vlastní jména a posléze je klasifikovat nebylo bezproblémovým úkolem. Rozsah textu činí 532 strany, přičemž bylo potřeba jej důkladně pročíst, vypsát z něj veškerá propria a v některých obtížnějších případech zjistit za pomoci kodifikačních příruček či internetu, zda se opravdu jedná o vlastní jméno. Nevýhodou při excerpcování materiálu byla také absence jmenného rejstříku v publikaci, s níž jsme pracovali.

Pravopis může být jistým vodítkem pro rozpoznání vlastních jmen v textu, avšak ne všechna propria se v českém jazyce píší s velkým počátečním písmenem. Problematické případy tvořila např. podstatná či přídavná jména odvozená od jmen vlastních, která však v některých případech přestávají být vlastními jmény (pokud nejsou součástí složeného názvu) – např. samostatné vlastní jméno *Germánští*, ale jméno obecné *germánština*. Relační adjektiva odvozená od vlastních jmen míst se podle platných pravidel českého pravopisu píší s malým počátečním písmenem. M. Z. Polák však tato propria psal písmenem velkým, tudíž se stala součástí excerptce a statistických údajů. Jedná se především o desítky vztahových adjektiv místních vztahujících se k určitému státu, regionu, oblasti, městu atd. Např. *Byzantský spisovatel, Florentinský vévoda, Němečtí císařové, Rakouské roviny, Štýrské kuchařky, Venedské ostrovy* a další. Ke stejnému jevu docházelo i u názvů obecného typu: jedná se o názvy společenských hodností, pracovních zařazení, označení různých vrstev obyvatelstva či pojmenování bytostí mytologických, která však nejsou považována za vlastní jména (*Faunové, Muzy, Satyr* a další), avšak jsou zařazena do výčtu vlastních jmen. S malým počátečním písmenem se píší i historické události staršího data obsahující slovo *válka* – např. *tricetiletá válka*, ovšem Polák je uváděl s písmenem velkým (*Punická válka* a další). Stejně tak je tomu i u názvů církevních řádů, náboženských vyznání a řádů mnišských

⁷⁸ Cestopis obsahuje velké množství gramatických či interpunkčních chyb, které však mohou být v některých případech způsobeny sazečem, nebo přehlédnutím korektora.

(*Františkáni, Jezuité/Jezovité* a další), které Polák též neuváděl s malým počátečním písmenem.

Nejprve jsem vytvořila seznam všech vlastních jmen v publikaci. Poté jsem na základě dělení podle *Nového encyklopedického slovníku češtiny* rozdělila vlastní jména do dvou základních skupin, a to na bionyma a abionyma. U obou skupin jsem sečetla vlastní jména, porovnála je mezi sebou a následně procentuálně vyjádřila jejich zastoupení pomocí grafu. Dalším krokem bylo rozdělení onomastického materiálu do menších specifických skupin, též podle elektronické verze *Nového encyklopedického slovníku češtiny*.

9.1 Klasifikace vlastních jmen v cestopise

9.1 Dělení na abionyma a bionyma podle *Nového encyklopedického slovníku češtiny*⁷⁹

9.1.1 Rozdělení bionym

Do oblasti bionym (živé bytosti a organismy) byla zařazena: **antroponyma**, **pseudoantroponyma**, **zoonyma** a **pseudozoonyma**. Vlastních jmen označujících živé bytosti obsahoval text téměř polovinu z celkového počtu. Propria byla rozdělena dle jejich typů a společných znaků do následujících skupin a podskupin.

- **antroponyma jednotlivců**
 - jednoslovná rodná jména, příjmení nebo přezdívky;
 - dvě rodná jména, tři rodná jména;
 - jména a příjmi, později příjmení;
 - jména se šlechtickými tituly, popřípadě s lokalizujícími přídomky;
 - jména zahrnující duchovní přídomky, hodnosti atd.;
 - jména s určující řadovou číslovkou;
 - jména s hodnotícím přívlastkem;

⁷⁹ Jana Pleskalová (2017): VLASTNÍ JMÉNA – TRÍDĚNÍ. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. URL: https://www.czechency.org/slovník/VLASTNÍ_JMÉNA – TRÍDĚNÍ (poslední přístup: 21. 11. 2019).

- **antroponyma skupinová**
 - jména obyvatelská – motivovaná příslušností k místu;
 - jména národů;
 - rodová jména;
 - upřesňující adjektiva odvozená od vlastního jména;
 - jména církevních institucí, řádů a uskupení;
 - stoupenci určitých osob či hnutí;
- **pseudoantroponyma**
 - vlastní jména mytologických postav, bohů a bohyň a římských králů;
- **zoonyma**;
- **pseudozoonyma**.

9.1.2 Rozdělení abionym

Oblast abionym (neživé objekty a jevy) obsahovala následující skupiny: **toponyma**, **kosmonyma**, **choronyma**, **oikonyma**, **anoikonyma** a **chrématonyma**. Vlastních jmen označujících neživé objekty obsahuje text nadpoloviční většinu. Svou převahu nad bionymy však demonstrují pouze několika desítkami vlastních jmen (konkrétně 67 proprii), což odpovídá pouhému 4% rozdílu. Abionyma byla rozdělena podle totožných kritérií jako bionyma, a tedy podle společných znaků do skupin a podskupin.

- **toponyma**
 - **anoikonyma**
 - oronyma;
 - hydronyma;
 - speleonyma;
 - hodonyma;
 - kosmonyma;
 - urbanonyma (brány, hrobky, hroby, hřbitovní stavby, kašny, kaple, mosty, náměstí, památníky, průčelí, pyramidy, přístavy, sály, síně, sloupy, stadiony, trhy, ulice, věže, vodovody, zahrady, zdi);
 - **choronyma**
 - kontinenty, světadíly;
 - státy živé či zaniklé;

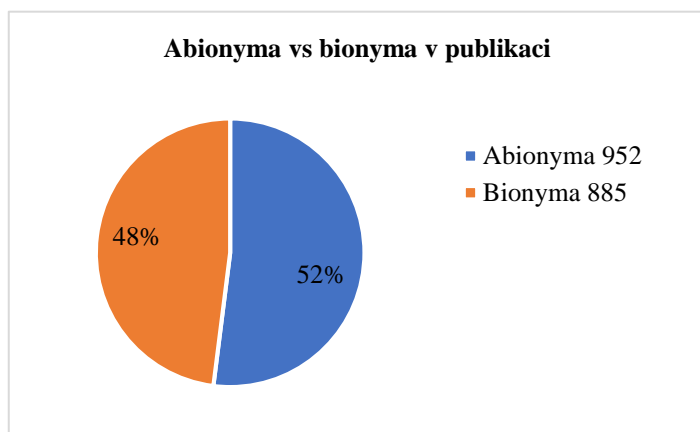
- ostrovy;
- poloostrovy, skupiny ostrovů či poloostrovů;
- císařství, knížectví, království, oblasti, okresy, regiony a další;
- **oikonyma**
 - města a vesnice;
 - domy, hrady, kostely, obydlí, paláce, pevnosti, sídla, tvrze, zámky, obydlí;
- **chrématonyma**
 - jména společenských institucí (akademie, divadla, fóra, lázně, muzea, školy, univerzity, ústavy, vězení);
 - jména dějinných událostí, jména společenských ocenění či titulů, jména společenských jevů, jména jedinečných výrobků a předmětů, jména spotřebních či užitkových předmětů a další.

9.1.3 Charakteristika výčtu všech vlastních jmen v publikaci

Po provedení této základní klasifikace zahrnující abionyma a bionyma bylo možné výsledky navzájem porovnat. Z celkového počtu 1 837 vlastních jmen se v cestopise *Cesta do Itálie* vyskytuje 952 abionym a 885 bionym (což zaokrouhleně odpovídá 52 % a 48 %). Početní rozdíl je prakticky minimální, jelikož jde o pouhých 67 abionym, která demonstrují převahu nad bionymy. Tento výsledek je poněkud překvapivý, jelikož obecně u cestopisů předpokládáme, že počet neživých objektů bude, vzhledem k povaze textu, převažovat. Cestopisná literatura obvykle obsahuje velké množství informací týkajících se názvů oblastí, států, měst, ostrovů či různorodých staveb. V publikaci nalézáme v oblasti abionym zejména značné množství toponym (vlastních jmen zeměpisných), ale i chrématonym (vlastních jmen lidských výtvorů). Jedná se např. o názvy obrazů (malba *Venuše Medicejské*), literárních děl (*Argonautika*) a další výrobky či dějinné události (*Punské války*). Oblast bionym je zastoupena především jmény osob, jež jsou spojeny s dějinami Itálie, ovšem výjimkou nejsou ani příslušníci božstva (*Serapis*) či hrdinové z dávných dob.

Celkový počet vlastních jmen v cestopise je ovšem mírně zavádějící. Je třeba podotknout, že se nejedná o celkový výskyt všech vlastních jmen, jelikož mnoho jmen a názvů se v knize opakuje, jsou v textu zmíněny vícekrát. Ve většině případů se objevují různé varianty pro jedno vlastní jméno. Zajímavé je, že i když Polák sepsáním cestopisu strávil několik let, neprošel v průběhu tvorby žádným vývojem, jelikož

jednotlivá propria označuje neustále jinou variantou. Nejvyšším počtem variant – celkem devíti – označoval M. Z. Polák proprium *Kapitol*.⁸⁰ Taková propria jsou v tabulce abionym a bionym vyznačena červenou barvou, lomítkem a číslem vyjadřujícím jejich frekvenci. Propria s nejvyšší frekvencí opakování jsou pak zaznamenána v samostatném sloupcovém grafu. Pro účely statistiky bylo každé vlastní jméno započítáno pouze jednou – bez ohledu na množství jeho variant. Kompletní a abecedně seřazená tabulka abionym a bionym se nachází v příloze této práce. Na konci práce bude uveden soupis veškerých vlastních jmen, nikoli však v tabulce. Od ní se odlišuje tím, že uvádí nejen všechna propria včetně jejich variant, ale také čísla stran, na kterých se vyskytují – ta jsou uvedena v závorce. Jednotlivé varianty jsou od sebe odděleny písmenem x. Závorka obvykle obsahuje jednoslovný či víceslovný popis propria (*malířka, město, pohoří, řecký řezbář, řeka* a další), který jej blíže charakterizuje. V mnoha případech jsou za tabulkou prostřednictvím pomlky uvedeny další informace. Např. *Bernardo Tasso (dvořan, s. 114) – (1493–1569), otec básníka Torquata Tassa (1544–1595)*.

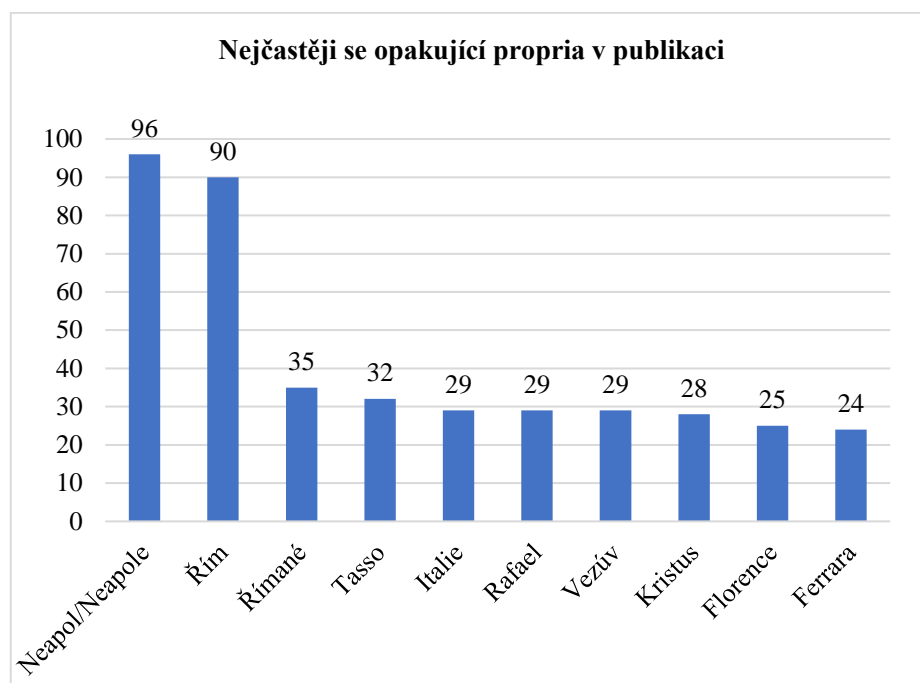

Graf č. 1 – Porovnání abionym a bionym

Níže uvedená tabulka uvádí výpis deseti nejčastěji se opakujících vlastních jmen v cestopise. Poměr mezi abionymy a bionymy je v tomto případě 6:4, procentuálně vyjádřeno 60 % abionym a 40 % bionym. Tento výsledek není nijak překvapivý, jelikož se prakticky shoduje s poměrem všech neživých a živých objektů v textu obsažených. Nejobsáhlejší kapitolu cestopisu tvoří *Cesta do Neapole*, tudíž nejčastěji se opakujícím propriem je Polákova varianta italského vlastního jména *Neapol/Neapole* (české exonymum Neapol). U tohoto propria bylo velmi obtížné určit jeho přesné znění – či se v textu jedná o tvar *Neapol* či *Neapole*, jelikož Polák v průběhu označování tohoto

⁸⁰ Kapitol je nejznámější a nejmenší ze sedmi římských pahorků.

propria neustále během skloňování kolísala mezi vzory ženského rodu růže, píseň a kost. Z toho důvodu jsou uvedeny oba dva tvary prostřednictvím lomítka a jejich počet v tabulce tvoří celkový součet výskytu obou variant v publikaci.⁸¹

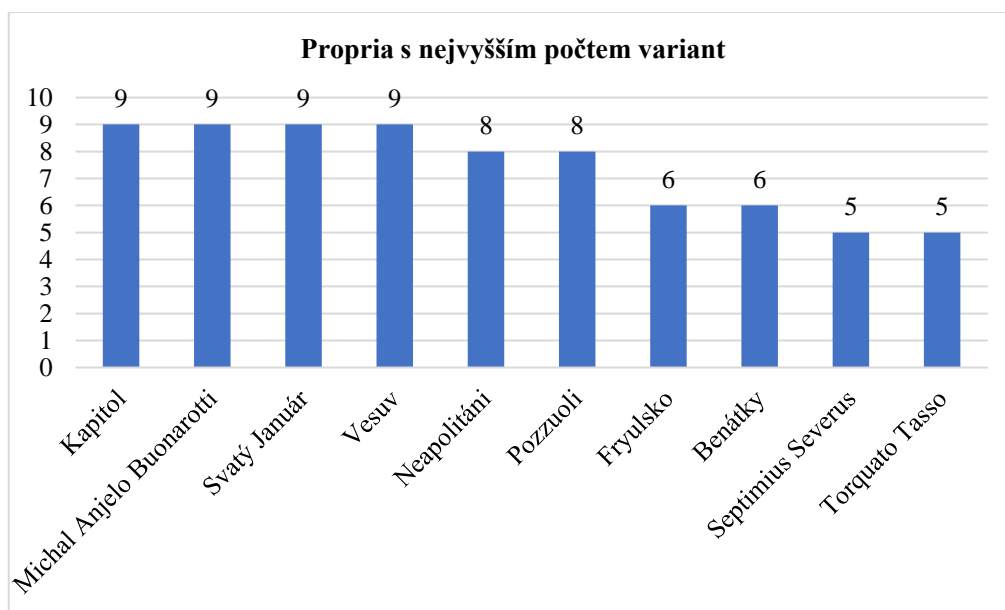
Graf č. 2 – Nejčastěji se opakující propria v publikaci

V rámci statistiky jsem již během excerptce všechny možné tvary stejného propria zapisovala současně s čísly stran, na nichž se vyskytovala. Činila jsem tak proto, aby bylo snadné je v textu dohledat a poté interpretovat. Někdy bylo stejné proprium psáno více způsoby (rozdíl byl např. v malém či velkém počátečním písmenu, ve zdvojení souhlásek, v krácení hodnotícího přívlastku „svatý“ na „sv.“, vynechávání křestních jmen či příjmení apod.) – takové varianty jsou v tabulce bionym a abionym označeny červenou barvou.

V níže uvedené tabulce se nachází deset proprií, které byly v textu zaznamenávány nejvyšším počtem variant. Jelikož bylo nutné pro demonstraci těchto proprií vybrat pouze jednu jejich variantu zápisu, bylo k tomuto účelu zvoleno buď znění oficiální, které Polák v textu užil, nebo, pokud výčet variant oficiální jméno neobsahoval, jméno jemu nejvíce hláskoslovně podobné. Tabulce dominuje toponymum *Kapitol*, které bylo zaznamenáváno těmito devíti způsoby seřazenými sestupně podle jejich počtu opakování: *Kapitolium*, *Kapitol*, *Kapitolská hora*, *Mons Capitolinus*, *Monte Capitolino*, *Kapitolský vrch*, *Kapitolinská hora*, ***Campidoglio*** a *Kapitolium*.

⁸¹ Také v tabulce abionym a bionym a v celkovém soupisu všech proprií jsou tyto dvě varianty uvedeny se **společným** počtem opakování a stranami, na nichž se vyskytují.

Zajímavým příkladem této klasifikace je antroponymum *Michal Anjelo Buonarotti*, jemuž patří třetí místo v tabulce. Oficiální podoba jména však zní *Michelangelo di Lodovico Buonarroti Simoni*, přičemž se jedná o italského sochaře, architekta a malíře vrcholné renesance, který se zabýval i poezií. Polák v cestopise tohoto všestranného umělce označoval celkem devíti variantami a zmínil ho dokonce třiadvacetkrát – nikdy ovšem nenapsal jeho křestní jméno v ustálené podobě, jelikož vždy od sebe oddělil jména *Michal* a *Angel/Angelo/Anjelo*.

Graf č. 3 – Propria s nejvyšším počtem variant

9.1.4 Výběrová klasifikace proprií

V oblasti jednoslovných rodných antroponym jednoznačně převažují jména mužská nad jmény ženskými. Mezi nejčastěji se opakující mužská jména patří *Karel*, *Jan* a *Pavel*. Ženských jmen text mnoho neobsahuje a většina z nich se vyskytuje pouze jednou. Mezi výjimky patří např. *Julia*, *Marie/Maria* či *Anežka/Aněžka*.

První skupina zahrnuje jednoslovná rodná jména, příjmení nebo přezdívky. Kuriozním případem je příjmení muže znějící *Lejnepolej*, jehož autorem je s největší pravděpodobností sám Polák. Jedná se o spřežkové příjmení, které je složeno z citátového spojení dvou vět v imperativu – *Lej* a *Nepolej*. Totožným případem je i jméno Polákova psa zařazené do zoonym, jež zní *Vpolihoň*.

Druhá skupina obsahuje antroponyma se dvěma či třemi rodnými jmény. U vlastního jména označujícího Marii Magdalenu⁸² užil Polák lidové podoby jména *Máří Majdalena*. U většiny antroponym z této skupiny však ponechal jejich původní znění (*Servius Tullius*, *Numa Pompilius* a další), či změnil některou hlásku – nejčastěji pro češtinu cizí **-iu-** na **-ju-**, pod vlivem výslovnosti **g** na **c**, vyslovené před zadní samohláskou jako **k** (*Cajus Sallustius* místo *Gaius Sallustius*) či **c** na vyslovované **k** (*Markus Aurelius* místo *Marcus Aurelius*).

Skupina jmen s hodnotícím přívlastkem není příliš zastoupená (obsahuje pouze 4 propria), ovšem některá z nich stojí za zmínku. Např. antroponym označující spisovatele, překladatele a humanistu *Řehoře Hrubého z Jelení*. Příjímí *Hrubý* může v dnešní době evokovat něco neotesaného, neomaleného či neočištěného, avšak ve starší češtině a slovenštině neslo zcela jiný význam – velký, mohutný. Jako hodnotící přívlastek chápeme i slovo *Křtitel*, které je formálním hypokoristikem a objevuje se ve jméně proroka z 1. století svatého *Jana Křtitele*, který je v textu několikrát zmíněn.

Oblast zahrnující jména a příjímí, později příjmení patří k početnějším. Většina příjímí (příjmení) je psána oficiálním bezchybným pravopisem, zřídka dochází k mylnému zdvojení souhlásek či jiné nepřesnosti. Zajímavé je proprium *císař Bedřich Barbarossa*, které na první pohled vypadá jako jméno a příjímí. Jedná se však o přezdívku z italštiny přeloženou jako *Rudovous* či *rudý vous*, jež mu byla přidělena kvůli jeho vzhledu. Oficiálním jménem *Fridrich I. Barbarossa* byl římský král a císař. V cestopise je však zapsán v počestěné podobě jako *Bedřich*.

Také skupina proprií zahrnující jména s lokalizujícími přídomky je poměrně početná, přičemž přídomky jsou uváděny i u osob, které nebyly šlechtického původu. Jedná se zvláště o jména vládců a umělců, tedy malířů, sochařů, literátů a dalších, která Polák buď ponechává v původním cizím tvaru, nebo je skloňuje. Vyjadřovány jsou různými způsoby podle jednotlivých jazyků – např. v italštině pomocí předložky **da** 'od', mající před samohláskou podobu **dall'** s variantami **dal/del**, **dalla/della**, nebo **di** 'z' (*Giovanni da Nola*, *Andrea del Sarto*, *Cane della Scala*, *Tomáš di Stefano*), ve francouzštině předložkou **de** 'z, od' (*Hugon de Sade*, *Laura de Sades*), v němčině předložkou **von** 'od' (příklad se v cestopise nevyskytuje, Polák předložku přeložil do češtiny a píše např. o hraběti z *Medlingu*), v nizozemštině pomocí **van** (*Antoon van Dyck*, *Jan van Kessel*)⁸³. Polák v textu většinou ponechal původní cizojazyčnou

⁸² Podle Nového zákona byla jednou z žen, které doprovázely Ježíše z Nazaretu.

⁸³ V cestopise se u těchto proprií vyskytuje pouze lokalizace bez rodného jména.

podobu s drobnými odchylkami, např. italská antroponyma *Giovanni da Nola*, *Guido da Siena*, *Leonardo da Vinci*. Odchylky jsou pravděpodobně výsledkem autorovy nejistoty ohledně přesného znění či výsledkem chybného zápisu. Česky jsou jména s lokalizací vyjádřena především pomocí primární předložky **z** (*Jan z Udine*, *Wilfing z Štubenberku* a další). Některá jména s lokalizací z cizího jazyka počeštuje tak, že užije vztahové přídavné jméno odvozené od názvu města, oblasti, regionu atd. (*Ferrarská Beatrix*, *místokrál Petr Toletský* a další). Specifickým příkladem města jako druhého jména ponechaného v originální podobě je antroponymum *Jan Bologna* označující řezbáře Jana z it. města Boloňa, zapsaného italsky jako Bologna. Oproti tomu např. u antroponyma *Lomi z Pisy*⁸⁴ (malíř) je u města původu použita vazba s českou předložkou (it. město Pisa), která je u flektivních jazyků přirozená.

9.1.5 Jména cizího původu

Text obsahuje značné množství jmen cizího původu. Při jejich určování byly informace čerpány z publikace Miloslavy Knappové, *Jak se bude vaše dítě jmenovat?*, z *Vokabuláře webového* (není-li uvedeno jinak). Hojně jsou zastoupena jména původu hebrejského, z nichž některá se vyskytují i ve dvou variantách, a to z toho důvodu, že vznikla dvojitým přejímáním jmen přes dvě různé jazykové oblasti. Patří k nim např. (*Adam*, *Daniel*, *Jakob/Jakub*, *Jan*, *Judita*, *Maria*, *Michael/Michal*, *Zuzana* a další). Dále se v textu vyskytují jména latinského původu (*Lucia*, *Marcus*, *Antonius*, *Marek*, *Pavel*, *Urban* a další), řeckého původu (*Kosmas*, *Filip*, *Petr* a další). Jména německého původu (*Karel*, *Otto*, *Roger* a další) nejsou v textu hojně zastoupena a objevují se spíše v počeštěné podobě – *Bedřich* a *Jindřich* místo něm. *Friedrich/Fridrich* a *Heinrich*. Některá jména jsou výraznějšími adaptacemi – např. *Mikuláš* z řeckého *Nicolaus*.⁸⁵ Mezi jména jiného původu patří např. *Tomáš* – biblické jméno aramejského původu.⁸⁶ V publikaci se objevuje i jeho italská verze *Tommaso*, avšak pouze ve formě *Tomasso*, v níž Polák opakovaně chybně zdvojnásobil jinou souhlásku. Slovanská jména (*Jiří*, *Lada*, *Ladislav*, *Přemysl* a další) v textu příliš zastoupena nejsou, což je dáno i lokalizací cestopisu. Zajímavostí je, že slovanské složené jméno *Věnceslav*⁸⁷ si *Vilím Věnceslav Havelka* přidal ke svému jménu záměrně, jelikož šlo v 19. století o projev vlastenectví.

⁸⁴ U tohoto antroponyma došlo k gendrovému omylu, kdy Polák v textu uvádí, že se jedná o malířku, nikoli o muže.

⁸⁵ Vyhledávání. Vokabulář webový [online]. (Poslední přístup: 26. 11. 2019).

⁸⁶ KNAPPOVÁ, M. *Jak se bude vaše dítě jmenovat?* Praha: Academia, 2010, s. 267.

⁸⁷ Novodobá podoba jména Václav, resp. jeho latinské verze Venceslaus.

Polák projevuje snahu některá antroponyma cizího původu hláskoslovně počestit. Mnohdy tento způsob obměny využíval i v rámci jednoho propria označujícího jednu osobu. Např. renesanční italský básník *Ludovico Ariosto* byl v textu označen jednou jako *Ludovico* a následně počestěným tvarem *Ludvík*. Tento případ není ojedinělý, jelikož Polák tento způsob úpravy antroponym využíval častěji. Následující výčet obsahuje dva sloupce, přičemž v levém jsou abecedně seřazena jména počestěná a pravý sloupec zobrazuje jejich ekvivalenty cizího původu.

Antonín	Antonio, lat. Antonius
František	Francesco
Františka	Francesca
Jan	Giovanni
Lucie	Lucia
Ludvík	Ludovico, Lodovico
Marie	Maria
Ondřej	Andrea
Řehoř	Gregorio, lat. Gregorius
Tomáš	Tomasso

9.1.6 Jiné rozmanitosti zápisu

K jistým nesrovnalostem dochází i v oblasti gramatické shody v rodech. Příkladem je Polákovo dvojí označení: singulár (to) *Falcké hrabě*, u něhož je patrná shoda v rodě (neutrum – rod střední), avšak v plurálu *Falctí hrabata* k této shodě nedochází. Autor cestopisu užil tvar nominativu plurálu pro mužský rod životný. Správné znění by vzhledem ke gramatickému rodu střednímu mělo být (ta) *Falcká hrabata*.

10 Exonyma a endonyma v cestopise

Tato kapitola tvoří druhou stěžejní výzkumnou část. Jsou v ní uvedena excerpovaná exonyma z konkrétního vydání cestopisu z roku 1862 a k nim pak níže v tabulce připojena i endonyma. Pokud k vypsáním exonymům existuje i současné exonymum, je zaznamenáno ve třetím sloupci tabulky.

Jak již bylo zdůrazněno, v průběhu zmíněné excerpce a následné interpretace jednotlivých vlastních jmen (nejen exonym) zkomplikovalo práci několik faktorů.

Hlavním znesnadněním, zejména v oblasti exonym, byla absence jmenného rejstříku, který je obvykle uveden na konci publikace a obsahuje seznam (nejen) zeměpisných jmen. Vydání cestopisu z roku 1862 však tento rejstřík nemá, tudíž byla excerpce ztížená a bylo jí nutno věnovat více úsilí. Při vyhledávání a přiřazování originálních podob toponym bylo nutné využít opory v různých internetových zdrojích a mapách, případně v Indexu českých exonym.

V textu je zastoupeno několik dílčích typů exonym. Jistou část tvoří exonyma, jež jsou zapsána na základě slyšené podoby, což byl způsob, který autoři využívali především v cestopisech staročeských. Některá toponyma patřící do tohoto okruhu byla však natolik „zkomolená“, že se nepodařilo je určit. Původcem chybně či nesrozumitelně uvedených exonym však vedle staršího již překonaného zápisu mohl být i překlep, kterého se autor při prepisu dopustil, nikoli autorovo špatné zapamatování a následné zapsání jména. V mnohých případech excerpovaných exonym se objevuje i jistá inklinace autora textu k hláskoslovnému, popřípadě tvaroslovnému počestění cizích toponym. Mnohá exonyma jsou přejata skrze zprostředkující jazyk, kterým je převážně italština, latina či němčina. V cestopise se objevuje i řada pojmenování správních celků či objektů, které již neexistují. Významnou roli při psaní vlastních jmen v díle hraje i osobnost autora, jeho zkušenosti v oblasti cestování či doba vzniku textu.

V následující kapitole budou uvedena všechna exonyma, která se podařilo excerpací získat, a to včetně těch, které se určit nepodařilo. Předpokládáme, že převážnou většinu zeměpisných jmen v textu nalezneme právě v podobě exonym, nikoli endonym. Stěžejní je tabulka exonym rozčleněná do tří sloupců a seřazená sestupně podle abecedy. Sloupec první obsahuje exonyma uvedená v nominativu, včetně všech jejich variant, které se v rámci textu objevily. Pokud se mezi variantami označujícími jedno proprium objevuje endonymum, je vyznačeno kurzivou. Sloupec druhý je určen pro endonyma v příslušných jazycích. V případě zkráceného oficiálního názvu uvedeného M. Z. Polákem je též uvedeno označení zeměpisného objektu i v podobě nezkrácené (většinou oficiální). Pokud pro daný objekt existuje více oficiálních jmen, uvádíme v jednotlivých úředních jazycích všechna k němu příslušející.⁸⁸ Třetí sloupec zaznamenává exonyma dnešní. Údaje o exonimech a endonimech byla čerpána

⁸⁸ V závorce za každým endonymem uvádíme zkratku jazyka endonyma; seznam zkratk jednotlivých jazyků se nachází na konci práce.

z druhého, rozšířeného a aktualizovaného vydání *Indexu českých exonym* (2011), který je publikací Českého úřadu zeměměřického a katastrálního a obsahuje téměř 2 500 jmen.⁸⁹

Přehledná legenda v tabulkách:

- **Excerpované exonymum:** exonymum/exonyma v podobě, jak bylo zachyceno v textu i se všemi jeho užívanými variantami, a to v nominativu. Nebylo-li v textu zachyceno v tomto pádu, jeho podoba byla následně zrekonstruována.
- **Endonymum:** současné endonymum/endonyma (původní, oficiální, event. standardizovaná toponyma jiných států), u něhož je v závorce uvedena zkratka jazyka, z něhož vlastní jméno zeměpisné pochází.
- **Současné exonymum:** současné exonymum, avšak pokud v současné češtině k zeměpisnému objektu neexistuje, je pole tabulky označeno písmenem X.

Vzhledem k vysokému počtu nalezených endonym v publikaci jsou všechna uvedena ve své vlastní tabulce, jejíž součástí jsou i vlastní geografická jména objektů ležících na území České republiky, neboli endonyma česká – např. *Praha*. Více zastoupenými jsou ovšem endonyma jiných států, především italská – např. *Venezia* apod.

Polák v rámci jednoho propria běžně používal spolu s exonymickým označením také endonymum daného propria. Vzhledem k tomuto faktu nelze určit přesný počet, poměr či procentuální zastoupení exonym a endonym v textu, jelikož by docházelo ke zdvojení statistických údajů. Z důvodu nejednotnosti a nejednoznačnosti určení jsou toponyma, jež jsou zapsána více variantami – přičemž jedna z nich je prokazatelně **endonymum** – abecedně seřazena v tabulce ve výčtu všech excerpovaných exonym a příslušná endonyma jsou vyznačena kurzivou.

Vzhledem k vysokému počtu exonym a značnému rozsahu tabulky je pro větší přehlednost a snadnější orientaci umístěna na další straně této práce.

⁸⁹ V Indexu je seznam doplněn také zeměpisnými souřadnicemi a 34 přehlednými mapkami.

Excerptované exonymum	Endonymum	Současné exonymum
Abruzzo, <i>Abbruzzo</i>	Abruzzo (ita.)	X
Adriatské moře, adriatské moře	Mare Adriatico (ita.), Jadransko morje (slv.), Jadransko more (hrv., srb.), Deti Adriatik (alb.)	Jaderské moře
Acháje	Achaia (ell.)	Achája
Acherusia, Acheron	Acherón (ita.), Acherontas (ell.)	X
Albáno, Albano	Albano Laziale (ita.)	X
Alexandrie	al-Iskandariyya (ara.)	Alexandrie
Alpy	Alpen (deu.), Alpes (fra.), Alpe (hrv., slv.) Alpi (ita.), Alpok (hun.)	Alpy
Alžír	Al-Džazaír (ara.), Alger (fra.)	X
Anatolie	Anadolu (tur.)	Anatólie, Anatolie
Ankona	Ancona (ita.)	X
Apeninské hory, apeninské hory	Appennini (ita.)	Apeniny
Apulie	Puglia (ita.)	Apulie
Arkádie	Arkadia (ell.)	X
Arqua	Arquà Petrarca (ita.)	X
Arsa	Arda (bul.), Arda Nehri (tur.)	X
Aterno	Gagliano Aterno (ita.)	X
Athény	Athína (ell.)	Athény, Atény
Bagniuoli	Bagnoli (ita.)	X
Bajae, Baja, Bája	Baia	X
Baltycké moře	Morze Bałtyckie, Bałtyk (pol.), Baltijskoje more (rus.), Baltijos jūra (lita.), Baltijas jūra (lot.), Östersjön (swe.)	Baltské moře, Balt
Barbarino	Barberino di Mugello (ita.)	X
Bavory	Bayern (deu.)	Bavorsko, Bavory
Belgie	België (nld.), Belgique (fra.), Belgien (deu.)	X
Benátky, Venecie, Venecia, <i>Venezia</i> , Venezia prima et sekunda, Venezie	Venezia (ita.)	Benátky
Benátská republika	Serenissima Respùblica de Venexia (ben.), Serenissima Repubblica di Venezia (ita.)	X
Benátské království	Regno Lombardo-Veneto (ita.), Königreich Lombardo-Venetien (deu.)	X
Benátsko	Veneto (ita.)	Benátsko
Benevent	Benevento (ita.)	X

Bergamo	Bèrghem (ita.)	X
Boloňa, <i>Bologna</i> , Bononie	Bologna (ita.)	Boloňa, Boloň
Brenta	Brèsa (lombar.)	X
Britanie	Great Britain (eng.)	Velká Británie
Broglio	Broglie (ita.)	X
Campagnie, Kampánie	Campania (ita.)	Kampánie
Capo di Monte	Capodimonte (ita.)	X
Caprese	Caprese Michelangelo (ita.)	X
<i>Capri</i> , Kapri	Capri (ita.)	X
<i>Capua</i> , Kapua	Capua (ita.)	X
Circus maximus	Circo Massimo (ita.)	X
Cisalpinská republika	Repubblica Cisalpina (ita.)	X
Citerna	Citerna (ita.)	X
Coelius	Caelius (ita.)	X
Colle de Vespignano	Colle di Vespignano (ita.)	X
<i>Conegliano</i> , Canegliano	Conegliano (ita.), Conejan (vec.)	X
<i>Cuma</i> , Kuma	Cumae, Cuma (ita.), Κύμη (ell.)	X
Čína, Chyna, Sína, Chýna	Zhōnghuá rénmin gònghéguó (zho.)	Čínská lidová republika, Čína
Dácie	Dacia (lat.)	X
Dalmácie, Dalmacie	Dalmacija (hrv.)	Dalmácie
del Sole	Lido del Sole (ita.)	X
della Minerva	Piazza della Minerva (ita.)	X
Draga, <i>Dráva</i> , <i>Drava</i> , <i>Drau</i>	Drau (deu.), Dráva (hun.), Drava (hrv., ita., slv.)	Dráva
Dragonaria	Castello della Dragonara (ita.)	X
Drážďany	Dresden (deu.)	Drážďany
Dunaj	Donau (deu.), Dunaj (slk., ukr.), Duna (hun.), Dunav (srb., hrv., bul.), Dunărea (rum.)	Dunaj
Eč	Adige (ita.), Adesc (lld.)	Adiže
Efez	Ephesos (ell.), Efes (tur.)	X
Egypt	al-Misr (ara.)	Egypt
Elba	Isola d'Elba (ita.)	X
Eliopoli, Helipolis	Héliopolis (ell.)	X
Enže	Enns (deu.)	X
Euboea	Évvoia (ell.)	Euboia
Figliasi	Filiași (rum.)	X
Fissa	Fischa (ita.)	X
Flandry	Vlaanderen (nld.), Flandre (fra.)	Flandry
Florencie, Florence, <i>Firenze</i>	Firenze (ita.)	Florencie

<i>Fondi</i> , Fundi	Fondi (ita.)	X
Foria	Forio (ita.)	X
Francie	France (fra.)	Francie
Francká říše, Francké císařství	Regnum Francorum (lat.)	X
Frešnic		
Fryulsko, Friulsko, <i>Friuli</i> , Friul, Frioul	Friuli (ita.)	Furlansko, Furlánsko
Fusaro	Lago del Fusaro (ita.)	X
Genueská republika	Repubblica di Genova (ita.), República de Zêna (lig.), Res Publica lanuensis (lat.)	X
<i>Genzano</i> , Gensáno	Genzano (ita.)	X
Germanie, Germánie, Německá říše, německá říše	Deutschland (deu.)	Německo
<i>Giglio</i> , Igilium	Giglio (ita.)	X
Gořice	Gorizia (ita.), Gorica (slv.), Görz (deu.)	Gorice
Gradiska	Gradiska d'Isonzo (ita.)	X
Granikus	Biga Çayı (tur.)	X
Gránsko	Kalaallit Nunaat (grón.), Grønland (dan.)	Grónsko
Gurk	Krka (slv.)	X
Herkulánium, Herculanium, Herkulánn, Herkulán	Ercolano (ita.)	X
Hispanie, Španěly	España (spa.)	Španělsko
Hladolet	Saturn (ita.)	X
Charvátsko, Chorvátsko	Hrvatska (hrv.)	Chorvatsko
Chiaji, Chyaji	Chiaia (ita.)	X
Ilyrie	Iliria (alb.), Illyricum (lat.), Illyria (ell.)	X
<i>Ischia</i> , Ichie, Aenaria Pithecusa	Ischia (ita.)	X
Istrie, Histrie, Histria, Histereich, <i>Istria</i> , Istrien	Istra (hrv., slv.), Istria (ita.)	Istrie, Istrijský poloostrov
Italie, Itálie, Italská republika, Italské království, Venedská republika, Vlasy	Italia (ita.)	Itálie
<i>Itri</i> , Itry	Itri (ita.)	X
Janov, Genea	Genova (ita.)	Janov

Jeruzalem, Jeruzalém, Gerasaleme, Gerasalem	al-Quds (ara.), Yerushalayim (heb.)	Jeruzalém
Julinské Alpy	Alpi Giulie (ita.), Julijske Alpe (slv.)	Julské Alpy
Kajeta	Gaeta (ita.)	X
Kalábrie, Kalabrie	Calabria (ita.)	Kalábrie
Kalifské císařství	Chalífát (ara.)	X
Kalvarie, Kalvárie	Calvariae locus (lat.), Gol'gotha (heb.)	Kalvárie, Golgota
Kampo Formido, Formio	Campo Formio (ita.)	X
Kapitol, Kapitolská hora, Mons Capitolinus, Monte Capitolino, Kapitolský vrch, Kapitolská hora, <i>Campidoglio</i> , Capitolium, Kapitólíum	Campidoglio (ita.)	Kapitol
Karrara	Carrara (ita.)	X
Karthágo	Qartāğ (ara.)	Kartágo, Karthágo
Kolium	Anfiteatro Flavio, Collosseo (ita.)	X
Konstantinopol, Řím nový, Nový Řím	Konstantinopolis (ell.)	Instanbul, Cařihrad
Kopenhágen	København (dan.)	Kodaň
Korfu	Kérkyra (ell.)	Korfu
Korint	Kórinthos (ell.)	Korint
Korintská zátoka	Korinthiakós kólpos (ell.)	Korintský záliv
Korsika	Corse (fra.), Corsica (cos.)	Korsika
Korytánsko	Kärnten (deu.), Koroška (slv.)	Korutany, Korutansko
Kostnice	Konstanz (deu.)	Kostnice
Kraubath	Kraubath an der Mur (deu.)	X
Kremona	Cremona (ita.), Cremuna (crem.)	X
Laco	Lazio (ita.), Latium (lat.)	X
Lacus Bajanus	Lago Bayano (ita.)	X
<i>Lago d'Averno</i> , Averno, avernenské jezero	Lago d'Averno (ita.)	X
Latium	Lazio (ita.)	Latina
Lavant	Labotnica (slv.)	X
Lavanthál, Lavanthal, Lavanthal u Lavamündu	Lavanttal (deu.)	X
Lejta	Leitha (deu.), Lajta (hun.)	Litava
Levanto	Levanto (ita.)	X
Limon	Limone Sul Garda (ita.)	X
Linternum, Linterno	Literno (ita.)	X
Lion	Lyon (fra.)	X

Lisonzo	Isonzo (ita.)	X
Livenca, <i>Livenza</i>	Livenza (ita.)	X
Lojano	Loano (ita.)	X
Lombardie	Lombardia (ita.)	Lombardie
Lukrinské jezero	Vierwaldstätter See (deu.), Lago dei Quattro Cantoni (ita.), Lago di Lucerna (ita.)	Lucernské jezero, Čtyřkantonální jezero, Vierwaldstättské jezero
Makone	Malone (ita.)	X
Mantua, <i>Mantova</i>	Mantova (ita.), Màntua (mant.)	X
Marengo	Spinetta Marengo (ita.)	X
Masa, <i>Massa</i>	Massa (ita.)	X
Mazorbo	Mazzorbo (ita.)	X
Megarís	Megara (ell.)	X
Mergelina	Mergellina (ita.)	X
Mesina, Misena	Messeneía (ell.)	Messina
Milán, <i>Milano</i> , Mediolán	Milano (ita.)	Milán
Modena, Modenské vévodství	Modena (ita.), Mòdna (mod.)	X
<i>Mola di Gaeta</i> , Mola, Gaeta, Caieta	Mola di Gaeta (ita.)	X
<i>Monselice</i> , Monfelice	Monselice (ita.)	X
Monterossi	Monterosso al Mare (ita.)	X
Most nad Murou, Most, Most, Bruk	Bruck-Mürzzuschlag (deu.)	X
Murca, <i>Mürz</i> , Mura, Murce	Mürz (deu.), Murica (slv.)	Muřice
Neapol, Neapole, Neapolsko, Neapolské království, Neapolské vévodství	Napoli (ita.), Nàpule (neap.)	Neapol
Neptunova jeskyně	Neptune's Grotto (ita.)	X
Neukirch	Neukirchen (deu.)	X
Nil	al-Bahr (ara.), Kiyira (lug.), Mto wa Nile (swa.)	Nil
<i>Nisida</i> , Nysida	Nisida (ita.)	X
Nole	Nola (ita.)	X
Noves	Noveau (fra.)	X
Numidie, Numidské království	Inumiden (ber.)	X
Obousicilské království	Regno delle Due Sicilie (ita.)	X
Odera	Oder (deu.), Odra (pol.)	X
Olymp	Ólympos (ell.)	Olymp
Ostřihom	Esztergom (hun.)	Ostřihom

Ottajano	Ottaviano, Uttajano (ita.)	X
Pádova, Potavium, Pádua, Padua	Padova (ita.)	X
Palatinský vrch, <i>Mons Palatinus</i> , Palatinský vršek, Palatin	Mons Palatinus (lat.)	X
Palestina, Palestína	Eretz-Yisra'el (heb.), Filastīn, Falastīn, Filistīn (ara.)	Palestina
Paříž	Paris (fra.)	Paříž
Pávia	Pavia (ita.)	X
Pěknov, Schönau	Schönau am Königssee (deu.)	X
Peloponés	Pelopónnisos (ell.)	Peloponés
Persie	Iran (fas.), Persia (lat.)	Írán, Iránská islámská republika
Perugie	Perugia (ita.)	X
Peschiera	Peschiera del Garda (ita.)	X
Peskara	Pescara (ita.)	X
Pestum	Paestum (ita.)	X
Piano di Sorento, Sorento	Piano di Sorrento (ita.), Caruotto (neap.)	X
Piava	Piave (ita.)	Piava, Plavá
Piscia mirabile	Piscina Mirabilis (ita.)	X
Pistoje	Pistoia (ita.)	X
Pithecusa	Pithecusae (ell.)	X
Pizzifalcone	Pizzofalcone (ita.)	X
Pó, <i>Po</i>	Po (ita.)	Pád
Polsko	Polska (pol.)	Polsko
Polux	Polluce (ita.)	X
Pompeje, Pompeji, město Pompeji, město Pompeje, Pompeja	Pompei (ita.), Pompejii (lat.)	Pompeje
Pontafel, Ponteba	Pontebba (ita.)	X
<i>Pordenone</i> , Pardenone	Pordenone (ita.)	X
Posagno	Possagno (ita.)	X
Pouzzoli, Puteol, Puteola, Pozzuolo, Puteoli, <i>Pozzuoli</i> , Pozzoli, Pauzzoli	Pozzuoli (ita.)	X
Pozilli	Pozzilli (ita.)	X
Psí jeskyně, <i>Grotta del cane</i>	Grotta del Cane (ita.)	X
<i>Radicofani</i> , Badicofani	Radicofani (ita.)	X

Rakousko, Rakousy, Rakouská země, Rakouské císařství	Österreich (deu.)	Rakousko
Ravena	Ravenna (ita.)	X
Reggio	Reggio di Calabria (ita.)	X
Resciutta, Resciutta, Resciutta	Resiute (fur.), Na Bili (slv.)	X
Ressina	Resina (ita.)	X
Rio d'arsenale	rio dell'Arsenale (ita.)	X
Romaňa	Romagna (ita.)	X
Románie	România (rum.)	Rumunsko
Rupes Tarjeja	Rupe Tarpea (ita.)	X
Rýn, Rejn	Rhein (deu.), Rhin (fra.), Rijn (nld.)	Rýn
Řecká země, řecké císařství	Elláda (ell.)	Řecko
Řím, Římsko, Římské císařství, obec římská, římská říše	Roma (ita.)	Řím
Sämmering	Semmering (deu.)	X
San Martino	San Martino di Castrozza (ita.)	X
San Paulo	San Paolo (ita.)	X
Sankt Lorenzo	San Lorenzo (ita.)	X
Sasy	Freistaat Sachsen (deu.)	Sasko
Schwächat	Schwechat (deu.)	X
Sicilie	Sicilia (ita.)	Sicílie
Sicion	Sicyon (ell.)	X
Slavonie	Slavonija (hrv.)	Slavonie
Solfatara, Solfatura	Solfatara (ita.)	X
Solnohrad	Salzburg (deu.)	Salcburk, Solnohrad
Somma	Somme (fra.)	Somma
St. Nicola	Saint-Nicolas de Port (fra.)	X
Starý Řím, starý Řím, Roma Vecchia	Basileia tōn Rhōmaiōn (ell.)	X
Svatý Vít, Vít, svatý Vít	Sankt Veit an der Glan (deu.)	X
Syrie, Sirie	Sūriyya (ara.)	Sýrie, Syrská arabská republika
Šottvín, <i>Schottwien</i>	Schottwien (deu.)	X
Špitál	Spittal an der Drau (deu.)	X
Štubenberk	Stubenberg (deu.)	X
Štýrské hory	Oststeierisches Hügelland (deu.)	Štýrská pahorkatina
Štýrsko	Steiermark (deu.)	Štýrsko
Švarca	Schwarzach (deu.)	X
Švýcary	Schweiz (deu.), Suisse (fra.), Svizzera (ita.), Svizra (roh.)	Švýcarsko
Tarento	Taranto (ita.)	Tarent

Tarvis	Tarvisio (ita.)	X
Taurus	Toros dağlari (tur.)	Taurus
Teračina, <i>Terracina</i> , Anxur	Terracina (ita.)	X
Terglan	Terlano (ita.)	Terlan
Tibera	Tevere (ita.)	Tibera
Torre del Anunziata, Torre dell Annunziata, Torre dell'Annunziata, Torre dell Annunziata, Annunziata	Torre Annunziata (ita.)	X
Torre dell greco, Greco, <i>Torre del Greco</i>	Torre del Greco (ita.)	X
Toskánsko, Toskanské velikoknížectví	Toscana (ita.)	Toskánsko
Tripergoli	Tripergole (ita.)	X
Troja, Trója	Truva, Troia (tur.)	Trója
Turino, Torines	Torino (ita.)	Turín
Tyrolsko	Tirol (deu.)	Tyrolsko, Tyroly
Udine	Udin (fur.), Videm (slv.)	X
Uhry	Magyarország (hun.), Ungarn (deu.), Hungaria (lat.)	Uherské království
Waterloo	Waterlô (val.)	X
Vatikán	Vaticano (ita.), Civitas Vaticana (lat.)	Vatikán
Veletri, Veletry	Velletri (ita.)	X
Vendotena	Ventotene (ita.)	X
Vesuv, Vezuv, Vezúv, Vezúvkové, Besbius, Vesbius, Vesvius, Vesuvus, Vesuvius	Vesuvio (ita.)	Vesuv
Vicenca, Vicence	Vicenza (ita.)	X
Vídeň	Wien (deu.)	Vídeň
Vídeňské Nové město, Vídeňské nové město, Nové město, Nové Město	Wiener Neustadt (deu.)	Vídeňské Nové Město
Visla	Wisła (pol.)	Visla
Vulkáno	Vulcano (ita.)	X
Zollfeld	Gospovetsko polje (slv.)	X
Želanec, Hradec, Gratz	Graz (deu.)	Štýrský Hradec

Tabulka č. 2 – Abecední seznam exonym

Výše uvedená tabulka obsahuje celkem 248 excerpovaných exonym včetně jejich variant, jež však do součtu zahrnutý nejsou. Každé exonymum je tedy započítáno pouze jednou bez ohledu na počet jeho variant. Celkem 9 exonym se nepodařilo dohledat. Jednalo se především o názvy řek, potoků, zaniklých objektů, či již neexistující správní celky. Jsou jimi: *Ciethe*, *Dicazerchia/Dicaeus/Diarchis*, *Esek*, *Frešnic*, *Malo grande*, *Manhart*, *Montegana*, *Nitrola* a *Santinella*.

Tabulka zahrnuje i 24 českých exonym, která se sice v *Indexu českých exonym* nevyskytují, avšak jsou pevně zakotvena v povědomí obyvatel České republiky a běžně užívána. Většinou se jedná o česká jména svrchovaných států a závislých území, objektů v mezinárodních vodách (oceánů, moří a podmořských tvarů) a v Antarktidě, která *Index českých exonym* záměrně neuvádí, což je konstatováno v úvodu publikace na s. 7.

Jedná se následující: *Baltské moře/Balt*, *Čína*, *Egypt*, *Gorice*, *Itálie*, *Írán*, *Jaderské moře*, *Kalvárie/Golgota*, *Kapitol*, *Latina*, *Messina*, *Palestina*, *Polsko*, *Rakousko*, *Rumunsko*, *Sýrie*, *Španělsko*, *Švýcarsko*, *Terlan*, *Toskánsko*, *Trója*, *Uherské království* a *Vatikán* a *Velká Británie*. V tabulce jsou označena červenou barvou.

10.1 Charakteristika exonym

V cestopise je zastoupeno několik typů exonym. Vzhledem k pokročilejšímu datu vzniku obsahuje text především takový typ exonym, který vychází z původní cizojazyčné podoby jména, avšak přizpůsobuje ji zvyklostem českého hláskosloví, popř. tvarosloví. Naopak exonyma zachycovaná na základě slyšené podoby, což bylo běžným jevem zejména u raných cestopisů, text téměř neobsahuje. Exonyma, která vznikla překladem, jsou víceslovná, skládající se z propriální a apelativní části (*Adriatské moře*, *Svatý Vít*, *Štýrské hory*, *Vídeňské Nové Město* a další). Cizí jména zakončená na latinské *-ia* jsou v textu přejímána se zakončením na *-ie* (*Dácie*, *Ischie*, *Istrie*, *Itálie*, *Kampánie*, *Venecie* a další). Exonyma německého původu jsou počestřována buď doslovným překladem – *Solnohrad*⁹⁰ místo Salzburg, nebo prepisem do pravopisu českého, čímž se stávají exonymy ortografickými. Většinou se tak děje záměnou (pro češtinu cizích hlásek) SCH/ST na Š či G na K – např. *Šotvín* místo Schottwien, *Štubenberk* místo Stubenberg či *Švarca* místo Schwarzach a další. Ojedinelými případy nejsou ani exonyma utvořená z akuzativu plurálu obyvatelských jmen, jimiž jsou výběrově *Bavory*, *Rakousy*, *Sasy*,

⁹⁰ Kalkováním uměle vytvořené exonymum ve snaze dokázat, že se čeština může vyrovnat ostatním evropským jazykům.

Švýcarsy a *Uhry*, které mají tvrdou deklinaci, avšak řadíme sem i *Acháje*, jež jsou podle skloňování měkkého typu. Při zápisu oblasti *Romagna* a města *Bologna* nahradil Polák spojení *-gn-* písmenem *-ň-* podle výslovnosti, tedy *Romaňa* a *Boloňa*.

K poměrně zajímavému zjištění došlo u exonyma *Itálie*. Tato země, zvláště její severní část, byla ve staré češtině zcela běžně označována jménem *Vlachy*, které se skloňovalo jako substantiva rodu mužského, např. ve *Vlaších*⁹¹. Rovněž obyvatelé Itálie (dnes Italové) byli Polákem označováni jako *Vlachové*, od staré češtiny po 19. století také *Vlaši*, a ženy *Vlašky* i *Vlachyně*.⁹²

Velmi časté je užívání pravopisných a hláskových variant (obměna, zdvojení, dloužení nebo krácení) - např. *Abruzzo – Abbruzzo*, *Albano – Albáno*, *Baja – Bája - Bajae*, *Capri – Kapri*, *Capua – Kapua*, *Cuma – Kuma*, *Čína – Chýna*, *Drava – Dráva*, *Fondi – Fundi*, *Fryulsko – Friulsko*, *Germánie – Germanie*, *Chyaji – Chiaji*, *Charvátsko – Chorvátsko*, *Itálie – Itálie*, *Itri – Itry*, *Kalabrie – Kalábie*, *Kalvarie – Kalvárie*, *Lavanthál – Lavanthal*, *Livenza – Livenca*, *Masa – Massa*, *Moselice – Monfelice*, *Padua – Pádua*, *Po – Pó*, *Pompeje – Pompeji*, *Pouzzoli – Pouzzolo*, *Resciutta – Resciutta*, *Syrie – Sirie*, *Troja – Trója*, *Veletri – Veletry*, *Venezia – Venecia - Venecie*, *Vicenca – Vicence* a další.

Exonyma v *Cestopise* se podle rodu a koncovek zařazují k českým deklinačním typům a jsou Polákem běžným způsobem skloňována. V textu nalezneme ještě starou koncovku o-kmenové deklinace v genitivu slova *Vezúv – Vezúva*. V dnešní češtině je u neživotných maskulin obvyklá genitivní koncovka *-u* podle vzoru hrad. Nejistotu při skloňování Polák v některých případech řešil tak, že zapsal *propria* v nominativu i přesto, že se o první pád nejednalo. Typickým příkladem je *proprium Forum*, kdy nepoužil v genitivu singuláru tvar *Fora*, nýbrž využil starší možnost neskloňovat v singuláru jména zakončená na *-um* a ponechal nominativ *Forum*. K nejistotě docházelo také u cizích antroponym, která nechal v základním tvaru, srov. příklad na s. 400 – *Tato slavná herna roku 1737 od Angiolo Carasale v 260 dnech zhotovena byla*. V některých případech užíval raději nominativu jmenovacího – „*Vydali jsme se skrze městečko Kremona řečené*.“ Mezi exonymy, jejichž nominativní tvar bylo obtížné zrekonstruovat,

⁹¹ Stejným způsobem Polák skloňuje i *proprium Uhry – Uhřích*.

⁹² Internetová jazyková příručka, heslové slovo *Vlach, Vlachy* v SSJČ; prirucka.ujc.cas.cz. (poslední přístup: 20. 11. 2019).

byla již zmíněná *Neapol* či starověké město *Pompeje*. Jedná se o pomnožné jméno, které je obtížně zařaditelné do kategorie rodu, což u Poláka způsobilo nejistotu při výběru pádových tvarů a docházelo ke kolísání rodů a vzorů. V češtině se toto město skloňuje podle ženského rodu a vzoru růže.

Pro označení zemí a krajů používal Polák i mnohá dvouslovná spojení propriálního adjektiva a apelativního substantiva, např: *Italské království*, *Modenské vévodství*, *Neapolské království/Neapolské vévodství*, *Numidské království*, *Římské císařství*, *Toskánské velikoknížectví* a další.

10.2 Endonymický materiál

Tabulku endonym tvoří dva sloupce: ve sloupci prvním jsou abecedně seřazena excerpovaná endonyma z textu, přičemž sloupec druhý poukazuje na jazyk vyskytující se v oblasti, kde se daný objekt nachází. Většina endonym pochází z italštiny, což je logicky předpokládáno vzhledem k navštíveným lokalitám popsaným v cestopisu. V menší míře jsou zastoupena endonyma z němčiny, francouzštiny a v neposlední řadě se zde objevuje i jedno endonymum z nizozemštiny. V textu je užito i několik českých endonym, tzn. českých podob jmen geografických objektů ležících v Čechách, jimiž jsou: *Vltava*, *Sázava*, *Praha*, *Oustí nad Labem/Oustí*, *Brno*, *Čechie/Čechy*, *Teplice* a *Labe*. Zvláštním případem je označení dvou českých endonym prostřednictvím exonyma německého. Konkrétně se jedná o obec *Adršpach* nacházející se v severovýchodních Čechách, kterou Polák označil jako *Adersbach* a řeku Odru, jež pramení v Česku a zároveň je nejdelší řekou v Polsku, která se v textu vyskytuje v podobě *Odera*.

Endonymický materiál tvoří více než třetinu všech excerpovaných toponym. Ve větší míře jsou zastoupena exonyma, ovšem je nutné podotknout, že rozdělení těchto dvou typů pojmenování není zcela jednoznačné, neboť Polák v textu zřídka používal v rámci jednoho propria pouze jedno pojmenování (stejně jako u antroponym), nýbrž několik variant zahrnujících současně endonyma i exonyma. Ukázkovým příkladem je endonymum metropole italského Toskánska *Firenze* (české exonymum Florencie), jež bylo v textu autorem označeno následujícími exonymy a jedním endonymem (vyznačeno tučně): Florencie, Florence, **Firenze**.

Hydronymum *Eč* zapsal Polák podle výslovnosti. Řeka *Etsch* pramení v rakouských Alpách, protéká Rakouskem a na italském území má jméno *Adige*, jež se

česky píše *Adiže*. Polák tedy v textu užil německé endonymum, které však zapsal foneticky (tsch=č).

Polák si v mnoha případech nebyl jistý skloňováním cizích toponym. Např. u rakouského propria *Traiskirchen* jednou německou koncovku *-en* ponechal a za ni připojil českou skloňovací koncovku *-u* pro genitiv sg., tedy *Traiskirchenu* (s. 12). Jindy naopak německou koncovku *-en* odsunul a přidal českou skloňovací koncovku přímo k základu pojmenování –*Traiskirchu* (s. 11).

Excerpované endonymum	Oficiální jazyk
Agnano	italština
Alba Longa	italština
Amalfi	italština
Anjou	francouzština
Ankona	italština
Arcetri	italština
Arezzo	italština
Arno	italština
Aventin	italština
Aversa	italština
Avignon	francouzština
Baden	němčina
Bari	italština
Brescia	italština
Brno	čeština
Burano	italština
Campagna	italština
Campo Marzo	italština
Campo Vaccino	italština
Carigliano	italština
Celio	italština
Codroipo	italština
Čechy, Čechie	čeština
Dráva, Drava, Drau	maďarština, chorvatština, italština, slovinština, němčina
Eč	němčina
Etna	italština
Fella	italština
Feltre	italština
Ferlach	němčina
Ferrara	italština

Friesach	němčina
Gailerbach	němčina
Gemona	italština
Grado	italština
Grotta della Ninfa egeria	italština
Judenburg	němčina
Kehrbach	němčina
Kindberg	němčina
Knittenfeld	němčina
Labe	čeština
Laco d'Ischia	italština
Lavinium	italština
Leoben	němčina
Lichtenstein	němčina
Livorno	italština
Lodi	italština
Lupercal	italština
Malalbergo	italština
Malamocco	italština
Malta	italština
Mauro	italština
Mestre	italština
Monte Cavallo	italština
Montefiascone	italština
Murano	italština
Mürzzuschlag	němčina
Neumark	němčina
Obdach	němčina
Ospitaletto	italština
Oustí nad Labem	čeština
Parma	italština
Pesaro	italština
Piombino	italština
Pisa	italština
Pizzo	italština
Poggibonsi	italština
Ponza	italština
Portici	italština
Praha	čeština
Procida	italština
Provence	francouzština
Reinfeld	němčina
Reno	italština

Rialto	italština
Rovigo	italština
Salerno	italština
Sarno	italština
Saturania	italština
Sázava	čeština
Siena	italština
Stabiae	italština
Taborre	italština
Teplice	čeština
Testaccio	italština
Theresienfeld	němčina
Tivoli	italština
Torcello	italština
Traiskirchen	němčina
Treviso	italština
Unzmarkt	němčina
Urbino	italština
Utrecht	nizozemština
Venezia	italština
Verona	italština
Villach	němčina
Viterbo	italština
Vltava	čeština
Vomero	italština
Zingaro	italština

Tabulka č. 2 – Abecední seznam endonym

Závěr

Cílem diplomové práce bylo zachytit veškerá propria v cestopise *Cesta do Itálie* od Miloty Zdirada Poláka. V části teoretické bylo nejprve nutné představit žánr cestopisu včetně jeho historického vývoje. Následovala definice a rozdělení lingvistické vědy onomastiky, jelikož práce spadá do této oblasti. Bližší pozornost byla věnována takovým propriím, kterými se práce zabývá v části metodologické. Konkrétněji byla popsána a rozdělena exonyma, jelikož bylo předpokládáno, že cestopis jich bude obsahovat velké množství. Teoretickou část uzavírají informace o autorovi textu, obrozenském spisovateli M. Z. Polákovi spolu s podrobnějším popisem cestopisu, jenž je předmětem práce.

V části metodologické byl stručně nastíněn postup při klasifikaci, třídění a zpracování materiálu, jenž byl získán opakovaným čtením a excerpcí edice cestopisu z r. 1862. Jelikož velké množství vlastních jmen v publikaci nebylo uvedeno v nominativu, byla nutná jejich následná rekonstrukce a zařazení ke skloňovacím vzorům podstatných jmen (např. proprium *Neapol* mělo tvary podle ženského vzoru píseň či kost, jednak v podobě *Neapole* tvary podle vzoru růže). Nutností také bylo neustálé vyhledávání správného znění, což se týkalo nejen toponym, ale i všech ostatních vlastních jmen, především antroponym. K případným omylům v rámci excerpce a její klasifikace mohlo dojít i při nesprávném dešifrování odlišně zapsaného propria.

Ve výzkumné části byla propria následně roztržena do několika skupin podle vlastností a podrobena lingvistické analýze. Excerpovaná vlastní jména obsahovala nadpoloviční většinu abionym, tedy pojmenování neživých objektů, avšak jednalo se pouze o několik desítek proprií demonstrujících početní převahu (67). V této části práce jsou uvedeny tři grafy vyjadřující poměr bionym a abionym, dále nejčastěji se opakující propria, a třetí graf zachycuje nejvyšší počet v textu užitých hláskových a tvarových variant jednoho vybraného propria. Vzhledem k vysokému počtu excerpovaných proprií nebyla blíže zkoumána a popisována všechna vlastní jména, ale pouze výběr z nich. Některé vybrané příklady nesoucí zajímavou informaci je možné nalézt v podkapitolách na s. 45-48.

Bližší pozornost byla věnována exonymům, jejich typům a způsobům tvoření. Vytvořená tabulka obsahuje všechna exonyma, která se podařilo dohledat, a to včetně jejich endonym a současných exonym. Exonym bylo v textu nalezeno celkem 248 (jejich varianty započítávány nejsou), přičemž téměř 70 exonym se dochovalo do dnešní doby (*Alexandrie, Benátky, Drážďany, Vatikán, Vídeň* aj.). Vzhledem k vysokému zastoupení

nejen exonym, nýbrž i endonym v publikaci byla pozornost dále věnována také jim, jelikož je takto označena více než třetina všech toponym původně určených k exonymickému zkoumání. Celkem 99 toponym zapsaných výhradně jednou endonymickou variantou, je k dispozici v samostatné tabulce v kapitole 10, s. 62-64. Většina endonym pochází z italštiny (*Agnano, Ferrara, Mestre, Pisa, Verona* aj.), dále z němčiny (*Friesach, Gailerbach, Kehrbach, Reinfeld, Traiskirchen* aj.), francouzštiny (*Anjou, Avignon, Provence* aj.) a v neposlední řadě se zde objevuje i jedno endonymum nizozemské (*Utrecht*). V mnohých případech Polák uvádí i oficiální znění toponym přímo v textu, v závorce či v poznámkách pod čarou. Vlastní jména zeměpisná tvoří více než třetinu všech zeměpisných jmen v textu a svědčí o autorově značném vzdělání a všeobecném kulturním rozhledu, dokládá jeho zájem o cestování krajinou a historií. Polák zaplňuje text podrobnými znalostmi světové historie, antické a biblické mytologie, uvádí mnoho vlastních jmen historických postav ze starověku, středověku i novověku (*Jeremiáš, Homér; Caligula, Nero; Jeronymus; Petrarka; Napoleon* aj.).

Na počátku práce byl předpoklad, že cestopis bude obsahovat množství exonym různých druhů. Tento předpoklad se nám potvrdil. Fakt, že některá toponyma jsou autorem zapisována příslušnými endonymy, je pravděpodobně způsoben vzdělaností autora a znalostí jazyků zemí, jimiž cestoval. Překvapující byl počet všech vlastních jmen, který činil přes 1 800. Vzhledem k tomu vyžadovala práce více úsilí, než bylo zprvu předpokládáno. Materiál získaný excerpcí byl velmi rozmanitý, a pokud bychom se snažili postihnout všechna specifika, práce by se neúměrně rozrostla.

Ve skupině bionym byla nejvíce zastoupena osobní vlastní jména (antroponyma), která byla dále rozdělena do několika skupin podle svých specifík. Polák zde prokázal svoji důkladnou znalost antiky a mytologie. Do textu zařadil přes 50 jednotlivých postav z mytologie biblické (*Mojžíš, Holofernes*), řecké (*Achilles, Artemis, Jason* aj.), římské (*Apollo, Diana, Neptun* aj.) i slovanské (*Lada, Perún, Vidloň* aj.). Skupinových antroponym obsahoval text méně než 200 (*Abrucčtí, Benátčané, Florencané* aj.), přičemž nejpočetnější skupinu tvořila jména obyvatelská. V oblasti neživých objektů byla nejpočetnější (přes 200 proprií) skupina měst a vesnic (*Avignon, Caprese, Karrara, Verona, Želanec* aj.), dále oronyma (*Alpy, Celio, Kalvarie, Palatinský vrch, Vomero* aj.) a jména kostelů (*Acivescovado, Annunziata, Majella, Sette Dolori, St. Maria degli Angeli, Šalamounův chrám* aj.).

Veškerý soupis všech vlastních jmen získaných excerpcí je uveden v přílohách práce, a to ve dvou podobách. První z nich je tabulka koncipovaná do dvou sloupců, kdy

vlevo jsou abionyma a vpravo bionyma. Pokud se některé proprium vyskytovalo v publikaci vícekrát, je tento fakt uveden pomocí číslice a písmene x. Propria označovaná více variantami mají mezi sebou lomítko a jsou označena červeně. Druhý soupis obsahuje veškerá propria, která jsou tematicky seskupena a abecedně seřazena. Na rozdíl od tabulky jsou zde u každého propria uvedeny nejen strana/ strany, na níž/ nichž se v cestopisu objevuje, nýbrž i stručná (nejčastěji jednoslovná) charakteristika, upřesnění či popis za závorkou.

Věřím, že předem stanovený cíl diplomové práce „podat komplexní obraz týkající se všech vlastních jmen v cestopise, především exonym“ se podařilo splnit. Doufám, že práci lze považovat za příspěvek v oblasti výzkumu proprií a může být inspirací pro další studenty lingvistiky, jelikož onomastika nabízí širokou škálu možností a hledisek zkoumání.

Literatura

BAHNÍK, V. *Slovník antické kultury*. Praha: Svoboda, 1974.

BINKOVÁ, S., POLIŠENSKÝ J. *Česká touha cestovatelská: Cestopis, deníky a listy ze 17. století*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1989, s. 9.

FORSTINGER, R. Exonyma, jejich vznik a zanikání, *Zpravodaj Místopisné komise ČSAV* 21, 1980, s. 247–249.

GALÍK, J. et al.: *Panorama české literatury*. Praha: Rubicon, 1994, s. 62.

HANUŠ, J. et al. *Literatura česká devatenáctého století. Díl druhý. Od Poláka k Langrovi*. 2. vyd., oprav. a dopl. Praha: Laichter, 1917, s. 14.

HARVALÍK, M. K problému klasifikace exonym. *SaS* 59, 1998, s. 259–265.

HARVALÍK, M. Vývojové etapy a současný stav české exonymie. *NŘ*, roč. 81, č. 5, 1998, s. 240–244. <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7473>.

HAVRDA, M. *Obraz anoikonymie v katastru obce Tchořovice a jeho historické proměny*. Diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2014, s. 9.

JANEČKOVÁ, M. *K jazyku Daniela Vettera v cestopise Islandia*. In: *Naše řeč*, 82, 1999.

JIRÁKOVÁ, M. *Vznik a vývoj české afrikanistiky*. Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta. 2017, s. 25.

KNAPPOVÁ, M. *Jak se bude vaše dítě jmenovat?* Praha: Academia, 2010, s. 267.

KOLLÁR, R. *Milota Zdirad Polák: Vznešenost přírody (1819)*. Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i. Praha, 2017, s. 5.

KOLEKTIV AUTORŮ (2008). *Pravidla českého pravopisu*. Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky. Praha: Fortuna, 1998, s. 42-50.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Index českých exonym. Geografické názvoslovné seznamy OSN – ČR*. Praha 2006.

KOPEČNÝ, F. *Průvodce našimi jmény*. Praha: Academia, 1974, s. 137.

KUBÍČEK, T. Invarianty cestopisu. In: Hrabal, J. (ed.). *Fenomén cestopisu v literatuře a umění střední Evropy*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 16.

LAURICH, P. *Česká exonyma z německé jazykové oblasti*. Diplomová práce na FF UK Praha, 1988, s. 11–12.

MALENICKÁ J. *Polák Matěj Milota Zdirad*. Český-jazyk.cz. 2005

MARTÍNKOVÉ, M. a J. (2006). *Čeští cestovatelé a mořeplavci*. Praha: Albatros, s. 16.

Milan Harvalík (2017). EXONYMUM. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*.

URL: <https://www.czechency.org/slovník/EXONYMUM>

MOCNÁ D., PETERKA a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, 2004, s. 75.

OPELÍK, J. a kol. *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. Díl 3. sv. 2. P – Ř*. Praha: Academia, 2000, s. 1002.

Ottův slovník naučný. Sv. 20, 1903, s. 61.

PAVEL, P. *Návrat na Rapa Nui po třiceti letech*. Regionall, 2017.

PAVEL, P. *Rapa nui*, Olympia, 2000.

Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*.
URL: https://www.czechency.org/slovník/VLASTNÍ_JMÉNA – TRÍDĚNÍ

PLESKALOVÁ, J. *Vývoj vlastních jmen osobních v českých zemích v letech 1000-2010*.

POLÁK, M. Z. *Spisy Mil. Zdir. Poláka. Díl 2., Cesta do Itálie*. Praha: I. L. Kober, 1862. Spisy výtečných českých básníků novověkých.

ŠMILAUER, V. *Úvod do toponomastiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1966, s. 8.

ŠRÁMEK, R. Cizí místní jména v češtině (O exonymech v češtině). In: Daneš, F. a kol.: *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997, s. 280.

ŠRÁMEK, R. *Úvod do obecné onomastiky*. 1. vyd. Brno: MU Brno – Kraví hora, 1999, s. 3.

TICHÁ, Z. *Cesta starší české literatury*. Praha: Panorama, 1984, s. 228.

VLAŠÍN, Š. et al. *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984, s. 53.

ZIBURA, L. *Sebrané pěškopisy (trojbox)*. Bizbooks, 2018.

Elektronické zdroje [vše online k 10.12.2019]

<https://www.czechency.org/slovník>

<http://vokabular.ujc.cas.cz/hledani.aspx>

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Bed%C5%99ich>

<https://www.cesky-jazyk.cz/zivotopisy/matej-milota-zdirad-polak.html#axzz66xZEsQM9>

<http://www.badatelna.eu/fond/2640/uvod/>

databazeknih.cz

https://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=8508

<https://www.kosmas.cz/knihy/195501/vznesenost-prirody-cesta-do-italie/>

<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7473>

Seznam použitých zkratek

NESČ	Nový encyklopedický slovník češtiny
NŘ	Naše řeč
AO	Acta onomastica
SaS	Slovo a slovesnost

Zkratky slov používaných v textu a v tabulce exonym⁹³

aj.	a jiné	angl.	anglický, anglicky
afr.	africký, africky	apod.	a podobně
alb.	albánský, albánsky	ara.	arabsky
atd.	a tak dále	lug.	lugandský, lugandsky
ber.	berberský, berbersky	maď.	maďarský, maďarsky
bul.	bulharský, bulharsky	mod.	modenština
cos.	korsický, korsicky	např.	například
crem.	cremonský, cremonsky	neap.	neapolský, neapolsky
čes.	český, česky	něm.	německý, německy
čín.	čínský, čínsky	nld.	nizozemský, nizozemsky
dan.	dánský, dánsky	pl.	plurál
deu.	němčina	pol.	polský, polsky
ell.	řečtina	r.	rok
eng.	angličtina	roh.	rétorománský, rétorománsky
ex.	exonymum	rum.	rumunský, rumunsky
fas.	farsí (persky)	rus.	ruský, rusky
fra.	francouzský, francouzsky	s.	strana
fur.	furlánský, furlánsky	sg.	singulár
grón.	grónský, grónsky	slk.	slovenský, slovensky
heb.	hebrejský, hebrejsky	slv.	slovinský, slovinsky
hrv.	chorvatský, chorvatsky	srb.	srbský, srbsky
hun.	maďarština	srp.	srbština
ita.	italský, italsky	sv.	svazek
lat.	latinský, latinsky	swa.	svahilský, svahilsky

⁹³ Pro jeden jazyk jsou někdy uvedeny dvě zkratky. V textu práce jsou užívány jiné zkratky, než v tabulce excerpaných exonym – v té se nachází výhradně oficiální zkratky z Indexu českých exonym.

swe.	švédština	ukr.	ukrajinský, ukrajinsky
spa.	španělský, španělsky	val.	valonsky
tj.	to je	vč.	včetně
tur.	turecký, turecky	věc.	benátština
tzn.	to znamená	zho.	čínština
tzv.	takzvaný, takzvaně		

Seznam příloh

Příloha A – tabulka abionym a bionym z cestopisu

Příloha B – soupis a rozdělení všech vlastních jmen v cestopise vč. bližších informací

Příloha A – tabulka abionym a bionym z cestopisu

	Abionyma	Bionyma
1	a Capella	Aborigines/Aborigenes
2	Abruzzo/Abruzzo	Abrahám/Abraham 2x
3	Acivescovado	Abrucští
4	Adersbach	Abrucští obyvatelé
5	Adriatské moře 3x/adriatské moře	Adam
6	Aenaria	Adherbal 4x
7	Aeneidy	Adon 3x
8	Afrika 3x	Adrian VI.
9	Agnano 2x	Aegiale
10	Agostino	Agamemnon
11	Acháje	Agrippina 3x
12	Acheron	Achilles
13	Acherusia	Alarich/Alarich, král Gotů
14	Akademie 2x	Alberta Duro
15	Alba longa/Alba	Alcibiades
16	Albani	Alexander
17	Albáno 2x/Albano 2x	Alexandr Farnes 2x
18	Albertina museum	Alexandr Veliký 5x/Alexandr veliký 2x
19	Aldobrandini	Alexandr VII.
20	Alexandrie 4x	Alexius
21	Alla Trinità de' Monti Obelisk	Alfons III. Aragonský
22	Alpy	Alfonz I. 2x
23	Altieri	Alfonz II./Alfonz 10x
24	Altoviti	Alfonz, král Aragonský
25	Alžír	Allegri
26	Amalfi	Amazonka
27	Aminta	Amor 4x
28	Amphitheatrum Colisseum/il Coliseo 2x	Amorinové 2x
29	Amphitheatrum Flavium	Amulius 3x
30	Anatolie	Anakreon
31	Andrea	Andreas del Sarto 2x
32	Andrea della Valle	Andreáš Saben
33	Anfiteatro castrense	Andrej Bonifacius
34	Angri	Andromeda
35	Anio vetus	Anežka/Aněžka 4x
36	Anjou 2x	Angelika Kaufmann
37	Ankona	Angelo 3x/Angel

38	Antonínský sloup	Angelo Carasale
39	Apeninské hory/apeninské hory	Angelo Galeota
40	Apollův chrám v Delphis/chrám Apollův/chrám Apolův	Angionský rod
41	Apostoli	Angličané 2x
42	Apoštolní písárna	Angovský kmen
43	Apulie 4x	Anselmi
44	Aqua Alsietina	Antenor
45	Aqua Julia	Antonín Abbate
46	Aqua Marcia	Antonín Epikuros
47	Aqua Virgo	Antonín Pius 2x
48	Aquaeductus	Antonio Canova/Canova 6x/Kanova
49	Aquamarina	Antonius/Antonín 2x
50	Aquapendente 2x	Apellus
51	Arcetri	Apolena 2x
52	Arco Felice	Apollo 10x/Apolo
53	Arezzo 2x	Apoštolové 2x
54	Argonautika	Appius Claudius Coesus/Appius Claudius Caesus
55	Archipelag	Arabové 3x
56	Arkádie	arcibiskup Gebhard
57	Arno 2x	arcibiskup Rudolf
58	Arqua	arcibiskup Turinský
59	Arsa	arcikníže Jan
60	Asie/Azie 2x	Argusy
61	Aterno	Ariosto 5x/Ludvík Ariosto/Ariosto/Ludovicus Ariostus
62	Athénská škola	Aristidus
63	Athény 3x	Aristophanes
64	Augustovo mausoleum	Aristoteles
65	Aurea	Arrian
66	Aurelianské zdi	Arrius Diomedus 2x
67	Auspicium	Artemis 2x
68	Avellino Riccia	Ascanio Sanseverino
69	Aventin	Askani
70	avernenské jezero	Atalanta/Atlante
71	Aversa 2x	Atyla, král Hunský/Atila 2x/Attila
72	Avignon	August III.
73	Baden	Aulus
74	Badenské vršiny	Aulus Claudius Flaccus
75	Bagni di Cittara	Bachant
76	Bagni di Nerone/Neronovy lázně	Bachus 5x

77	Bagni di Venere	Bajsští obyvatelé
78	Bagniuoli	Balduci
79	Baiská tvrz	Balzo
80	Baja 5x/Bajae 2x/Bája	Barbarigo
81	Balbi	Barbarové
82	Baltycké moře	Barberini
83	Baranello	Barcciolini
84	Barbarino 3x	Baroccio 2x
85	Barberinský dům	Barozzio Vignola
86	Bari	Bartoloměj Morillo
87	Baroccio 3x	Basilus Marius, římský prefekt/Marius 2x
88	Basilika St. Paulo	Bassano Battoni
89	Basilika St. Sebastiano	Beatrix de Portinari
90	Basilika svatého Petra/Petrův chrám 7x/Basilika 2x/Petrův kostel	Bedřichové
91	Bauli	Bela Uherský
92	Bavory	Bellini
93	bazilika svatého Pavla	Benasco 2x
94	Belgie	Benátčané 15x/Benátčan
95	Belriquardo 2x	Benátští ostrovové
96	Belvedere	Benedikt XII.
97	Benátky 11x/Venecie 9x/Venecia 2x/Venezia 3x/Venezia prima et sekunda/ Venezie/ Benátská krajina 2x	Benvenuto Garofalo
98	Benátská krajina	Bernard Lama
99	Benátské království	Bernardo Tasso
100	Benátská škola	Berninus
101	Benátská republika 2x	Bertuccio 2x
102	Benátská zátoka	Bianca
103	Benátsko	Bianchi de Neri/Bianchi 2x
104	Benevent 2x	biskup ariánský Karaffa
105	Bergamo 2x	biskup Berthold
106	Berio	biskup Január 2x
107	Berne	biskup Nolánský
108	Bibliotheca Marciana	Bizanští císaři
109	Boboli	Bocacio/Boccaccio
110	Bononie 11x/Bologna 3x/Bologna 2x/Boloňa 2x	Bonifác VIII.
111	Borghes 2x	Bonifacius
112	Borghese	Bononští obyvatelé

113	Borghesianská kaple	Bourgignon
114	Boromini	Bramante 5x/Bramante Lazzari/Lazzari
115	Brancacilo	bratří Caracci
116	Brenta	Britové 8x/Brit 7x/Britanka/Britan 2x
117	Brescia	Brunelleschi
118	Britanie	Brunetto Latini
119	Brněnské předměstí	Bruno
120	Brno	Brutus
121	Broglio	Butto
122	Brunaccini	Byzantský spisovatel
123	Bucentauro	C. Kuspis Panso 2x
124	Buchsbaum	Caesar 3x/César 2x/Cesar 3x/Julius César
125	Burano	Cajus Quinctius Valgusm, syn Cajův
126	Caccionto	Cajus Sallustius 3x
127	Caja Cestia	Calamajo/Calmar/Kalamar 2x
128	Calabritto	Caligula/Calligula
129	Camera dei papiri	Callimachus
130	Campagna felice/terra di lavore/Campagna	Cancelieri/Cancellieri
131	Campagnie/Kampánie 3x	Cane della Scala/Cane
132	Campidoglie	Capece
133	Campo di Marte	Caphurnius
134	Campo Marzo	Caracci 2x
135	Campo Vaccino/Campo vacino	Caracci 2x/Coracci
136	Capo di Monte 3x	Caracciolo di Vico
137	Cappone 2x	Caracella 3x/Caracalla/Karakalla
138	Capponi	Careggio
139	Caprese	Casella
140	Caraffa	Cassini
141	Caramanico	Catilina
142	Carbonara 2x	Catulus
143	Carigliano	Cecco de Sancto
144	Carlo ai Catinari	Cecilia
145	Carmine 2x	Cedry/Cedroni
146	Casa aurea/Cassa Aurea	Centaur
147	Casa micciola/Casa Micciola 5x/marina di Casa Micciola	Ciceron 5x/Cicero 4x
148	Casacalenda	Ciceronové 5x
149	Casino d' Amora	Cimabue 3x

150	Castel a Mare/Kastel a Mare 5x	Cimmerové
151	Castel Candolfo	Cingrani
152	Castel Capuano	císař Adrián/Adrián
153	Castel Durante	císař August/August 7x
154	Castel Nuovo 4x	císař Augustus 8x
155	Castiglione 2x	císař Bedřich
156	Castrum Lucullaneum	císař Bedřich Barbarossa
157	Celio	císař Focc 2x
158	Cellamare	císař Fridrich II./Fridrich 2x/Fridrich II. 2x
159	Censor	císař Jindřich IV./Jindřich
160	Cento Camerele	císař Josef/císař Jozef
161	Ciethe	císař Justinián/Justinián
162	Cipolín	císař Kaligula/Kaligula 2x
163	Circus maximus/Circo massimo	císař Karel
164	Cirk Flaminský	císař Karel V./Karel V.
165	Cisalpinská republika	císař Konstantin Veliký/Konstantin Veliký 2x/císař Konstantin 4x
166	Città di Linterno	císař Leopold
167	Cittera	císař Římský August
168	Citerna	císař Septimus Sevérus/Septimius Severus 4x/Severus 2x/Septimius/Septimus Severus
169	Claudia	císař Tiberius 3x/císař Tyberius/Tiberius 5x/Tibirius
170	Claudinský vodovod	Claudius 3x/Claudius Krassus 1x/Craccus
171	Cloaca maxima	Coccejus
172	Codroipo	collegio Ferdinandiano
173	Coelius	Concordia
174	Colle de Vespignano	Constantia
175	Collegium Clementinum	Coradini
176	Collegium germánské	Coreggio 2x
177	Collegium uherské	Corenzio 3x
178	Colombrano	cornus Romuli
179	Colonna/Collona	Cracontius
180	Columbaria	Crimaldi
181	Columbaria	Čech 3x
182	Conegliano/Canegliano	Čeští králové
183	Constanza	d' Ischia
184	Coricoli	Dädalus
185	Corigiano	Dafne
186	Cornaro	Damian

187	Corsini	Danebrogové
188	Corso 2x/Corso 2x/il Corso	Daniel
189	Costaguti	Dante Purgatorio XI./Dante 6x
190	Crisogono	Daun
191	Cuma 2x/Kuma 4x	David 2x
192	Čechy 4x/Čechie	Decimilla
193	Čína/Chyna/Sína/Chýna 3x	Dekurionové
194	Dácie	del Coreggio
195	Dalmácie 2x/Dalmacie	del Parmeggiano
196	Danebrog	della Torre
197	Davalos	dello Schidoni
198	Davidovy žalmy	Denis
199	De' Garisendi	Dial
200	Dédalův labirynt	Diana 4x/Diána 2x
201	degli Asinelli	Diana Mammea Efezská
202	degli ragazzi	Dicaeus
203	dei Cesari	Diodor
204	Dekuryonátové	Diokleciánus
205	del Popolo	Diomédes
206	del Sarno	Dion
207	del Sole	Dionisio Bartolomeo/Bartolomeo 2x
208	del' Imperadori	Dioskurové
209	delle Imperadrici	Domenichino 6x/Dominichino
210	Delfino	Domiciánus
211	della Colata a degli Occhj.	Donatello 2x
212	della Madalena	dože Dandolo/Doge
213	della Minerva	Dože Ziani/Ziani
214	della sorte	Dracontius, president Campagnie
215	Delle Deità	Drouet 2x
216	delle Muse	Durazzo
217	di Nola	Durius Auritus
218	di Stabia	Egyptští knížata
219	Dicazerchia/Dicaeus/Diarchis	Ekhel
220	Diokleciánovy lázně	Elaktra
221	Dioscuri	Eleonora/Eleonora Filiská/Filiska
222	divadlo di Fenice	Eliáš
223	divadlo S. Benedetto	Eliodorus 2x/Heliodorus
224	Dogana	Emeritáni
225	Domiciánova cesta	Emilius Skaur
226	Dominikánský klášter	Endimion
227	Doria farnese	Eneáš 2x
228	Dorické sloupy	Eolov

229	Dragonaria	Eskulap 2x
230	Drava/Dráva 2x/Drau/Draga	Etruskové
231	Drážďany 7x	Eugenové
232	Drusův oblouk	Eumel, král Thesalský
233	dům Julia Aequana	Eupompus
234	dům Julia Polibia	Euripides
235	Dunaj 4x	Ezechyelus
236	Dunajské předhráze	Ezop 6x
237	Durante	Ezzelino, hlava Gibellinů
238	Dürrenstein 3x	Fabius II.
239	Eč	Falcon
240	Efez	Falčtí hrabata/Falcké hrabě
241	Egypt 3x	Falier
242	egyptský Obelisk/Obelisco solare d'Augusto 2x/Obelisk/Caligulův Obelisk	Familie Nonio
243	Elba 2x	Fansag
244	Eliopoli 2x/Helipolis	Farinati
245	Elmo 4x/St. Elmo/Ermo/St. Elmo 2x	Faunové 3x
246	Enže	Faustina
247	Esek	Faustul
248	Eskulapův chrám	Felix III. 2x
249	Estenský dům/dům Estenský	Ferdinand 8x/král Ferdinand 3x
250	Etna	Ferdinand I.
251	Etrursko	Ferdinand II. 4x
252	Euboea 2x	Ferdinand III.
253	Eustachio	Ferdinand IV. 3x
254	Evropa 18x	Ferrarská Beatrix
255	Fabriano	Ferrarští vévodové
256	Farnejský palác 2x	Ficus ruminalis
257	Farnese	Fidias
258	Favorita 3x	Filibert, princ oránský 2x
259	Felix	Filip 2x
260	Fella 2x	Filip II.
261	Feltre	Filip III.
262	Fenice	Filippo Lippi
263	Ferdinando	Flaccus
264	Ferlach	Flamin
265	Ferrara 24x	Flavius Vespasianus 4x
266	Figliasi	Flora
267	Fiorentini	Florenčané 3x/Florenčan 2x
268	Fissa	Florenčtí mistrové

269	Fiume	Florentinský vévoda 2x
270	Flandry	Florentinští básníci 2x
271	Florence 25x/Florencie 3x/Firenze	Fortunata 2x
272	Florencká síň	Fr. Maršal Duroc
273	Florencký dóm	Francouzové 12x/Francouzky 2x/Francousové/Francouzi 2x/Francouz
274	Florencký sbor	Frankové 3x
275	Florentýnská universita	František 3x
276	Fondi 3x/Fundi	František Albano/Albano 3x
277	Fondo	František I., král francký
278	Fontana	František Mura
279	Fontana de Trevi	František Petrarka/Francesco Petrarca/Petrarka 2x
280	Foria 2x	František Siciliano
281	Forino	Františka de Rimini
282	Forum 2x	Františkáni 3x
283	Forum Pompejské	Friesašští 2x
284	Forum Trojanské	Gaetané
285	Forum Vulcani	Galba 2x
286	Francavilla Gravina	Galilei/Galileo 2x
287	Francie 6x	Gallové
288	Francká říše/Francké císařství	Ganymede 2x
289	Francké mocnářství	Gasen
290	Franský trůn	Gattamelata
291	Františkánský klášter 2x	generál Manes
292	Frešnic	Genserich král vandálský
293	Friesach 9x	Georgione
294	Frutti di mare/trh Frutti del mare	Geri 2x
295	Fryulsko/Friulsko/Friul/Friuli/ Frioul/ Friul	Germánský rod
296	Fusaro 3x	Germánští
297	Gaeta 4x	Geta 3x
298	Gailerbach	Getulius
299	Galeota	Ghiberti
300	Geiersberg/Supí hora	Ghirlandaio
301	Gemona	Gibelínové 4x
302	Genueská republika	Gibellinové 2x
303	Genzano/Gensáno	Giordano 3x
304	Germanie/Germánie 3x/Německá říše 2x/německá říše	Giotto 7x
305	Germánský dům	Giovanni da Nola 2x/Merliano

306	Gerolimini 2x	Giulio Romano/Giuglio Romano
307	Gherardesca	Gnídská Venuše/Gnidská Venuše 2x
308	Ghigi	Goffred
309	Giallo antico	Goliáš
310	Gianbattista della poto	Gorcký hrabě
311	Giglio2x/Igilium	Gothové
312	Ginseldofr	Guercino
313	Giovanni dei fiorentini	Guido 2x/Guido Reni
314	Giuseppe Batista	Gustav Adolf 2x
315	Giustiniani	Habspurkové
316	Gizzi	Hannibal, Karthagenský vůdce 5x/Hannibal
317	Gnídský chrám	Hedbávník/bombyx
318	Gořice	Herkules 9x
319	Gös	Herkules I., vévoda Ferrarský
320	Gotická vojna	Herodias/Herodes
321	Gradiska	Hetrurská knížata
322	Grado	Hetrurští 2x
323	Gran Bretagna	Hiempsal
324	Granikus	Hippomen
325	Gránsko 3x	Homér 2x
326	Gregorio	Holbein 2x
327	Grimani	Holofernes
328	Grotta della Ninfa Egeria	Hope
329	Gurgitello 3x	Horác Moha/Horác 2x
330	Gurk 2x	Hortensius
331	Halické roviny	hrabě Castiglione
332	Helfenstein	hrabě Khevenhüller 2x
333	Herculanea	hrabě Sarno
334	Herkulánium 20x/Herculanum/Herkulánn/ Herkulán	hrabě Scandiano
335	Herkulova brána 3x	hrabě Tauered z Hautville
336	Herkulova palice	hrabě z Helfensteinu
337	Hispanie 2x	hrabě Zeltšach
338	Hladolet	hraběnka Hema
339	hostinec u Slunce	hraběnka Sanvitali
340	hrad Neronův	Hugon de Sade
341	Hradec Kralové/Hradec	Hunové
342	Hyacint	Charon
343	Chalcedon	Charvátští nováčci
344	Charvátsko/Chorvátsko	Chrysoboras

345	Chiaja 6x/Chyaja/Chiaji 2x/Chyaji	Ikarus
346	Chigi	Ingo 3x/vévoda Ingo
347	chrám sv. Víta v Praze	Iphigenia/Ifigenia
348	chrám svaté Chiary/klášter svaté Kláry	Isis 4x
349	chrám svaté Justiny	Ismael Mengs
350	chrám svatého Antonína	Italové 4x
351	chrám svatého Jana v Lateránu 2x	Izaiáš
352	chrám svatého Pavla	Izák
353	chrám svatého Petronia 2x	J. L. Ziegler/J. L. Z.
354	chrám svatého Štěpána 2x	Jáchym 2x
355	chrám svatého Vavřince	Jachym del Po
356	il Tesoro	Jakob 2x/Jakub 2x
357	Ilyrie	Jakub Autella
358	Imaculatella	Jakub Bassano
359	Indie 3x	Jan 2x
360	Ischia 4x/Ichie/Aenaria Pithecusa	Jan Aurispa
361	Ischitella	Jan Bologna/Jan z Bologny 3x
362	Isidín chrám 4x	Jan Bruges
363	Isidina socha 2x	Jan křtitel 3x
364	Istrie 2x/Histrie 2x/Histria/Histereich/Istria/Istrie	Jan Soběcký
365	Italie 30x/Itálie 7x/Italská republika/Italské království/Vlasy 12x/Venedská republika	Jan XIII.
366	Itri/Itry	Jan z Lateránu
367	Janov/Genea	Jan z Medicis
368	Jenuenský koráb	Jan z Udine
369	Jeruzalem 3x/Jeruzalém 7x/Gerusalem/Gerusalem	Január Annas
370	Jeruzalemský chrám 3x	Jason/Jasen 2x/Jason
371	Jesu nuovo o Trinita maggiore	Jeremiáš 2x
372	Johannin zámek	Jeronymus
373	Jonické sloupy	Jezovité/Jezuité 3x/Jezuitští
374	Jovis tonantis	Jezuitu Provedo
375	Judenburg 2x	Ježíš 2x
376	Julinské Alpy 2x	Ježíšek 4x
377	Jupiterův chrám 4x/Statore	Jindřich III.
378	Kaisersberg	Jiří Lud. Hartig
379	Kajeta	Job
380	Kajova hrobka	Johanna Arragonská
381	Kalábrie 3x/Kalabrie 2x	Johanna I. 2x

382	Kalifské císařství	Johanna II.
383	Kaligulův Obelisk	Jordán
384	Kalvarie/Kalvárie	Josef II.
385	Kamaldulenská hora	Josef Simonelli
386	Kampo Formido čili Formio	Jozef 7x/Josef 2x
387	Kapfenberg	Joziáš
388	Kapfenberg	Judita 3x/Juditha
389	Kapitol 2x/Kapitolská hora/Mons Capitolinus/Monte Capitolino/Kapitolský vrch/Kapitolinská hora/Campidoglio/Kapitolium 6x/Kapitólium	Jugurtha 7x/Jugurta
390	Kapitolinské museum	Julia
391	kaple svaté Anny	Julia Felix
392	kaple svatého Ignáce	Julius Romanus 2x
393	Capua 2x/Kapua 5x	Juno 3x
394	Karlovy Vary	Júnus
395	Karrara	Jupiter 9x/Jupiter Feretrius
396	Karrara	Justián
397	Karthágo 2x	Kájus/Caju/Kajus
398	Kartuziánský klášter	Kamalduané
399	katedrální kostel svatého Petra/Petrův kostel	Kapuánští/Kapuánové
400	Kehrbach	Kapucínové
401	Keutšach	kardinál Aldobrandini/Aldobrandini
402	Kindberg	kardinál Barberin
403	Klam	kardinál Bevilaqua
404	klášter a kostel svatého Dominika	kardinál Ferdinand Medicis/Ferdinand kardinal Medicis
405	klášter svatého Onufria	kardinál Hyppolite Este
406	Klaudinská voda	kardinál Leopold 2x/Leopold rakouský
407	Klaudiův chrám	kardinál Ruffo 2x
408	Knittenfeld 3x	kardynál Barbarig
409	Kolium	Karel, krvežiznivý vlk/Karel 4x
410	kollej di Marina	Karel Anjou/Karel I. Anjou/Anjou
411	Konservátor	Karel Dolci/Dolci
412	Konstantinopol 5x/Řím nový/Nový Řím	Karel I./Karel 2x
413	Konstantinův sál	Karel III. 4x
414	Kopenhágen	Karel IV.

415	koráb Noova	Karel IV., král Český a císař Německý
416	Korfu	Karel Maderne
417	Korint 2x	Karel V. 2x/Karel 2x
418	Korintská zátoka	Karel veliký 2x/Karel Veliký/Karel 2x
419	Korintské sloupy	Karel VI.
420	Korintský kov	Karel VII.
421	Korsika	Karel XI.
422	Korutanská brána	Kastor 2x
423	Korytánsko 4x	Kateřina
424	kostel Annunziata	Katullus
425	kostel sv. Dominika	Klára/svatá Klára
426	kostel sv. Januara	Klaud Gelée
427	kostel sv. Leonarda	Klaudius
428	kostel svaté Restituty	Kleopatra, královna egyptská 3x
429	kostel svatého Bernarda	Kliment
430	Kostnický sněm	Kliment IV. 2x/Kliment
431	Králomoc/Jupiter	Kliment VII. 2x
432	Kraubath	Kliment VIII.
433	Kremona	Kliment XIV.
434	L' arco di Giano Quadrifronte	Klimenta
435	La piazza del popolo	Klodovík
436	La salute	Kněz Don Tomasso/pan Tomasso/Tomáš 2x
437	La scuola di ballo	kníže Bedřich
438	La scuola di Marte	kníže Conca 4x/Conca
439	La via nuova della marinilla	kníže d'Elboeu
440	Labe	kníže Efre
441	Laco	kníže Kosmo/Cosmus/Kosmo 2x
442	Laco d'Ischia	kníže Mantuánský
443	Lacus Bajanus	kníže Quidobaldo
444	Lago di Averno 2x/Averno 2x	kníže Raymund
445	Laguna 3x	kníže Smarre
446	Lancellotti	kníže Švarcenberk
447	Landskronské zříceniny/Landskron	Konrád 2x
448	Lapislazule	Konradin Švábský 2x/Konradin 5x
449	Lareal Pageria	Konstancius
450	Largo del Castelo/Largo di castello	Konstantin 5x
451	Largo del palazzo	Konstantinopolský kupec

452	largo delle Pigne	Koperník 2x
453	Laterán	Korbelárius
454	Lateránské průčelí	Kornelie
455	Lateránský hrad	Korytanové 3x
456	Latium	Korytánští sedláci 2x
457	Laurenziana	Kosmas 2x
458	Lavant	král Alfons Bragonský
459	Lavanthál/Lavanthal/Lavanthal u Lavamündu	král Ladislav 2x
460	Lavinium	král Mausolus
461	Lazareto	král Priam
462	Lejta	král Robert 4x
463	Leoben 2x	král Saturnus
464	Levantis	král Thesalský Emuel
465	Lichtenstein	královna Johanna 2x/královna Johana
466	Limon	královna Karolina Murátová
467	Limonáda	královna Saba
468	Linterno 2x/Linternum	Kristina, královna Švédská
469	Lion	Kristus 28/Jezus Christus 2x/Kristus Pán
470	Lisonzo	Krkonošští horáci
471	Livenca/Livenza	Kumánští obyvatelé
472	Livorno	Lacedaemonský král Tyndarus Hygin
473	Lodi	Lada 7x
474	Lodovico Altimoiresca	Lanfrank 7x/Lanfranc
475	Loggia della Piazza	Latona
476	Lojano 2x	Laura de Sades/Laura 2x
477	Lombardie	Laurencus/Laurenzianus
478	Longhena	Leda 2x
479	Longinovo kopí	Lejnepolej
480	Lože Vatikánské	Lemos
481	Lucia	Leobenští
482	Ludovisi	Leonardi da Vinci 2x
483	Lukrinské jezero	Leonora 4x
484	Luperano	Leopold, Siciliánský královec
485	Lupercal	Lev III.
486	Luterské náboženství	Lev IV.
487	Luzzi Sannicandro Sanfelice	Lev velký/Lev X. 2x/Lev
488	Maddaloni	Lomi z Pisy
489	Madona col bambino	Lombardové 2x
490	Madona del Pesce	Longobardové 3x

491	Madona dell'Impanato	Lor
492	Madonna di san Luca/kostel Madona di St. Luca	Lore 3x
493	Maggiore domo	Lorenzo/Lorenzo 4x/Lorenzo Medici
494	Majdalena 2x	Lotto
495	Majella	Luca Giordano
496	Makarony	Lucian
497	Makone	Lucius Libell
498	Malalbergo 3x	Lucrecia
499	Malamocco	Lucullus 2x
500	Malo grande	Ludvík XII., král franský
501	Malta 2x	Ludvík XIV
502	Manhart	Ludvík, kardinál z Este/kardinál Este
503	Mantua 2x/Mantova 4x	Luigi Mazzauti Romano
504	Marciánský vodovod	Lukáš
505	Mare Morto	Lukrecie Benadidio 4x
506	Marengo	Lyssipus 6x
507	Maria della Charitá/Maria della	Maillard
508	Maria della Pace	Matidia
509	Maria della Vittoria	Madona 6x/Madonna
510	Maria formosa	Malpighi
511	Maria in Navicella	Mamia/Mamiae
512	Maria in Trastevere	Manso
513	Mariánská kaple	Marcello
514	Marianský obraz	Marcus Portius
515	Masa	Marek Agrippa/Agrippa 4x
516	Mascazo	Marek K. Marcelus
517	Masenberské zříceniny	Maria 3x/Marie 4x
518	Massa 4x	Marie Klementina, královna Britanská
519	Masseria	Marie Kristina
520	Massiva Stanzioni	Marie Terezie/Marie 5x
521	Mattei	Marius 4x
522	Mattei	Markéta Rakouská
523	Mauro	Markomané 3x
524	Mausoleum	Markus Aurelius 2x/Aurelius 3x
525	Mazorbo	Mars 5x
526	Medicejská akademie	Martial
527	Medicis 2x	Martin Kochem
528	Medina	Martin Luter/Lutr
529	Mediolánská universita	Maryánští ctitelé

530	Megarís	Máří Majdalena
531	merceria	Masaccio
532	Mergelina 3x	Masaniello
533	Merkur 4x	Massacio 2x
534	Merkurův chrám 2x	Mathilda
535	Mesina 2x/Misena 3x/Mediolán 2x	Matyáš
536	Mestre	Mauritánský král Boch
537	Milán/Milano/Mediolán	Maxima
538	Minervin chrám	Mazza
539	Minutoli	Medicis
540	Miranda	Medusa
541	Miscellanea	Meleáger
542	Misenské předhoří/misenské předhoří	Menomach
543	Modena	Merkuriáš/Alantius
544	Modenské knížectví	Mesinští
545	Modenské vévodství 2x	Messis
546	Mödling/Medling	Micipsa, král Numidský 4x
547	Mola di Gaeta/Mola 4x/Gaeta 7x/Caieta	Mieris
548	Monselice/Monfelice	Michal 4x
549	Monte Cavallo 2x	Michal Angel 3x/Michal Angelo 6x/Michal Anjelo/Michal Angelo Buonarotti 3x/Michal Angelo da Caravaggio 3x/Michal Anjelo Buonarotti/Buonarotti 2x/Angelo/Caravaggio 3x
550	Monte Citorio	Mikoláš Rossi
551	Monte dei poveri vergognosi	Mikuláš Allagni
552	Monte di Misericordia	Milčata
553	Monte olivetto	Milek 3x
554	Monte Tarpeo	Minerva Etrusca z Herkulánu/Minerva 4x
555	Montefiascone 2x	Miranda
556	Montegana	místokrál Toledský/místokrál Petr Toletský
557	Monterossi	Mojžíš 7x
558	Montreal	Monsignor Capece Lagro, arcibiskup Torentský
559	Morava	Moor
560	Most nad Murou/Most/Bruck/Bruk	Moruše/Maulbeerbaum

561	Mousoleum Lucia Munácia Planka	Mosaniell
562	Municipální dům	Mouřenínové
563	Mura 3x/Murce 2x/Mürz 2x/Murca 3x	Murat 11x
564	Murano	Murillo
565	Murcké údolí/Mürtzhal 4x/Murcové údolí 3x	Muziani
566	Mürzzuschlag 4x	Muzy
567	Museum	Nacarini
568	Museum borbonicum/Museum	Napoleon 11x/Bonaparte 3x
569	Museum Canova	Napoleonové
570	Museum Florentinum	Narceus
571	NeapolNeapole 96x/Neapolsko/Neapolské království/Neapolské vévodství	Narceus Aurelianus Caledo
572	Neapolské krajiny	Neapolitánové 9x/Neapolitáni 3x/Neapolitán 7x/Neapolitánky 2x/Neapolitáné 2x/Neapolitané 2x/Neapolští obyvatelé 2x/Neapolky
573	Negroni	Němci 4x
574	Neptunova jeskyně	Němečtí císařové
575	Neptúnův chrám	Nemesis
576	Neukirch 2x	Neptun 2x/Neptún
577	Neumarkt	Nereidek
578	Nido	Nero 11x
579	Nil	Nerva
580	Nisida 3x/Nysida	Niccolo Niccoli
581	Nitrola	Nioba/Niobe 8x
582	Noahova archa	Nole
583	Nole	Normanové 2x
584	Noves	Numa Pompilius
585	Novoměstské pastviny	Numerius popidius Celsinus, syn Numeriův 2x/Celsinus/Numerius
586	Numidie/Numidské království	Numitor, král Albanský 2x
587	Nuovo 2x	Nymfy
588	Obdach	Oderigi da Gugio
589	Obousicilské království	Odoakrus
590	Ocean	Oktávia
591	Odera	Oktavián Augustus 4x/Oktávius Augustus
592	officina statuaria	Olympany
593	Olimetello	Ondřej del sarto

594	Olimpici	Orestés
595	Olymp	Orion
596	Olympský sbor	Orlando
597	Oranžáda	Orpheus/Orfeus 3x
598	Orologlio	Ostervicové
599	Ospedale della Nunziata	Ostgotové 2x/Ostgothové
600	Ospedale di S. Giacomo	Otakar
601	Ospedale di S. Eligio	Otokár II., král Český/Otokar král Český/Přemysl Otokar
602	Ospitaletto	Otto
603	Ostervic	Otto I.
604	Ostřihom	Otto II.
605	Ostřehomské víno	Otton
606	Otčenáš	Oz
607	Ottajano	Paduánové/Paduáné, ital. Padua/Paduán
608	Oustí nad Labem/Oustí	Paladio
609	Ovo	Palermitánští/Palermitané/ Palermitáni
610	Pádova 8x/Potavium 3x/Pádua 2x/Padua	Pallada
611	Paduánská universita	Palmo
612	Palatinský vrch 3x/Mons Palatinus/Palatinský vršek/Palatin	Pan
613	Palazzo de'Cesari	panna Marie 7x/Panna Marie 2x/Maria panna 4x/Maria/St. Maria 2x
614	Palestina/Palestína	papež Alexander III.
615	Palmanuova	papež Alexander VI.
616	Pamfili	papež Hildebrand
617	Panello del Lacco/Lacco	papež Innocenc IV.
618	Pantheon 3x	papež Julius II. 4x/Julius 2x
619	Parma	papež Leo X.
620	Parnas	papež Lev X
621	Paříž 4x	papež Mikuláš V.
622	Pávia	papež Pius V./Pius
623	Pavlova brána	papež Urban VIII./Urban VIII.
624	Pavlova kaple	Parmigiano
625	Pavlův pád	Parrhasius 4x
626	Pazienza Cesarea	Parthenope
627	Pěknov/Schönau	Parthové
628	Peloponés	pastor Knor

629	Persická vojna	Paul Veronese/Pavel Verones 4x/Verones 2x
630	Persie 2x	Pavel III.
631	Pertšach	Pavel Matteis
632	Perugie 2x	Pavel V.
633	Pesaro	Pegas
634	Peschiera	Pelasgové
635	Peskara	Periklés
636	Pestum 2x	Peron
637	Petrella neb Aratro	Perseus 2x
638	Petrův chrám	Perún 4x
639	Piano di Sorrento 4x/Sorrento 13x	Peruzzi
640	Piava	Peter Toledský
641	Piazza del Mercato	Petr Aragonský
642	Pietro	Petr da Cortona
643	Pietro in Montorio	Petr III.
644	Pilátův dům	Petr Perugino 2x/Perugino
645	Piombino	Petr Toletský
646	Pisa 2x	Petrarka 5x/Petrarcha
647	Piscia mirabile	Petronia Maximilia
648	Pistoje	Petronio
649	Pithecusa	Phidias/Fidias 2x
650	Pizzifalcone 3x	Phoebus
651	Pizzo	Phryne/Fryna 2x
652	Plutonovo království	Pignateli
653	Pó 4x/Po	Pigno
654	Poggibonsi	Pindaros
655	Pollionovy zahrady	Piro Ligorio
656	Polsko	Pius VI./Pius 2x/papež Pius VI.
657	Polský trůn	Pius VII. 2x/Antonín Pius
658	Polux 2x	Pivan
659	Pompeje/Pompeji/město Pompeji/město Pompeje/Pompeja 38x	Plankus 2x
660	Pontafel 3x/Ponteba 2x	Plato
661	Ponte Emilio	Plinius 7x
662	Ponte Molle	Plinius XXXVI.
663	Ponte rialto	Plinius z Misenu
664	Ponza	Plutarch
665	Pordenone 2x/Pardenone	Poggio 2x
666	Canegliano	Policián/Politian
667	Porfir	Polucinella/Pollučinella 4x/Puceio d'Aniello

668	Porta del Vesuvio	Pomoranzi
669	Porta S. Sebastiano/brána sv. Šebastiána	Pompejané 5x/Pompejan
670	Portici 13x	Pompejus 3x
671	Portici	poručík Bianchi 2x
672	Portici/Portíci	Poseidon 2x
673	Portico d'Ottavia	Poussin
674	portik neptunský	Praxiteles 7x
675	portik oktaviánský	Presul
676	portik pompejánský	Priapus
677	Posagno	Primaticcio
678	Posilip/posilipská hora	princ Filip Bourbon
679	posilipská jeskyně 5x/Posilipijská jeskyně/posylijská jeskyně	princ Hessenthal, vůdce neapolský
680	Posilipské hřebení	Pripap
681	Pospiliosi	Proclus
682	Postscenium	Prokopius
683	Pouzzoli x/Puteol 5x/Puteola/Pozzuolo/Puteoli 2x/Pozzuoli 2x/Pozzoli/Pauzzoli	Prokul
684	Pozilli	Přemysl Otokar
685	Praha 2x	Psyché
686	Prato della Valle	Ptolomeus
687	Procida 4x	Putkolánsští obyvatelé
688	Prokuracie 3x	Pyrrhos
689	Provence	Quádové 3x
690	předhoří Dobré Naděje	Queirola
691	Psí jeskyně/Grotta del cane	Quelfové 3x
692	Pucci	Quercino da cento/Quercino
693	Punická válka	Quido Cavalcanti
694	Punské války	Quido da Polenta/Polenta
695	Půtka Lazaronek	Quido da Siena
696	Quaestiones Academicae	Quido Reni 6x/Reni
697	Quirinální palác	Quintilianus
698	Radicofani 2x/Badicofani	Quiritové
699	Rakousko 4x/Rakousy 5x/Rakouské země/Rakouské císařství 2x	Rafael 29x/Rafael d'Urbino 2x/Rafael Sanzio de Santi/Rafael Sanzio/Rafael da Perugia
700	Rakouské krajiny	Rafael de Perugia
701	Rakouské roviny	Rafael Mengs/Mengs 9x
702	Ravena	rakouský vévoda Albert
703	Redentore	Rakouští císařové
704	Reggio 2x	Rakouští důstojníci

705	Regina	Rakušané
706	Regronův letní hrádek	Rauhenek
707	Reinfeld	Rauhenstein
708	Reinfeld	Rebeka
709	Reno	Reibel
710	Resciulta/Resciutta	Rembrant
711	Resina 3x	Remus 7x
712	Resinské letohrady	Resinští obyvatelé
713	Rezzonico	Rhea Silvia
714	Rialto	Ribera
715	Riccardi	Robert Quiscart, syn hraběte Tauereda z Hautville
716	Rinaldo 2x	rod Estenských vévodů
717	Rio d' arsenale	Roger I.
718	Romaňa	Roger II.
719	Románie	Romulus 16x
720	Rovigo 3x	Rosenberkové
721	Rucellai	Rubens 8x
722	Rupes Tarjeja	Rudolf Fuhrland
723	Rupes Tarpeja	Rus
724	Rýn/Rejn	Ruské vojsko
725	Řecká země/řecké císařství	Řehoř Hrubý z Jelení
726	Řecké ostrovy	Řehoř X.
727	Řím 90x/Římsko 2x/Římské císařství 2x/obec římská/římská říše	Řekové 17x/řekové/Řek
728	Římské náměstí	Římané 35x
729	S. Angelo	Sábínský král Titus Tacius
730	S. Cecilie	Sabíny 2x/Sabínky/Sabinky
731	S. Croce in Gerusalemme	Salcburští biskupové 2x
732	S. Geuraro degli poveri	Salius
733	S. Giovanni in Monti	Salpion
734	S. Maria degl' Angioli	Salvator Rosa
735	S. Maria del Darmine	Sammartino
736	S. Maria del Parto	San Severo
737	S. Maria della Pace	Sanazar 4x
738	S. Maria Maggiore/Marie větší/St. Maria Maggiore/Maria Maggiore	Sanazarové Mergellinové
739	Sabots	Sancia
740	Salerno 2x	Sandart
741	Salernská silnice	Sangallo/Antonín Sangallo/Sangalo 2x

742	Sallustius dům	Sanitové
743	Salvatore	Sannazzaro
744	Salve	Sappho
745	Salviati	Saracenové 3x/Sarecenové
746	Sämmering	Satyr
747	San Carlo 2x/St. Carlo/San Carlino	Scipio 3x
748	San Domenico	Scipio Afrikánský
749	San Ferdinando	Scipiové
750	San Genaro	Scitští národové/Skytští/Skytové
751	San Lorenzo in Miranda	Scopas
752	San Martino	Seneka 2x
753	San Paulo	Serapis/Serápis
754	San Severo	Servitové
755	Sanazarův památní kámen	Servius Tullius
756	Sankt Lorenzo 3x	Sesostris 4x
757	Sansevero dela Rocca Monteleone	Schalken
758	Santa Croce/St. Croce in Gerusalem/Santa croce	Schidoni
759	Santa Maria del Parto	Sibylla 6x/Sibyly/Sibylla kumánská 2x/Sibylla delfická
760	Santa Maria del principio	Siciliáni 6x
761	Santa Maria di Piedigrotta	Silvia
762	Santi apostoli	Simon
763	Santi Apostoli	Sinané/Chynézové
764	Santinella	Sixtus V. 3x/papež Sixtus/Sixtus papežský
765	Santo buono	Slované 3x
766	Santuario	Slovenští národové
767	Sardonix	Sokrates
768	Sargianni Caracciola	Solarios
769	Sarno 2x	Solimén 4x
770	Sasy	Solon
771	Saturnia	Sophokles
772	Sázava	Spagnoletto/Spugnoletto
773	Sázavské skály	Spurius Lucius/Luciové
774	Scalzi	Spurius Turranius
775	Sciroco 2x/Scirocco	Stanzioni/Maximius Stanzioni
776	Sepolcri di Cecilia Metella	Stenvik
777	Sepolcro degli Scipioni	stoupencové Katilinovi
778	Serápisův chrám	Strabo
779	Serenita	sv. Augustín 2x

780	Servinské zdi	sv. Jan z Nepomuku
781	Sette Dolori	sv. Marek 3x/svatý Marek 4x/Marek
782	Sette sale	svatá Lucia/St. Lucie
783	Schvächat	svatá Lucie 3x
784	Sibyliny knihy 4x	svatá Restituta
785	Siciliánský Nešpor/Siciliánské nešpory/Nešpory	svatá Veronika
786	Sicilie 10x	svatý Erasmus
787	Sicion 2x	svatý František 2x/sv. František
788	Siena 4x	svatý František de Paulo
789	Sienský agat	svatý Január 23x/Január 3x/St. Januar/sv. Január 11x/svatý Januar 2x/svatý Január 4x/St. Januar/ sv. Január 6x/Leden
790	Signoria	svatý Michal 3x/sv. Michal
791	Simeon piccolo	svatý Mikuláš Tolentinský/svatý Mikuláš
792	Sixtínská kaple 2x	svatý Pavel 8x/Pavel 2x
793	Sixtova kaple	svatý Petr 9x/Petr 8x
794	Slavonie	svatý Šebastián 2x/Šebestián
795	Slunce a Měsíce	svatý Vavřinec 2x
796	Smrtonoš	Svetonius
797	Solfatara 2x/Solfatura	Sybilla Saměnská
798	Solitaria	Syllus
799	Solnohrad 2x	Syndik Audibert z Nes
800	Somma 3x	Šalamoun 2x
801	Sorbeterie	Šemmel
802	Sorentinské hory/sorentýnské hory	Štěpán
803	Spada	Štýrské rytířstvo
804	Spirito Santo	Štýrští
805	SS. Giovanni e Paolo/st. Giovanni 2x	Štýrští vévodové
806	St. Agnese	Šved
807	St. Angelo 6x	Tácitus/Tacitus
808	St. Croce in Gerusalem	Tantal
809	St. Elmo	Tarpea
810	St. Francesco della vigna	Tarquinius superbus
811	St. Gennave extra moneia	Tasso 32x/Torquato Tasso 7x/Torquato 9x/Torquáto/ Tasso 7x

812	St. Georggio maggiore/Giorgio maggiore	Terezie
813	St. Germano 2x	Terminus
814	St. Giovanni	Tetria
815	St. Julien	Thália
816	St. Lorenzo 2x	Theodorich, první Ostgotský král
817	St. Lucia	Theseus 2x
818	St. Maria degli Angeli	Thetis
819	St. Maria dei Caccaberi	Thiemo, hrabě z Medlingu
820	St. Maria di Pie di Grotta	Thorvaldsen 3x
821	St. Martino	Tiberinský prefekt
822	St. Nicola	Tiberius Julius Tarsus
823	St. Pietro di castello/kostel St. Pietro in Vincoli	Timoteus 2x
824	St. Pietro in Vincoli v Římě	Tintoretto 2x
825	St. Quirico	Titian/Tizian 2x/Ticián 7x
826	St. Restituta	Titus Livius 4x/Livius 2x
827	St. Severino	Titus Tadius, Sabínský král/Titus
828	St. Silvestro	Titus Vespanius 2x/Titus 5x
829	St. Stefano del Cacco	Tomáš Agniello
830	Sta. Maria del Fiore	Tomáš di Stefano
831	Sta. Maria Liberatrice	Toskánové
832	Stabiae 9x	Toskánští mistři
833	Stahremberg	Traján 2x
834	Stanza delle Vereni	Trajanus
835	Staré město Pražské	Tribián
836	Starý Řím/starý Řím/Roma Vecchia	Tribonián
837	stavení sv. Restituty	Trojánské rody
838	Steinbier	Tšabeč Černohorský
839	Stigliano Tarsia	Turci 3x
840	Sto. Pio	Tyrolští hospodářové
841	Strada Brigida	Uhrové
842	Strada carbonara	Uliso Aldobrando/Aldovrandi/Aldobrandi
843	Strada de Tribunali (kapuanská brána	Ulysov Bajus
844	Strada di porto	Urania
845	Strada St. Giacomo	Valerius
846	Strozzi	Valerius Flaccus
847	svatý Petr	Valterán
848	Svatý Vít 2x/Vít/svatý Vít	Van Dyk
849	Syrie/Sirie	Van Kessel
850	Syrius	Vandalové

851	Šalamounův chrám	Vardarelli 2x
852	Šottvín 2x/Schottwien 2x	Venezian
853	Šottvínská železnice	Venus Calipicia
854	Španěly 2x	Venus vincitrice
855	Špitál	Venuše 16x/Venuše Belvederská/Venuše Medicejská
856	Štubenberk	Veronesové
857	Štýrské hory	Vesta
858	Štýrské kuchařky	Vestgotové
859	Štýrsko 11x	Victoria
860	Švarca	Victoria d'Avalos
861	Švýcary	Vídenští
862	Taborre	Vidloň
863	Taggenbrun	Vilím
864	Tarantella	Vilím Věnceslav Havelka, forstmistr Opočenský
865	Tarento	Vinceco Gonzaga
866	Tarvis 2x	Vindové 4x
867	Taurus 4x	Virgil 5x
868	Tempio dei Giganti	Virgil
869	Tempio del Dio Ridicolo	Vlachové 3x
870	Tempio della Concordia	Vlašští básníci
871	Tempio della pace	Vodoň
872	Tempio delle Camene	Vogt Kunderich/Vogt/Kunderich 3x
873	Teplické lázně	Voršilinky 2x
874	Teračina/Terracina 2x/Anxur/Testaccio	Vpolihoň
875	Teračinský vrch	Wilfing z Štubenberku/Vilfing 4x
876	Terglan	Ludvík Caracci 2x/Caracci
877	Theresienfeld 3x	Xenophon
878	Thorvaldsen 5x	Ypomeus/Hypomeus 3x
879	Tibera 4x	Zeuxis 3x
880	Tiepolo	Zingaro
881	Titova lázeň/Terme di Tito	Zuccheri 2x/Fridrich Zuccheri
882	Tivoli 2x	Zuzana
883	Toledo 7x	Želanečtí
884	Torcello	Želanečtí zemanové a měštěninové
885	Torre d' Orlando	Židé
886	Torre del Anunziata/Torre dell' Annunziata/Torre dell' Annunziata/Annunziata	

887	Torre dell greco/Greco/Torre del Greco 2x	
888	Torre di Patrio	
889	Torre tre ponti 2x/Torre tre porti	
890	Torrské letohrady	
891	Toskánsko 6x/velikoknížectví Toskanské	
892	Traiskirchen 4x	
893	Trajánus	
894	Trajánův	
895	Treviso 3x	
896	Tribunale	
897	Triest	
898	Trinità dei Pelegrini	
899	Tripergoli	
900	Triregno	
901	Troja 3x/Trója 2x	
902	Trojanov	
903	Trojánská válka	
904	Turino/Torines	
905	Tyrolské vrchy	
906	Tyrolsko	
907	Udine 2x	
908	Uherská vojna	
909	Uhry 4x	
910	ulice svatého Benedikta	
911	universita bononská	
912	Unzmarkt 3x	
913	Urbino 2x	
914	Utrecht	
915	Vandalská vojna	
916	Vánoce 2x/vánoce	
917	Vaterloo	
918	Vatikán	
919	Vatikánské museum 2x	
920	Veletri 3x/Veletry	
921	Vendotena	
922	Venedské ostrovy	
923	Venušin chrám 2x	
924	Venzone 2x	
925	Verona 2x	

926	Vesuv/Vezuv 4x/Vezúv 29x/Vezúvek/Besbius/Vesbius/Vesvius/Vesuvus/Vesuvius	
927	Via Appia 3x/Appiova cesta/Via Apia	
928	Via Flaminia 2x	
929	Vicaria	
930	Vicenza/Vicence	
931	Vídeň 13x	
932	Vídeňské Nové město 2x/Vídeňské nové město/Nové město 2x/Nové Město	
933	Villa Medici	
934	Villa reale	
935	Villach 8x	
936	Villachské Alpy	
937	Villanova	
938	Vindický klobouk	
939	Virgilova hrobka 3x	
940	Visla	
941	Viterbo 2x	
942	Vltava	
943	Vomero 2x	
944	Vovo x Ovo/Castel del'Ovo	
945	Vulkáno 2x	
946	Vulkánova dílna	
947	Vulkánova kovárna	
948	Zamponaje	
949	zbrojnice Arsenal/arsenál	
950	Zingaro	
951	Zollfeld 2x	
952	Želanec 7x/Hradec/Gratz	

Příloha B – soupis a rozdělení všech vlastních jmen v cestopise vč. bližších informací

BIONYMA - vlastní jména živých bytostí

Antroponyma jednotlivců

Jednoslovná rodná jména, příjmení nebo přezdívky

- Abrahám (muž, s. 327) x Abraham (s. 154, 324)
- Adam (s. 245)
- Adherbal (muž, s. 199, 199, 199, 199)
- Adon (muž, s. 163, 164, 339)
- Adrian VI. (s. 229)
- Agamemnon (s. 161)
- Agrippina (s. 340, 502, 527)
- Alcibiades (muž, s. 160)
- Alexander (s. 163)
- Alexandr VII. (s. 219)
- Alexius (muž, s. 302)
- Allegri (hud. skladatel, s. 239) - příjmení
- Amulius (muž, s. 185, 185, 185)
- Anakreon (s. 160)
- Anežka (s. 307) x Aněžka (s. 25, 25, 25, 26)
- Angelo (s. 148, 148, 149) x Angel (s. 149)
- Anselmi (umělec, s. 341)
- Antenor (muž, s. 98) - příjmení
- Antonius (s. 218) x Antonín (s. 194, 217)
- Apellus (řezbář, s. 88)
- Apolena (s. 177, 177)
- Apollo (s. 119, 157, 157, 159, 214, 245, 252, 339, 488, 506) x Apolo (s. 506)
- Ariosto (s. 107, 112, 113, 113, 113) x Ludvík Ariosto (s. 113) Ariosto (s. 114)
x Ludovico Ariosto (s. 114)
- Aristidus (muž, 339)
- Aristophanes (muž, s. 160)
- Aristoteles (s. 506)
- Arrian (historik, s. 146)
- Askani (žena, s. 261) - příjmení
- Atalanta (žena, s. 324) x Atlante (s. 339)
- Attila (muž, s. 246)
- Aulus (muž, s. 465)
- Bachant (muž, s. 338)
- Balduci (s. 328)
- Barberini (muž, s. 252)
- Baroccio (s. 161, 328)
- Bassano (malíř, s. 93)
- Battoni (s. 161)
- Bellini (s. 161)
- Benasco (umělec, s. 311, 314)
- Berninus (umělec, s. 225)
- Bertuccio (muž, s. 137, 137)
- Bianca (žena, s. 137)

- Bocacio (s. 141) x Boccaccio (s. 145)
- Bonifacius (muž, s. 234)
- Bourignon (s. 161)
- Bramante (umělec, s. 148, 228, 229, 247, 253) x Bramante Lazzari (s. 229) x Lazzari (s. 328)
- Brunelleschi (architekt, s. 147)
- Bruno (muž, s. 161)
- Brutus (s. 491)
- Butto (muž, s. 40)
- Caesar (s. 112, 198, 260) x César (s. 264, 502) x Cesar (s. 218, 260, 491) x Julius César (s. 505)
- Caligula (s. 206) x Calligula (s. 527)
- Callimachus (dvorní básník, s. 146)
- Caphurnius (hudebník, s. 146)
- Caracci (příjmení 253)
- Caracci (s. 161, 325) x Coracci (malíř, s. 328)
- Caracella (muž, s. 201, 202, 202) x Caracalla (s. 220) x Karakalla (císař říše římské, s. 89)
- Careggio (malíř, s. 328)
- Casella (hudebník, s. 142)
- Cassini (astronom, s. 130)
- Catilina (s. 206)
- Catulus (s. 206)
- Cecilia (žena, s. 246)
- Ciceron (s. 146, 268, 269, 495, 511) x Cicero (s. 163, 261, 491, 491)
- Cimabue (přezdívka umělce, s. 139, 139, 139)
- Cingrani (malíř, s. 325)
- Claudius (stavitel, s. 188, 340, 355) x Claudius Krassus (s. 187)
- Coccejus (stavitel, s. 485)
- Constantia (žena, s. 275)
- Coradini (sochař, s. 319)
- Coreggio (umělec, s. 164, 328)
- Corenzio (malíř, s. 302, 305, 310)
- Cracontius (muž, s. 365)
- Crimaldi (mnich, s. 304)
- d'Ischia (příjmení, s. 256)
- Damian (muž, s. 203)
- Daniel (s. 324)
- Daun (muž, s. 269)
- David (s. 308, 488)
- Decimilla (žena, s. 468)
- Denis (malíř, s. 328)
- Diodor (sicilský historik, s. 146)
- Diokleciánus (muž, s. 494)
- Dion (historik, s. 146)
- Domenichino (malíř, s. 130, 161, 299, 300, 300) x Dominichino (s. 303)
- Domiciánus (muž, s. 496)
- Donatello (s. 147, 147)
- Drouet (muž, s. 278, 278)
- Ekhel, ředitel císařského mincovního kabinetu (s. 155)
- Elaktra (s. 161) - Élektra

- Eleonora (s. 119) x Eleonora Filiská (s. 120) x Filiska (s. 120)
- Eliáš (s. 321)
- Eliodorus (muž, s. 302, 310) x Heliodorus (s. 246)
- Endimion (muž, s. 152)
- Eneáš (muž, s. 261, 269)
- Eupompus (umělec, s. 88)
- Euripides (s. 160)
- Ezechyelus (muž, s. 246)
- Ezop (s. 54, 410, 475, 476, 476, 480)
- Ezzelino, hlava Gibellinů (s. 99)
- Falcon (malíř, s. 312)
- Falier (muž, s. 255)
- Fansag (muž, s. 326)
- Farinati (malíř, s. 327)
- Faustina (žena, s. 202)
- Faustul (rolník, s. 185)
- Fidias (muž, s. 214)
- Filip (s. 147, 301)
- Flaccus (s. 206)
- Flamin (s. 464)
- Flora (žena, s. 338)
- Fortunata (žena, s. 457, 506)
- František (s. 13, 283, 312)
- Galba (s. 163, 267) - celým jménem Servius Sulpicius Galba
- Galilei (s. 104) x Galileo (s. 105, 107)
- Gasen (muž, s. 152)
- Gattamelata (přezdívka muže, s. 108)
- Georgione (s. 161)
- Geri (muž, s. 137, 137)
- Geta (muž, s. 201, 202, 202)
- Getulius (s. 464)
- Ghiberti (muž, s. 147)
- Ghirlandaio (umělec, s. 165)
- Giordano (umělec, s. 301, 302, 313)
- Giotto (křestní jméno umělce, s. 109, 139, 139, 141, 141, 141, 141)
- Goffred (muž, s. 118)
- Guercino (umělec, s. 341)
- Guido (malíř, s. 328, 328) x Guido Reni (s. 341)
- Hannibal, Karthagenský vůdce (s. 131, 272, 272, 272, 491) x Hannibal (s. 491)
- Herodias (muž, s. 328) x Herodes (s. 328)
- Hiempsal (muž, s. 198)
- Hippomen (muž, s. 324)
- Holbein (umělec, s. 161, 164)
- Homér (s. 145, 339)
- Hope (muž, s. 256) – Holand'an
- Hortensius (s. 206)
- Chrysoboras (muž, s. 145)
- Ingo (s. 45, 45, 45) x vévoda Ingo (s. 48)
- Iphigenia (žena, s. 161) x Ifigenia (s. 161)
- Izaiáš (muž, s. 246)
- Izák (s. 246)

- Jáchym (s. 360, 417)
- Jakob (s. 246, 251)
- Jakub (s. 328)
- Jan (s. 211, 271)
- Jeremiáš (s. 239, 325)
- Jeronymus (s. 174)
- Ježíš (s. 244, 317)
- Ježíšek (s. 324, 325, 328, 351)
- Job (muž, s. 165)
- Jordán (umělec, s. 328)
- Jozef (s. 165, 283, 324, 360, 374, 374, 417) x Josef (s. 324, 348)
- Joziáš (muž, s. 165)
- Judita (s. 166, 302, 488) x Juditha (s. 153)
- Jugurtha (muž, s. 198, 198, 198, 199, 199, 199, 199) x Jugurta (s. 199)
- Julia (žena, s. 527)
- Julia Felix (žena, s. 451)
- Júnus (s. 252)
- Justián (muž, s. 245)
- Kájus (muž, s. 438) x Cajus (s. 434) x Kajus (s. 468)
- Karel (s. 276) x Karel (s. 276, 277, 279, 279)
- Kastor (muž, s. 213, 305)
- Kateřina (s. 164)
- Katullus (římský lyrik, s. 196) - celým jménem Gaius Valerius Catullus
- Klára (s. 308) x svatá Klára (s. 350)
- Klaudius (muž, s. 213)
- Kliment (s. 255)
- Klimenta (žena, s. 307)
- Klodovík (muž, s. 74) - dnes Chlodovík
- Konrád (s. 276, 276)
- Konstancius (s. 218)
- Konstantin (s. 200, 210, 211, 213, 248)
- Koperník (s. 105, 106)
- Korbeláriuš (spisovatel, s. 58)
- Kornelie (žena, s. 121)
- Kosmas (letopisec, s. 203, 311)
- Kristus (s. 154, 162, 189, 203, 228, 241, 244, 245, 246, 248, 248, 248, 251, 271, 290, 292, 301, 302, 320, 325, 328, 328, 365, 377, 381, 427, 430, 491) x Jezus Christus (s. 516, 516) x Kristus Pán (s. 517)
- Kunderich (s. 25, 26, 26, 26) x Vogt (s. 26) x Vogt Kunderich (s. 25) – fojt Kunderich
- Lanfrank (umělec, s. 307, 310, 310, 311, 311, 313, 320) x Lanfranc (s. 313)
- Latona (žena, s. 157)
- Laurencus (s. 149) x Laurenzianus (s. 151)
- Lejnepolej (příjmení muže, s. 11)
- Lemos (hraběnka, s. 321)
- Leonora (žena, s. 115, 116, 117, 122)
- Lomi (malíř, s. 153) x Lomi z Pisy (153) – Aurelio Lomi, malíř z Pisy
- Lor (umělec, s. 164)
- Lore (muž, s. 137, 137, 137)
- Lorenzo (s. 151) x Lorenzo (s. 151, 151, 151, 152) x Lorenzo Medici (s. 141)
- Lotto (umělec, s. 341)
- Lucian (muž, s. 146)

- Lucrecia (žena, s. 115)
- Lucullus (stavitel, s. 337, 503)
- Lukáš (s. 131)
- Lyssipus (řecký řezbář, s. 88, 88, 88, 88, 88, 89)
- Maillard (s. 15) – císařský a královský plukovník
- Matidia (žena, s. 163) – Salonia Matidia (68–119 n. l.)
- Madona (s. 160, 171, 246, 325, 325, 425) x Madonna (s. 281)
- Malpighi (lékař, s. 130)
- Mamia (kněžna, s. 466) x Mamiae (s. 467)
- Manes (muž, 417)
- Manso (muž, s. 123)
- Marcello (muž, s. 219)
- Maria (s. 165, 218, 247) x Marie (s. 241, 244, 244, 307)
- Marius (muž, s. 199, 199, 199, 502)
- Martial (s. 464)
- Masaccio (s. 161)
- Masaniello (rybář, s. 335)
- Massacio (malíř, s. 141, 147)
- Mathilda (žena, s. 227)
- Matyáš (s. 39)
- Maxima (žena, s. 40)
- Meleáger (s. 252)
- Menomach (umělec, s. 469)
- Merkuriáš (muž, s. 166) x Alantius (s. 166)
- Mesis (malíř, s. 324)
- Mieris (s. 161)
- Milek (s. 153, 154, 452)
- Miranda (s. 202)
- Moor (s. 161)
- Mosaniell (muž, s. 328)
- Murat (s. 270, 283, 284, 285, 348, 375, 431, 432, 448, 489, 523)
- Murillo (umělec, s. 328)
- Muziani (umělec, s. 328)
- Nacarini (architekt, s. 317)
- Napoleon (s. 94, 282, 282, 282, 283, 283, 283, 284, 284, 284, 374)
x Bonaparte (s. 283, 284, 285)
- Narceus (muž, s. 465)
- Nero (s. 88, 90, 163, 206, 206, 208, 243, 340, 501, 502, 504)
- Nerva (muž, s. 263)
- Nioba (dcera sipylského krále Tantalů, s. 152) x Niobe (s. 157, 157, 157, 157, 157,
158, 158, 159)
- Nole (muž, s. 317)
- Odoakrus (s. 274) – Odoacer (lat. *Odoacerus*, it. *Odoacre*, něm. *Odoaker*)
- Oktávia (s. 219)
- Orestés (s. 161)
- Orlando (muž, s. 113)
- Otakar (s. 39)
- Otto (muž, s. 263)
- Otton (s. 92)
- Oz (muž, s. 302)
- Paladio (Ondřej - znamenitý valašský stavitel, s. 108)

- Palmo (malíř, s. 93)
- Pan (muž, s. 205) - řecký bůh lesů, pastvin, stád a také pastýřů a lovců, v římské mytologii později ztotožněn s Faunem
- panna Marie (s. 298, 313, 324, 325, 328, 328, 352) x Panna Marie (s. 309, 353) x Maria panna (s. 109, 131, 314, 425) x Maria (s. 164) x Maria Panna (s. 351) x St. Maria (s. 516, 517)
- Parmigiano (umělec, s. 164)
- Parrhasius (malíř, s. 140, 140, 140, 140)
- Parthenope (s. 274)
- Periklés (muž, s. 213)
- Peron (příjmení muže, s. 196)
- Peruzzi (umělec, s. 229)
- Petrarka (s. 93, 102, 103, 103, 109) x Petrarcha (s. 141)
- Petronio (muž, s. 498)
- Phidias (muž, s. 213) x Fidias (s. 213, 214)
- Phryne (s. 215) x Fryna (s. 215, 215)
- Pigno (tajemník, s. 116)
- Pindaros (s. 146)
- Pivan (s. 386)
- Plankus (muž, s. 218, 270)
- Plato (muž, s. 146)
- Plinius (s. 88, 159, 214, 254, 337, 382, 505)
- Plutarch (muž, s. 507)
- Poggio (muž, s. 145, 146)
- Policián (spisovatel, s. 141) x Politian (s. 151)
- Pomoranzi (s. 303) - Spagnoletto *Pomoranzi*
- Pompejus (muž, s. 198, 261, 502) - Gnaeus Pompeius Magnus, význačný vojevůdce
- Poussin (umělec s. 163)
- Praxiteles (řezbář, s. 159, 159, 164, 213, 214, 214, 215)
- Presul (s. 464)
- Primateccio (s. 161)
- Pripap (muž, s. 442)
- Proclus (muž, s. 146)
- Prokopius (spisovatel, s. 189)
- Prokul (muž, s. 494)
- Provedo (architekt, s. 309)
- Ptolomeus (s. 106) - matematik, astronom, astrolog – oficiálním jménem Klaudius Ptolemaios
- Pyrrhos (muž, s. 187)
- Queirolo (umělec, s. 319)
- Quintilianus (muž, příjmení, s. 146)
- Rafael (malíř, s. 130, 161, 165, 216, 243, 244, 244, 244, 244, 245, 245, 245, 245, 246, 247, 247, 247, 247, 248, 248, 248, 249, 249, 249, 298, 303, 318, 328, 340) x Rafael d'Urbino (s. 171, 229) x Rafael Sanzio de Santi (s. 249) x Rafael Sanzio (s. 249) x Rafael de Perugia (s. 244) – Raffael Santi, též Raffaello Sanzio da Urbino nebo jen Raphael (1483–1520)
- Rebeka (s. 324)
- Reibel (malíř, s. 328)
- Rembrandt (s. 161)
- Remus (s. 185, 186, 186, 203, 203, 205, 205)

- Romulus (zakladatel Říma, s. 185, 185, 186, 186, 186, 196, 196, 197, 205, 205, 205, 205, 207, 207, 220, 259)
- Ribera (malíř, s. 300)
- Rubens (umělec, s. 161, 163, 165, 328, 328, 328, 341, 416)
- Salius (s. 464)
- Salpion (umělec, s. 339)
- Salvator Rosa (malíř, s. 325)
- Sammartino (sochař, s. 320)
- Sanazar (básník, s. 487, 487, 487, 488) - Sannazar
- Sandrart (příjmení, s. 161) – Joachim von Sandrart (1606-1688 n. l.)
- Sangallo (architekt, s. 228) x Antonín Sangallo (s. 229) x Sangalo (s. 148, 229)
- Sannazzaro (spisovatel, s. 317)
- Sappho (žena, s. 160)
- Scipio (hrdina, s. 102, 507, 507)
- Scopas (řecký sochař, s. 159)
- Seneka (spisovatel, s. 470, 493)
- Sesostris (egyptský král, s. 191, 191, 191, 194)
- Schalken (s. 161)
- Schidoni (malíř, s. 324)
- Sibylla (s. 196, 197, 197, 197 x Sibylly (plurál, s. 245) x Sibylla (s. 499, 506)
- Silvia (žena, s. 185)
- Simon (čaroděj, s. 305)
- Sokrates (s. 160)
- Solarios (malíř, s. 313)
- Solimen (s. 303, 305, 310, 311)
- Solon (s. 160)
- Sophokles (s. 160)
- Spagnoletto (umělec, s. 321) x Spugnoletto (s. 311)
- Stanzioni (malíř, s. 300) x Maximius Stanzioni (s. 304)
- Stenvik (umělec, s. 164)
- Strabo, Strabón (s. 498, 146) - starořecký stoický filosof, historik a geograf
- Svetonius (s. 436) – Gaius Suetonius Tranquillus, římský polyhistor, obhájce a učitel gramatiky
- Syllus (s. 252)
- Šalamoun (muž, s. 305, 308)
- Šemmel (dvorní rada, s. 15)
- Štěpán (s. 243)
- Tácius (spisovatel, s. 496) x Tacitus (s. 470)
- Tantal (muž, s. 157)
- Tarpea (žena, s. 195)
- Tasso (s. 107, 112, 115, 115, 116, 116, 116, 117, 119, 119, 119, 119, 120, 122, 123, 123, 123, 124, 124, 124, 124, 124, 125, 125, 478, 478, 478, 478, 479, 482, 482) x Torquato Tasso (s. 114, 114, 115, 118, 121, 123, 125 x Torquato (s. 115, 116, 117, 119, 120, 120, 121, 121, 121) x Torquáto (s. 120) Tasso (s. 478, 478, 478, 478, 479, 482, 482)
- Terezie (s. 13)
- Terminus (muž, s. 197)
- Tetria (žena, s. 40)
- Theodorich (první Ostgotský král, s. 267)
- Thorvaldsen (malíř, s. 256, 256, 258)
- Timoteus (muž, s. 494, 494)

- Tintoretto (malíř, s. 93, 161)
- Titian (malíř, s. 93) x Tizian (s. 97, 161) x Ticián (s. 152, 162, 162, 165, 324, 327, 327)
- Traján (s. 264, 340) x Trajanus (s. 217)
- Tribonián, Tribián (s. 245) – byzantský právník, upravoval spisy starých římských právníků za vlády císaře Justiniána I.
- Valerius (s. 206)
- Valterán (umělec, s. 165)
- Vardarelli (příjmení bratrů, s. 417, 418)
- Victoria (žena, s. 204)
- Vilím (muž, s. 275)
- Virgil (s. 144, 484, 486, 487, 499)
- Xenophon (muž, s. 146)
- Zeuxis (malíř, s. 140, 140, 140)
- Zingaro (malíř, s. 318)
- Zuccheri (s. 161, 164) x Fridrich Zuccheri (s. 169)
- Zuzana (s. 328)

Dvě rodná jména, tři rodná jména

- Andrej Bonifacius (s. 317)
- Antonín Pius (s. 193, 202) – Antonius Pius, římský císař v letech 138 až 161
- Durius Auritus (s. 40)
- Gustav Adolf (s. 104, 107)
- Marie Kristina (s. 256)
- Marie Terezie (s. 46) x Marie (s. 133, 166, 213, 247, 302)
- Máří Majdalena (s. 174)
- Petronia Maximilia (s. 40)
- Přemysl Otokar (s. 19)
- Rhea Silvia (s. 185)
- Appius Claudius Coesus (s. 187) x Appius Claudius Caesus (s. 187)
- Arrius Diomedus (s. 453, 469)
- Aulus Claudius Flaccus (s. 465)
- Cajus Quinctius Valgus, syn Cajův (s. 434)
- Cajus Sallustius (s. 455, 459, 464)
- Claudius Krassus (s. 187)
- Flavius Vespasianus (imperátor, s. 203, 203, 208, 208)
- Julius Romanus (s. 247, 248)
- Marek K. Marcus (s. 438) – Marcus Claudius Marcellus (268 př. n. l. – 208 př. n. l.), římský politik a vojevůdce
- Marcus Portius (s. 434)
- Marek Agrippa (s. 88) x Agrippa (s. 217, 218, 219, 486)
- Markus Aurelius (s. 192, 254) x Aurelius (s. 193, 194) x Aurelius (s. 193)
- Numa Pompilius (muž, vládce, s. 186) - druhý římský král, nástupce Romulův
- Numerius Popidius Celsinus, syn Numeriův (s. 439, 439) x Celsinus (s. 442) x Numerius (s. 439)
- Oktavián Augustus (s. 263, 264, 492, 507) x Oktávius Augustus (s. 499)
- Servius Tullius (s. 198)
- Spurius Lucius (s. 464) x Luciové (jeho stoupenci)
- Spurius Turranius (s. 464)
- Tiberius Julius Tarsus (umělec, s. 306)
- Titus Livius (historik, s. 99, 99, 100, 107) x Livius (s. 100, 100)

- Titus Vespanius (panovník, s. 203, 204) x Titus (s. 204, 205, 205, 208, 439)
- Valerius Flaccus (autor eposu, s. 146)

Jména a příjmi, později příjmení

- Alberta Duro (umělec, s. 341)
- Alexandr Farnes (umělec, s. 324, 339) – byl i Alexander Farnese, vévoda parmský (1545-1592)
- Andreáš Saben (malíř, s. 318)
- Angelika Kaufmann (s. 161)
- Angelo Carasale (architekt, s. 400) – zemřel r. 1742
- Angelo Galeota (malíř, s. 298)
- Antonín Abbate (s. 318) – Antonio Abbate
- Antonín Epikuros (s. 307)
- Antonio Canova (sochař, s. 255) Canova (s. 255, 258, 98, 255, 256, 256)
x Kanova (s. 255) - *Antonio Canova* (1757–1822)
- Barozzio Vignola (architekt, s. 230) – vl. jm. Giacomo Barozzi z Vignoly, renesance (1507–1573)
- Bartoloměj Morillo (šp. malíř, s. 324) – *Bartolomé Esteban Murillo* (1618–1682)
- Benvenuto Garofalo (malíř, s. 341) – Benvenuto Tisi da Garofalo (1481–1559)
- Bernard Lama (umělec, s. 297)
- Bernardo Tasso (dvořan, s. 114) – (1493–1569), otec básníka Torquata Tassa (1544–1595)
- Brunetto Latini (mudrc, s. 142) – Burnecto Latini 1210–1294), it. středověký učenec a spisovatel
- C. Kuspis Panso (s. 447, 447)
- Dionisio Bartolomeo (architekt, s. 301) x Bartolomeo (s. 165, 245) *Dionisio* Nencioni di *Bartolomeo* (1559–1638)
- Emilius Skaur (s. 190)
- Filippo Lippi (malíř, s. 341) – renesance, (1406–1469)
- František Albano (malíř, s. 324) x Albano (s. 328, 130, 161) – Francesco Albani (1578–1660)
- František Mura (malíř, s. 308) – Francesco de Mura (1696–1792)
- František Petrarka (básník, s. 100) x Francesco Petrarca (s. 100)
x Petrarka (s. 101, 107) – (1304–1374)
- František Siciliano (s. 310)
- Giulio Romano (malíř, s. 161) x Giuglio Romano (s. 341) – vlast. jm. Giulio di Pietro Gianuzzi (1499–1546)
- Horác Moha (s. 163) x Horác (s. 260, 502)
- Ismael Mengs (malíř, s. 249) – Ismael Israel Mengs (1688-1764)
- J. L. Ziegler (s. 135) x J. L. Z. (s. 105) – Josef Liboslav Ziegler (1782–1846), kněz, spisovatel
- Jakub Autella (malíř, s. 162)
- Jakub Bassano (malíř, s. 162) – Jacopo Basano (1510–1592)
- Jan Aurispa (s. 146) – Giovanni Aurispa Piciunero n.Piciuneri (1376–1459), historik
- Jan Bruges (malíř, s. 318)
- Jan Soběcký (s. 107) – polský král Jan III. Sobieski (1629–1696)
- Január Annas (s. 280)
- Jiří Lud. Hartig (s. 135)
- Josef Simonelli (malíř, s. 302) – Giuseppe Simonelli (1650–1710)
- Karel Dolci (umělec, s. 165) x Dolci (s. 165) – Carlo Dolci (1616–1686), baroko
- Karel Maderne (it.-švýc. architekt, s. 230) – Carlo Maderno (1556–1629)

- Klaud Gelée (malíř, s. 164) – Claude Gelée zvaný Lorrain (1600–1682)
- Luca Giordano (malíř, s. 310) – (1632–1705)
- Lucius Libell (s. 468)
- Ludvík Caracci (malíř, s. 132, 341) x Caracci (s. 165) – *Lodovico/Ludovico Carracci* (1555–1619)
- Luigi Mazzanti Romano (malíř, s. 302)
- Lukrecie Benadidio (s. 116, 117, 117, 118)
- Martin Kochem (s. 58) – Martin z Kochemu (1634–1712), německý římskokatolický kněz
- Martin Luter (s. 163) x Lutr (s. 48) – *Martin Luther* (1483–1546), něm. teolog, kazatel a reformátor
- Michael Angelo (s. 147) x Michael Angelo Buonarotti (s. 147) x Michal (s. 148) x Buonarotti (s. 149) Michal Angel (s. 107, 155, 249) x Michal Angelo (s. 149, 161, 165, 171, 258, 324) x Michal Angelo x Michal Anjelo (s. 227) x Michal Angelo Buonarotti (s. 227, 230, 253) x Michal Anjelo Buonarotti (s. 242) x Buonarotti (s. 227, 299) x Angelo (s. 230)
- Michal Angelo da Caravaggio (s. 154, 324, 324) x Caravaggio (s. 252, 328, 341) – vlastním jm. Michelangelo Merisi da Caravaggio (1571–1610), it. malíř
- Mikoláš Rossi (stavitel, s. 488)
- Mikuláš Allagni (stavitel vodovodu, s. 440)
- Narceus Aurelianus Caledo (muž, s. 465)
- Niccolo Niccoli (s. 146)
- Paul Veronese (malíř, s. 161) x Pavel Verones (s. 108, 162, 271, 327) x Verones (s. 93, 229) – *Paolo Veronese* (1528–1588 Benátky)
- Pavel Matteis (malíř, s. 321) – Paolo de Matteis (1662–1728)
- Petr Perugino (malíř, s. 244, 298) x Perugino (s. 317) – vl. jménem Pietro di Cristoforo Vannucci
- Piro Ligorio (architekt, malíř, s. 230) – Pirro Ligorio (1513–1583)
- Quido Cavalcanti (básník, s. 142) – (1259–1300), autor sonetů
- Quido Reni (malíř, s. 161, 300, 303, 320, 324, 325) x Reni (s. 324) – *Guido Reni* (1575–1642), baroko
- Rafael Mengs (něm. malíř, s. 249) x Mengs (s. 161, 249, 250, 250, 250, 251, 251, 257) – Anton Raphael Mengs (1728–1799)
- Robert Quiscart, syn hraběte Tauereda z Hautville (s. 275)
- Rudolf Fuhrland (umělec, s. 328)
- Salvator Rosa (umělec, s. 328)
- Tomáš Agniello (s. 280)
- Tšabeč Černohorský (vůdce, s. 39)
- Uliso Aldobrando (umělec, s. 132) Aldovrandi (s. 130) – píše se Aldobrandi
- Ulysov Bajus (jméno tovaryše, s. 501)
- Victoria d'Avalos (žena, s. 489)
- Vilím Věnceslav Havelka, forstmistr Opočenský (s. 135)

Jména se šlechtickými tituly, případně s lokalizujícími přídomky

- Alarich (s. 98) x Alarich král Gotů (s. 98)
- Alfonz, král Aragonský (s. 269)
- Andrea del Sarto (malíř, s. 161, 170)
- arcikníže Jan (s. 16)
- Atyla, král Hunský (s. 99) x Atila (s. 79, 111)
- Audibert z Nes (s. 102) – syndik: zplnomocněný zástupce nebo představitel
- Basilius Marius, římský prefekt (s. 210) x Marius (s. 199, 209)

- Beatrix de Portinari (s. 144)
- Bela Uherský (král, s. 15) – píše se Béla
- Bianchi de Neri (s. 137) x Bianchi (rod, s. 137, 137) x poručík Bianchi (s. 284, 285)
- Cane della Scala (s. 144) x Cane (s. 144) - Cangrande I. della scala – vládce italské Verony
- Cecco de Sancro (s. 319)
- císař Adrián (s. 89) x Adrián (s. 164)
- císař August (s. 82) x August (s. 194, 217, 206, 218, 219, 340, 485)
- císař Augustus (s. 188, 191, 201, 451, 453, 494, 498, 527)
- císař Bedřich (s. 104)
- císař Bedřich Barbarossa (s. 92)
- císař Focc (s. 200, 207)
- císař Fridrich II. (s. 275) x Fridrich (s. 276, 487) x Fridrich II. (s. 276, 487)
- císař Jindřich IV. (s. 275) x Jindřich (s. 275)
- císař Josef (s. 13, 437)
- císař Justinián (s. 64) x Justinián (s. 245)
- císař Kaligula (s. 494) x Kaligula (s. 263, 493) - Caligula
- císař Karel (s. 44)
- císař Karel V. (s. 150) x Karel V. (s. 150)
- císař Leopold (s. 157)
- císař Římský August (s. 99)
- císař Septimus Sevérus (s. 492) x Septimius Severus (s. 201, 211, 212, 220) x Severus (s. 212, 254)
- císař Tiberius (s. 492, 498, 527) x císař Tyberius (s. 82) x Tiberius (s. 163, 206, 263, 340, 492) x Tibirius (s. 491)
- del Coreggio (malíř, s. 341) – vl. jm. Antonio Allegri da *Correggio* (1489–1534)
- del Parmeggiano (malíř, s. 341) – Parmigianino, též Parmigiano, vl. jm. Girolamo Francesco Maria Mazzola (1503–1540)
- dello Schidoni (umělec, s. 341)
- dože Dandolo (s. 89) x Doge (s. 90)
- dože Ziani (s. 92) x Ziani (s. 92)
- Dracontius, president Campagnie (s. 365)
- Eumel, král Thesalský (s. 274)
- Ferdinand (s. 270, 282, 283, 285, 285, 374, 376, 446) x král Ferdinand (s. 309, 309, 348)
- Ferrarská Beatrix (s. 248)
- Filibert, princ oránský (s. 487, 487)
- František I., král francký (s. 280)
- Františka de Rimini (s. 145)
- Genserich, král vandálský (s. 507)
- Giovanni da Nola (sochař, architekt, s. 307, 312) x Merliano (s. 307) – známý jako Giovanni Merliano (1488-1558)
- Herkules I., vévoda Ferrarský (s. 113)
- hrabě Castiglione (s. 248)
- hrabě Khevenhüller (s. 41, 42)
- hrabě Sarno (s. 442)
- hrabě Scandiano (s. 119)
- hrabě Tauered z Hautville (s. 275)
- hrabě z Helfensteinu (s. 39)
- hrabě Zeltšach (s. 37)
- hraběnka Hema (s. 37)

- hraběnka Sanvitali (s. 119)
- Hugon de Sade (muž, s. 102) – fr. markýz
- Jachym del Po (malíř, s. 326)
- Jan Bologna (řezbář, s. 129) x Jan z Bologny (s. 156, 166, 166)
- Jan z Lateránu (s. 211)
- Jan z Medicis (s. 153)
- Jan z Udine (muž, s. 247)
- Johanna Arragonská (s. 248) – kastilská a aragonská princezna, od roku 1504 královna Kastilie a Leónu
- Karel Anjou (s. 336) x Karel I. Anjou (s. 337) x Anjou (s. 279) - sicilský, jeruzalémský a neapolský král z rodu Kapetovců (1226–1285)
- Karel IV., král Český a císař Německý (s. 101)
- Kleopatra, královna egyptská (s. 218, 218, 452)
- Kněz Don Tomasso (s. 518) x pan Tomasso (s. 518) x Tomáš (s. 518, 523)
- kníže Bedřich (s. 15)
- kníže Conca (s. 123, 123, 124, 124) x Conca (s. 208)
- kníže d'Elboeu (s. 378)
- kníže Efre (s. 212)
- kníže Kosmo (s. 166) x Cosmus (s. 150) x Kosmo (s. 151, 310)
- kníže Quidobaldo (s. 117)
- kníže Raymund (s. 319)
- kníže Smarre (s. 212)
- kníže Švarcenberk (s. 32)
- Konradin Švábský (s. 335, 336) x Kondradin (s. 276, 276, 276, 277, 335) – vévoda švábský, král sicilský
- král Alfons Bragonský (s. 529)
- král Ladislav (s. 314, 315)
- král Mausolus (s. 318)
- král Priam (s. 98)
- král Robert (s. 307, 307, 308, 308)
- král Saturnus (s. 195)
- král Thesalský Emuel (s. 274)
- královna Johanna (s. 314, 315) x královna Johana (s. 489)
- královna Karolina Murátová (s. 374)
- královna Saba (s. 308)
- Kristina, královna Švédská (s. 227)
- Lacedaemonský král Tyndarus Hygin (s. 154)
- Laura de Sades (žena, s. 102) x Laura (s. 103, 103) – Laure de Sade (1310-1348), známá jako Laure de Noves
- Leonardo da Vinci (s. 147, 161) - rodným jménem Leonardo di ser Piero (1452–1519)
- Leopold, Siciliánský královec (s. 284)
- Ludvík XII., král franský (s. 280)
- Marie Klementina, královna Britanská (s. 227)
- Markéta Rakouská (s. 336) – (1480–1530) z rodu Habsburků, vládla jako regentka v Nizozemí
- maršál Duroc (s. 68) - Géraud Christophe Michel **Duroc** (1772–1813), vévoda de Frioul, fr. generál a diplomat, od r. 1804 Grand **Maréchal** du Palais
- Mauritánský král Boch (s. 199)
- Micipsa, král Numidský (s. 198, 198, 198, 198)
- Minerva Etrusca z Herkulánu (s. 338) x Minerva (s. 163, 196, 214, 488)
- místokrál Toledský (s. 330) x místokrál Petr Toletský (s. 386)

- Numitor, král Albanský (s. 185, 186)
- Oderigi da Gugio (malíř, s. 142) – správně Oderisi da Gubbio (1240–1299)
- Otokár II., král Český a vévoda Štýrský (s. 19) x Otokar král Český (s. 15) x Přemysl Otokar (s. 19)
- Petr Aragonský (s. 277) – Petr II. Aragonský, král aragonský a barcelonský hrabě
- Petr da Cortona (malíř, s. 302) – Pietro da Cortona, baroko (1596–1699)
- Petr Toletský (s. 485) x Peter Toledský (s. 323) – místokrál Karla Pátého
- Plinius z Misenu (válečník, filozof, s. 478) – Gaius Plinius Secundus, jinak Plinius Maior, česky Plinius Starší, (23–79), velitel loďstva v Misenu
- princ Filip Bourbon (s. 309)
- princ Hessenthal, vůdce neapolský (s. 270)
- Quercino da Cento (s. 161) x Quercino (s. 328) – Giovanni Francesco Barbieri známý jako Il Guercino (1591–1666, Bologna), italský barokní malíř
- Quido da Polenta (muž, s. 144) x Polenta (s. 145) – *Guido I da Polenta* (1250–1310), vládce Ravenny od r. 1275 do r. 1297
- Quido da Siena (malíř, s. 176) – (kolem 1230–kolem 1290)
- rakouský vévoda Albert (s. 39)
- Řehoř Hrubý z Jelení (s. 100) – (asi 1460–1514), spisovatel, překladatel a humanista
- Sábínský král Titus Tacius (s. 208)
- Sancia (královna, s. 308)
- Scipio Afrikánský (s. 252) – Publius Cornelius Scipio Africanus (236 př. n. l. – 183 př. n. l.), římský politik a vojevůdce
- Septimius (s. 202) x Septimus Severus (s. 211)
- Tarquinius superbus (římský král, s. 195)
- Thiemo, hrabě z Medlingu (s. 39)
- Titus Tatius, Sabínský král (s. 208) x Titus (s. 208)
- Tomáš di Stefano (malíř, s. 299) – Santo Stefano - ostrov v Itálii
- van Dyk (s. 161) – Antoon van Dyck (1599–1641), vlámský barokní malíř a grafik
- van Kessel (umělec, s. 164) – Jan van Kessel starší, vlámský malíř (1626–1679)
- Vincenzo Gonzaga (s. 123) – Vincenzo I. Gonzaga (1587–1612) vládcem vévodství Mantovy a Montferratu
- Wilfing z Štubenberku (s. 25) x Vilfing (s. 25, 25, 26, 26) x Štubenberk (s. 25, 26)

Jména zahrnující duchovní hodnosti či přídomky

- arcibiskup Gebhard (s. 38)
- arcibiskup Rudolf (s. 39)
- biskup ariánský Karaffa (s. 488)
- biskup Berthold (s. 39)
- biskup Január (s. 411, 494)
- kardinál Aldobrandini (s. 124) x Aldobrandini (s. 125)
- kardinál Barberin (s. 252)
- kardinál Bevilaqua (s. 125)
- kardinál Ferdinand Medicis (s. 119) x Ferdinand kardinal Medicis (s. 157)
- kardinál Hyppolite Este (s. 113)
- kardinál Leopold (s. 152, 161) x Leopold rakouský (s. 152)
- kardinál Ruffo (s. 282, 282)
- kardinál Barbarig (s. 109)
- Ludvík, kardinál z Este (s. 115) x kardinál Este (s. 116)
- Monsignor Capece Lagro, arcibiskup Torentský (s. 327)
- papež Alexander III. (s. 92)
- papež Alexander VI. (s. 229)

- papež Hildebrand (s. 227)
- papež Innocenc IV. (s. 298)
- papež Julius II. (s. 147, 227, 228, 245) x Julius (s. 149, 229)
- papež Leo X. (s. 149)
- papež Lev X (s. 228)
- papež Mikuláš V. (s. 190)
- papež Pius V. (s. 209) x Pius (s. 209)
- papež Urban VIII. (s. 106) x Urban VIII. (s. 225)
- pastor Knor (s. 48)
- Pius VI. (s. 264) x Pius (s. 264, 265) x papež Pius VI. (s. 271)
- Sixtus V. (s. 191, 213, 213) x papež Sixtus (s. 194) x Sixtus papežský (s. 224) x sv. Sixtus (s. 247)
- sv. Augustín (s. 245, 246)
- sv. Jan z Nepomuku (s. 373)
- svatý Januar (s. 295, 298) x svatý Január (s. 199, 298, 299, 299, 299, 299, 318, 359, 360, 360, 361, 361, 361, 361, 362, 363, 365, 365, 366, 373, 494, 497) x Január (s. 359, 364, 494) x St. Januar (s. 516) x sv. Január (s. 517, 517) x Leden (s. 31) – lat sv. Januarius
- sv. Marek (s. 80, 95, 96) svatý Marek (s. 85, 85, 85, 86) x Marek (s. 434)
- svatá Lucia (s. 330) x St. Lucie (s. 331)
- svatá Lucie (s. 326, 330, 395)
- svatá Veronika (s. 227)
- svatý Erasmus (s. 336)
- svatý František (s. 307, 327) x sv. František (s. 328)
- svatý František de Paulo (s. 326)
- svatý Michal (s. 29, 488, 489) x sv. Michal (s. 247)
- svatý Mikuláš Tolentinský (s. 244) x svatý Mikuláš (s. 526) – augustiniánský mnich
- svatý Pavel (s. 148, 194, 225, 231, 239, 240, 299, 303) x Pavel (s. 305, 327)
- svatý Petr (s. 44, 217, 224, 231, 235, 236, 241, 299, 304) x Petr (s. 148, 148, 151, 246, 304, 305, 305, 324)
- svatý Šebestián (s. 352, 353) x Šebestián (s. 352)
- svatý Vavřinec (s. 169, 202)

Jména s přídomkem řadové číslovky

- Alfons III. Aragonský (s. 323)
- Alfonz I. (s. 280, 442)
- Alfonz II. (s. 112) x Alfonz (s. 113, 113, 115, 117, 117, 117, 117, 121, 122, 123)
- August III. (s. 250)
- Benedikt XII. (s. 234)
- Bonifác VIII. (s. 254)
- Dante Purgatorio XI. (s. 139) x Dante (s. 141, 141, 142, 143, 144, 144)
- Fabius II. (muž, s. 464)
- Felix III. (s. 203, 203)
- Ferdinand I. (s. 170)
- Ferdinand II. (s. 48, 48, 152, 280)
- Ferdinand III. (s. 152)
- Ferdinand IV. (s. 281, 281, 431)
- Filip II. (s. 280)
- Filip III. (s. 324)
- Jan XIII. (s. 234)
- Jindřich III. (s. 118)

- Johanna I. (s. 307, 307)
- Johanna II. (s. 314)
- Josef II. (s. 351)
- Karel I. (s. 307) x Karel (s. 309, 442)
- Karel III. (s. 343, 374, 378, 431)
- Karel IV. (s. 19)
- Karel V. (s. 280, 323) x Karel (s. 280, 280)
- Karel VI. (s. 19)
- Karel VII. (s. 280)
- Karel XI. (s. 116)
- Kliment IV. (s. 254, 276) x Kliment (s. 276)
- Kliment VII. (s. 112, 148)
- Kliment VIII. (s. 124)
- Kliment XIV. (s. 256)
- Lev III. (s. 247)
- Lev IV. (s. 247)
- Ludvík XIV (s. 99)
- Otto I. (muž, s. 275)
- Otto II. (muž, s. 275)
- Pavel III. (s. 230)
- Pavel V. (s. 230)
- Petr III. (s. 277)
- Pius VII. (s. 202, 260) x Antonín Pius (s. 202)
- Plinius XXXVI. (s. 159)
- Roger I. (s. 275)
- Roger II. (s. 275)
- Řehoř X. (s. 245)

Jména s hodnotícím přívlastkem

- Alexandr Veliký (s. 88, 88, 88, 88, 89) x Alexandr veliký (s. 159, 166)
- císař Konstantin Veliký (s. 190) x Konstantin Veliký (s. 224, 225) x císař Konstantin (s. 90, 240, 241, 298)
- Jan Křtitel (s. 170, 324, 328) – křtitel je formální hypokoristika
- Karel veliký (s. 99, 225) x Karel Veliký (s. 246) x Karel (s. 247, 250)
- Lev velký (muž, s. 246) x Lev X. (s. 246, 248) x Lev (s. 246)

Skupinová antroponyma

Jména obyvatelská – motivovaná příslušností k místu

- Angličané (s. 479, 479)
- Arabové (s. 201, 274, 275)
- Abrucští (s. 293) – (kraj Abruzzo)
- Benátčané (s. 52, 77, 78, 78, 80, 78, 81, 82, 83, 83, 90, 94, 97, 97, 99)
x Benátčan (s. 90)
- Britové (s. 235, 258, 259, 330, 362, 364, 458, 477) x Brit (s. 387, 387, 477, 477, 477, 478, 478) x Britanka (s. 419) x Britan (s. 476, 477)
- Čech (s. 48, 56, 58)
- Etruskové (s. 426)
- Florenčané (s. 139, 142, 171) x Florenčan (s. 145, 149) – Florent'ané, obyvatelé raně novověkého státu v Itálii

- Francouzové (s. 49, 114, 129, 243, 270, 277, 277, 278, 279, 279, 282, 435)
x Francouzky (s. 278, 422) x Francousové (s. 282) x Francouzi (s. 270, 360)
x Francouz (s. 387)
- Friesašští (s. 39, 40) – město Friesach v Rakousku
- Gaetané (s. 270)
- Italové (s. 70, 221, 234, 303)
- Kamalduané (s. 415)
- Kapuánští (s. 272) x Kapuánové (s. 275)
- Korytanové (s. 59, 59, 60)
- Leobenští (obyvatelé Leobenu, s. 27)
- Lombardové (obyvatelé Lombardie, s. 74, 83)
- Mesinští (obyvatelé Mesiny, 279)
- Neapolitánové (s. 321, 330, 330, 345, 397, 399, 432, 452, 509) x Neapolitáni (s. 325, 347, 345) x Neapolitán (s. 319, 346, 394, 397, 401, 404, 408) x Neapolitánky (s. 366, 423) x Neapolitáné (s. 395, 421) x Neapolitané (s. 349, 405) x Neapolští obyvatelé (s. 418, 485) x Neapolky (s. 372)
- Němci (s. 20, 60, 258, 259)
- Normanové (s. 275, 275)
- Olympanky (s. 115)
- Paduánové (s. 78) x Padua x Paduán x Páduané (s. 99)
- Palermitánští (s. 277) x Palermitané (s. 277) x Palermitáni (s. 279)
- Pelasgové (s. 77) – původní obyvatelstvo řecké pevniny
- Pompejané (s. 428, 433, 439, 452, 472) x Pompejan (s. 304) – obyvatelé Starořímského města
- Rakušané (s. 18)
- Rus (s. 48)
- Ruské vojsko (s. 28)
- Řekové (s. 214, 222, 223, 252, 274, 274, 275, 303, 377, 411, 434, 435, 445, 448, 456, 466, 506) x řekové (s. 215) x Řek (s. 145)
- Římané (s. 78, 78, 98, 160, 186, 193, 193, 198, 199, 205, 206, 207, 209, 218, 221, 222, 222, 257, 257, 259, 267, 272, 272, 274, 303, 411, 466, 470, 491, 501, 502, 505, 506, 507, 527)
- Saracenové (rod, s. 75, 308, 505) x Sarcenové (s. 274)
- Sicilíáni (s. 277, 277, 277, 278, 279, 279)
- Sinané x Chynézové (s. 342)
- Šved (s. 161)
- Štýrští (s. 28)
- Toskánové (s. 258)
- Turci (s. 240, 271, 398)
- Venezian (s. 319)
- Vídenští (s. 11)
- Vlachové (s. 97, 108, 346) – starší označení Italů

Jména národů

- Aborigines (starý italský národ, s. 195) x Aborigenes (s. 195)
- Amarinové (s. 164, 165)
- Angovský kmen (s. 313)
- Barbarové (s. 78)
- Cimmerové (barbarský národ, s. 498)
- Frankové (s. 89, 270, 282)
- Gallové (s. 74)

- Germánští (s. 78)
- Gibelínové (s. 136, 136, 138, 144)
- Gothové (s. 315)
- Hetrurští (s. 156, 187) – Etruskové
- Hunové (s. 44)
- Klamové (hrabata, s. 18) – členové šlechtického rodu
- Longobardové (s. 272, 274, 505) - Langobardové
- Markomané (germánský kmen, s. 192, 193, 193)
- Mouřenínové (s. 398) – starší název pro černochoy
- Ostervicové (s. 41)
- Ostgotové (s. 74, 267) x Ostgothové (s. 274)
- Parthové (národ, s. 201)
- Quádové (germánský kmen, s. 93, 193, 193) - germánský kmen, který patřil k velkému germánskému celku Svěbů
- Quelfové (s. 136, 136, 138) - Guelfové a ghibellini byla mocenská seskupení italských (i německých) šlechtických rodů a měst, která v době středověku bojovala o ovládnutí území střední a severní Itálie.
- Quiritové (římský národ, s. 464)
- Sabíny (s. 186, 207) x Sabínky (s. 220) x Sabinky (s. 166) – kmen žijící na území dnešní Itálie
- Scitští národové (s. 78) x Skytští, Skytové (s. 78)
- Slované (s. 48, 48, 82)
- Slovenští národové (s. 78)
- Uhrové (s. 15)
- Vandalové (s. 272)
- Vestgotové (s. 74)
- Vindové (s. 53, 59, 60, 60)
- Židé (s. 240)

Rodová jména

- Angionský rod (s. 307)
- Ascanio Sanseverino (rod, s. 317)
- Balzo (rod, s. 307)
- Barbarigo (rodina, s. 97)
- Barcciolini (rod, s. 145)
- Cancellieri (rod, s. 137) x Cancellieri (s. 137)
- Capece (šlechtický rod, s. 220)
- Caracci (malířský rod, s. 131, 132)
- Caracciolo di Vico (rod, s. 315)
- Danebrogové (rod, s. 257)
- Dekurionové (rod, s. 464)
- Durazzo (rod, s. 313)
- Familie Nonio (rodina, s. 338)
- Germánský rod (s. 98)
- Gibellinové (s. 99, 99)
- Habsburkové (s. 39)
- Mazza (rod, s. 487)
- Medicis (rod, s. 150)
- Napoleonové (rod, s. 374)
- Pignateli (rod, s. 298)
- Provenčálský rod (s. 102)

- rod Estenských vévodů (s. 112)
- della Torre (rod, s. 114)
- Rosenberkové (s. 46)
- San Severo (rod, s. 318)
- Sanitové (s. 377)
- Scipiové (rod, s. 198)
- Trojánské rody (s. 98)

Upřesňující adjektiva odvozená od vlastního jména

- Abrucští obyvatelé (s. 293) – od Abruzzo
- arcibiskup Turinský (s. 122)
- Bajští obyvatelé (s. 485)
- Benátské ostrovy (s. 77)
- biskup Nolánský (s. 411) – Paulinus z Noly, italsky Paolino di Nola
- Bizanští císaři (s. 75) - byzantští
- Bononští obyvatelé (s. 133)
- Byzantský spisovatel (s. 189)
- Čeští králové (s. 46)
- Egyptští knížata (s. 212)
- Falckí hrabata (s. 101) x Falcké hrabě (s. 101)
- Ferrarští vévodové (s. 126)
- Florenčtí mistrové (s. 163)
- Florentinský vévoda (s. 100, 119)
- Florentinští básníci (s. 140, 169)
- Gorcký hrabě (s. 44)
- Etruská knížata (s. 169)
- Charvátští nováčci (s. 50)
- kníže Mantuánský (s. 124) – Mantua, město v Lombardii, Mantova
- Konstantinopolský kupec (s. 100)
- Korytánští sedláci (s. 45, 46)
- Krkonošští horáci (s. 22)
- Kumánští obyvatelé (s. 485)
- Maryánští ctitelé (s. 56)
- Němečtí císařové (s. 46)
- Putkolánsští obyvatelé (s. 485)
- Rakouští císařové (s. 46)
- Rakouští důstojníci (s. 234)
- Resinští obyvatelé (s. 378)
- Salcburští biskupové (s. 37, 38)
- Štýrské rytířstvo (s. 25)
- Štýrské kuchařky (s. 21)
- Štýrští vévodové (s. 18)
- Tiberinský prefekt (s. 464) – město Tibertum, severně od Perugia
- Toskánští mistři (s. 165)
- Tyrolští hospodáři (s. 13)
- Vlašští básníci (s. 112)
- Želanečtí (s. 46)
- Želanečtí zemanové a měšťanové (s. 48)

Jména církevních institucí, řádů a uskupení

- Apoštolové (s. 247, 320)
- Emeritáni (mniši, s. 316)
- Františkáni (s. 306, 349, 405)
- Jezovité (s. 349) x Jezuité (s. 106, 313, 321) x Jezuitští (s. 313)
- Kapucínové (s. 353)
- Servitové (s. 130) - katolický žebravý řád, nazývá se však Servité
- Voršilinky (s. 48) - sestry několika katolických řeholních společenství - Staročeská Obměna latinského Ursula.

Stoupenci určitých osob či hnutí

- Ciceronové (s. 384, 444, 458, 458, 501)
- collegio Ferdinandiano (s. 341)
- stoupencové Katilinovi (s. 198)
- Veronesové (s. 78)

Nepodařilo se dohledat

- Bedřichové (s. 16)
- Eugenové (s. 16)

Nepřavá antroponyma – tzv. pseudoantroponyma – (vlastní jména jedinečné bytosti považované za živou vč. bytostí mytologických)

- Amazonka (žena, s. 214) – mytický národ bojovných žen
- Goliáš (obr. s. 401)
- Ypomeus (obr. s. 386) x Hypomeus (obr. s. 517, 524, 530)
- Nereidky (s. 159), Néreidky nebo Néreovny (latinsky *Nereides*), ve starověké řecké mytologii mořské nymfy, bohyně či polobohyně
- Polucinella (lit. postava, s. 282) x Pollucinella (s. 401, 401, 401, 401, 408) x Puceio d'Aniello (s. 401).

Theonyma – vlastní jména mytologických postav, bohů a bohyň

a) slovanského původu

- Lada (bohyně, s. 159, 164, 212, 214, 338, 462, 465)
- Perún (bůh, s. 120, 157, 200, 201) – správně se píše Perun
- Vidloň (bůh vodní, s. 215)
- Vodoň (bůh, s. 215)

b) řeckého původu

- Achilles (s. 159) – hrdina z řecké mytologie
- Aegiale (s. 89)
- Amor (s. 251, 255, 256, 339) - bůh lásky
- Andromeda (s. 166) – z řecké mytologie
- Apollo (s. 119, 157, 157, 159, 214, 245, 252, 256, 339, 488, 506)
- Artemis (s. 312, 412) - bohyně lovu
- Centaur (s. 254) - napůl člověk, napůl kůň, bytost z mytologie
- Dádalus (s. 255) - Daidalos z řecké mytologie
- Dafne (s. 255) - Dafné, nymfa v řecké mytologii
- Diana Mammea Efezská (s. 339) - označení Artemis v maloasij. městě Efes
- Dicaeus (s. 491)

- Diomédes (s. 454) - thrácký král
- Dioskurové (bratři bozi, s. 306)
- Eskulap (bůh, s. 255, 465) - Asklépios, Aesculap, počes. Eskulap, pův. řec. léčitel
- Ganymedes (s. 166, 256) - syn trójského krále
- Charon (s. 500) - převozník mrtvých do podsvětí
- Ikarus (s. 255)
- Isis (bohyně, s. 209, 438, 439, 439)
- Jason (s. 296) x Jasen (s. 256, 296) x Jasoň (s. 218) - Iásón, postava z mytologie
- Leda (s. 154, 154) - Léda, mytologická postava
- Medusa (s. 256)
- Muzy (předsloví) - bohyně všech umění z řecké mytologie
- Nemesis (řecká bohyně odplaty, s. 214)
- Nymfy (s. 488) – vodní, lesní a horské bohyně
- Orion (syn Poseidona, s. 104)
- Orpheus (s. 146) x Orfeus (s. 34, 255, 324)
- Pallada (přítelkyně Athény, s. 214)
- Perseus (s. 166, 256)
- Poseidon (s. 215, 215)
- Priapus (s. 442) - Priapos, bůh plodnosti
- Psyché (s. 256)
- Satyr (s. 88, 252) x Satýr (s. 165) - horský a lesní démon, průvodce Dionýsa
- Serapis (bůh, s. 209) x Serápis (s. 492)
- Thália (dcera Dia, s. 343)
- Theseus (s. 256, 328)
- Thetis (řec. bohyně, s. 159)
- Urania (dcera boha Dia, s. 214)

c) římského původu

- Bachus (s. 153, 155, 338, 339, 442)
- Concordia (římská bohyně harmonie a svornosti, s. 200)
- Diana (bohyně, s. 157, 157, 157, 338) x Diána (s. 495, 500)
- Faunové (s. 165, 252, 488)
- Herkules (s. 163, 165, 174, 255, 323, 339, 456, 377, 453)
- Juno (bohyně, s. 196, 338, 453)
- Jupiter (s. 89, 193, 195, 196, 201, 214, 338, 453, 462) x Jupiter Feretrius (s. 197)
- Mars (bůh, s. 163, 185, 236, 245, 385)
- Neptun (s. 215, 242) x Neptún (s. 491)
- Phoebus (s. 296)
- Venuše (s. 152, 152, 153, 163, 164, 164, 165, 171, 209, 212, 214, 256, 256, 442, 462, 500)
- Vesta (bohyně, s. 185) - bohyně rodinného krbu

d) biblického původu

- Holofernes (s. 159) - vojevůdce, biblická postava
- Mojžíš (s. 149, 242, 245, 246, 321, 327, 442)

Zoonyma – vlastní jména skutečných živočichů

- Vpolihoň (s. 34) – jméno Polákova psa

Pseudozoonyma – vlastní jména smyšlených živočichů

- Pegas (kůň s křídly, s. 488)

ABIONYMA

Toponyma

Oronyma - jména tvarů vertikální členitosti zemského povrchu i mořského dna, tj. jména pohoří, vrchovin, jednotlivých hor, hřbetů, kopců, skal, údolí, dolin, průsmyků, sedel, propastí, nížin, rovin, tabulí, pánví atd.;

- Adersbach (Adršpachy, s. 481)
- Alpy (s. 75)
- Apeninské hory (s. 380) x apeninské hory (s. 475)
- Arkádie (hornatá oblast uprostřed Peloponéskeho poloostrova, s. 89)
- Aventin (vrch, s. 187)
- Badenské vršiny (s. 10)
- Broglio (rovina, s. 95)
- Campagna felice x terra di lavore (pahrbek, s. 508) x Campagna (s. 529)
- Campo Vaccino (rovina, pole s. 199) x Campo vacino (s. 211)
- Capo di Monte (hora, s. 330, 338)
- Celio (hora, s. 211)
- Circus maximus (největší rovina, s. 220)
- Coelius (vrch, s. 187)
- del Sole (rovina, s. 339)
- della Minerva (rovina, s. 219)
- Etna (hora, s. 341)
- Euboea (ostrov, s. 506, 507)
- Grotta della Ninfa Egeria (archeologická lokalita, s. 220)
- Halické roviny (předsloví)
- Julinské Alpy (s. 67, 67)
- Kalvarie (hora, s. 47) x Kalvárie (s. 325)
- Kamaldulenská hora (s. 414, Obsah)
- Kapitol (nejvyšší pahorek, s. 102, 198) x Kapitolská hora x Mons Capitolinus (s. 195) x Monte Capitolino (s. 196) x Kapitolský vrch (s. 196) x Kapitolská hora (s. 198) x Campidoglio (s. 148) x Capitolium (s. 192, 197, 197, 197, 207, 208) x Kapitólium (s. 250)
- Lavanthál x Lavanthal (údolí, s. 49) x Lavanthal u Lavamündu (s. 49)
- Malo grande (úžina, s. 335)
- Manhart (vrch, s. 53)
- Mauro (hora, s. 67)
- Misenské předhoří (s. 386) x misenské předhoří (s. 416)
- Monte Tarpeo (hora, s. 195)
- Murcké údolí (Mürtzthal) (s. 19, 20, 20, 31) x Murcové údolí (s. 20, 24, 25)
- Neapolské krajiny (s. 62)
- Novoměstské pastviny (s. 10)
- Olymp (pohoří, s. 218)
- Ottajano (hora, s. 380)

- Palatinský vrch (s. 205, 207, 211) x Mons Palatinus (s. 205) x Palatinský vršek (s. 206) x Palatin (s. 211)
- Parnas (pohoří, s. 488)
- Pizzifalcone (skála, s. 337, 337, 341)
- Polux (hora, s. 213, 306)

- Posilip (hora, s. 485) x posilipská hora (s. 508)
- Posilipské hřebení (s. 392)
- předhoří Dobré Naděje (s. 83)
- Rakouské krajiny (s. 28)
- Rakouské roviny (s. 10)
- Reinfeld (vrch, s. 26)
- Rescuitta (hora, s. 67) x Resciutta (Obsah)
- Rupes Tarjpeja (vrcholek, s. 198)
- Santinella (kopec, s. 523)
- Saturnia (hora, s. 195)
- Sázavské skály (s. 386)
- Solfatara (dolina, kráter, s. 490, 497) x Solfatura (Obsah)
- Somma (hora, s. 292, 380, 517)
- Sorentinské hory (s. 374) x sorentýnské hory (s. 416)
- Angelo (vrch, s. 474, 524, 525) x St. Angelo (tvrz, s. 235, 238, 474)
- St. Nicola (vrch, s. 526)
- Štýrské hory (s. 20)
- Taborre (pahrbek, s. 520)
- Taurus (hora, s. 273, 399, 474, 476)
- Teračinský vrch (s. 267)
- Terlan (vrch, s. 67)
- Tyrolské vrchy (s. 52)
- Vesuv (předsloví) - stratovulkán na Apeninském poloostrově) x Vezuv (s. 292, 292, 331, 381) x Vezúv (s. 373,375, 376, 377, 380, 380, 380, 381, 384, 384, 384, 384, 387, 390, 390, 391, 426, 428, 428, 431, 459, 470, 486, 505, 515, 517, 517, 526, 528) x Vezúvkové (malé sopky, s. 392) x Besbius (s. 381), Vesbius, Vesvius, Vesuvus, Vesuvius x Vezuv (s. 381)
- Villachské Alpy (s. 47)
- Vomero (hora, s. 287, 336)
- Zingaro (rezervace, s. 318)

Hydronyma – vlastní jména vod, tj. jména moří, zálivů, průlivů, jezer, bažin, rybníků, přehrad, studánek, pramenů, řek, potoků, peřejí, vodopádů, průplavů atd.

- Adriatské moře (s. 67, 75, 79) x adriatské moře (s. 82)
- Agnano (jezero, s. 508, 509)
- Acherusia nebo Acheron (bažina, s. 504)
- Aqua Marcia (prameny určené k pití, s. 187)
- Arno (řeka, s. 171, 172)
- Arsa (řeka, s. 82)
- avernenské jezero (s. 485)
- Baltycké moře (s. 98)
- Benátská zátoka (s. 82)
- Brenta (řeka, s. 75)
- Carigliano (řeka, s. 272)
- Draga (řeka) (s. 82)
- Drava (řeka, s. 41) x Dráva (s. 49, 52) x Drau (s. 52)
- Dunaj (předsloví, s. 52, 78, 425)
- Dunajské předhráze (s. 78)
- Eč (řeka, s. 75, 76) -
- Enže (řeka, s. 15)

- Esek (řeka, s. 52)
- Fella (řeka, s. 61) x Fella (s. 67)
- Fissa (potok, s. 14)
- Frešnic (potok, s. 21)
- Fusaro (jezero, s. 396, 504, 527)
- Gailerbach (potok, s. 30) - Gailerbach je potok v údolí téhož jména – Gailertal, stéká z Alp
- Granikus (řeka, s. 89)
- Gurk (řeka, s. 37, 41)
- Kehrbach (potok, s. 14)
- Klaudinská voda (s. 211)
- Korintská zátoka (s. 89)
- Labe (řeka, s. 425)
- Laco d'Ischia (jezero, s. 530)
- Lacus Bajanus (zátoka, s. 496)
- Lago di Averno (jezero, s. 498, 501) x Averno (s. 275, 527)
- Laguna (mělčina, s. 76, 76, 76)
- Lavant (řeka, s. 49)
- Lejta (řeka, s. 14)
- Lisonzo (řeka, s. 68, 68)
- Livenca (řeka, s. 75) x Livenza (s. 72)
- Lukrinské jezero (s. 498)
- Montegana (řeka, s. 72)
- Mura (řeka, s. 27, 28, 30, 30) x Murca (s. 20, 20, 21) x Mürz (s. 20, 21) x Murce (s. 20, 20)
- Nil (řeka, s. 191)
- Nitrola (řeka, s. 521)
- Ocean (s. 82)
- Odera (řeka, s. 98)
- Piava (řeka, s. 75)
- Piscia mirabile (vodní nádrž, s. 503)
- Pó (s. 75, 110, 111, 126) x Po (s. 76)
- Reno (řeka, s. 133)
- Rio d'arsenale (kanál v Benátkách, s. 94)
- Rýn (řeka, s. 425) x Rejn (s. 293)
- Sarno (řeka, s. 377, 470)
- Sázava (řeka, s. 480)
- Švarca (řeka, s. 18)
- Tibera (řeka, s. 185, 190, 235, 264)
- Visla (řeka, s. 98)
- Vltava (předsloví)

Speleonyma – vlastní jména jeskyní

- Dragonaria (jeskyně, s. 505)
- Lupercal (jeskyně, s. 205)
- Neptunova jeskyně (s. s. 221)
- posilipská jeskyně (s. 328, 330, 484, 484, 513) x Posilipijská jeskyně (s. 349) x posylijská jeskyně (s. 321)
- Psí jeskyně (s. 508) x Grotta del cane (s. 511)

Kosmonyma/astronyma – vlastní jména objektů nacházejících se mimo zemi

- Hladolet (starší název pro Saturn, s. 105)
- Králomoc (starší název pro Jupiter, s. 105)
- Sirius (hvězda, s. 58)
- Smrtonoš (starší název pro Mars, s. 153)

Oikonyma – vlastní jména sídlištního objektu, který je určen k obývání a je v krajině pevně fixován

Města a vesnice

- Albáno (městečko, s. 261, 262) x Albano (s. 260)
- Alexandrie (město, s. 80, 213, 439, 492)
- Amalfi (město, s. 274)
- Anja (město, s. 276, 279)
- Ankona (město, s. 284)
- Aquapendente (město, s. 179, 181)
- Arezzo (město, s. 100, 160)
- Arqua (dědina, s. 104)
- Aterno (město, s. 439)
- Athény (město, s. 88, 213, 304)
- Aversa (město, s. 273, 345)
- Avignon (starobylé město, s. 102)
- Bajae (město, s. 494, 501) x Baja (s. 497, 497, 500, 501, 502) x Bája (s. 505)
- Baden (město, s. 11) x Badensko (s. 11)
- Bari (město, s. 275)
- Barbarino (město, s. 133, 134, 135)
- Bauli (dědina, s. 502)
- Benátky (město, s. 28, 52, 73, 73, 73, 78, 92, 107, 111, 118, 146, Obsah)
x Venecie (s. 75, 79, 79, 80, 81, 82, 82, 84, 108) x Venecia (s. 76, 78)
x Venezia (s. 73, 77, 255) x (s. 61, 386, Obsah) x Venezia prima et sekunda (s. 77)
x Benátky první a druhé x Venezie (s. 255)
- Benátská krajina (s. 75, 77)
- Benátské království (s. 28) - Lombardsko-benátské království - politický celek, který vznikl v severní Itálii po porážce Napoleona Bonaparta podle rozhodnutí Vídeňského kongresu z 9. června 1815 jako součást Rakouského císařství. Království zaniklo roku 1866, když poslední zbytky jeho území anektovalo Italské království.
- Benátská republika (s. 28, 52, 74) – jeden z it. států vytvořený kolem města Benátky a existující od přelomu 7. a 8. století
- Benátsko (s. 61, 386, Obsah)
- Benevent (město, s. 274, 275)
- Bergamo (město, s. 123, 123)
- Boloňa (město, s. 28, 28) x Bologna (s. 126, 128, Obsah) x Bologna (s. 126, 128)
x Bononie (s. 126, 127, 127, 128, 129, 129, 130, 130, 131, 132, Obsah)
- Brescia (město, s. 28)
- Brno (s. 10)
- Campo Marzo (park, s. 195)
- Caprese (město, s. 147)
- Capua (město, s. 272, 338) x Kapua (s. 272, 273, 274, 275, 338)
- Ciethe (město, s. 199)
- Citternae (vesnice, s. 264)
- Codroipo (obec, s. 71)

- Colle de Vespignano (město, s. 139)
- Conegliano (město, s. 72) x Canegliano (s. 71)
- Cuma (město, s. 497, 506) x Kuma (s. 486, 506, 507, 507)
- Ferlach (město, s. 60)
- Dicazerchia (s. 491)
- Drážďany (s. 247, 249, 249, 249, 250, 251, 251) - něm. Dresden
- Eliopoli (slunečné město, s. 191, 194) x Helipolis (s. 194)
- Felix (město, s. 506)
- Ferrara (město, s. 28, 28, 110, 110, 110, 111, 111, 112, 116, 117, 118, 118, 119, 119, 119, 121, 121, 122, 122, 122, 126, 131, 131, Obsah)
- Figliasi (s. 77) – v Rumunsku, píše se však Filiași
- Firenze (město, s. 150) - Florencie, it. Firenze
- Florencie (město, s. 106, 107, 163) x Florence (s. 135, 136, 138, 139, 139, 145, 146, 147, 147, 148, 150, 151, 157, 164, 165, 214, 230, 245, 250)
- Fondi (město, s. 268, 268, 419) x Fundi (s. 268)
- Fontana (vesnice, s. 526)
- Foria (město, s. 521, 524)
- Friesach (město, s. 36, 37, 37, 38, 39, 39, 41, 41, Obsah)
- Gemona (město, s. 67)
- Genzano x Gensáno (s. 262)
- Gořice (město, s. 68)
- Gradiska (město v Chorvatsku, s. 68) – skutečný název je Gradiška
- Grado (město, s. 76)
- Herkulánium (město, s. 327, 340, 341, 341, 339, 374, 375, 377, 377, 377, 378, 378, 378, 378, 380, 385, 392, 430, 453) x Herculanum (s. 373) x Herkulánn (s. 378) x Herkulán (s. 381) x Resina (město, s. 378, 380, 384)
- Chiayi (město, s. 321, 403) x Chyaji (s. 366)
- Hradec Kralové (s. 19) x Hradec (s. 19)
- Itri (město, s. 419) x Itry (s. 268)
- Janov (město, s. 532) x Genea (s. 632)
- Jeruzalem (s. 26, 115, 204) x Jeruzalém (s. 124, 124, 170, 241, 427, 477, 478) x Gerusaleme (s. 211) x Gerusalem (s. 241)
- Judenburg (město, s. 29, Obsah)
- Kajeta (město, s. 416)
- Kampo Formido čili Formio (s. 27, 27) - předměstí města Udine ve Fryulsku
- Kapfenberg (s. 20)
- Karlovy Vary (s. 519)
- Karrara (italské město, s. 99)
- Karthágo (město, s. 272, 272)
- Kindberg (město, s. 20)
- Knittelfeld (město, s. 29, 30, Obsah)
- Kolium (město v Římě, s. 304)
- Konstantinopol (s. 81, 89, 146, 189, 218)
- Kopenhágen (město, s. 257) - Kodaň, dán. Kobenhavn
- Korint (město v Řecku, s. 89, 89)
- Kraubath (město, s. 27)
- Kremona (město, s. 28)
- Lavinium (město, s. 464)
- Leoben (město, s. 27, 29)
- Linterno (město, s. 497, 507) x Linternum (s. 507) x Torre di Patrio (pozůstatek města Linterno, s. 508)

- Lion (město ve Francii, s. 271) - Lyon
- Livorno (město, s. 163)
- Lodi (město, s. 28)
- Lojano (město, s. 133, 134)
- Makone (s. 89)
- Malalbergo (vesnice, s. 126, 126, 127)
- Mantua (město, s. 27, 28) x Mantova (s. 116, 123, 123, 124)
- Marengo (vesnice, s. 28)
- Massa (město, s. 274, 416, 483, 483)
- Masseria (město, s. 529)
- Mesina (město, s. 279, 401) x Misena (s. 382, 497, 505)
- Mestre (město, s. 73)
- Milán (s. 27) x Milano (s. 325) x Mediolán (s. 116, 229)
- Modena (město, s. 237)
- Mola di Gaeta (městečko, s. 269) x Mola (s. 268, 331, 413, Obsah) x Gaeta (s. 269, 269, 269, 270, 270, 339) x Caieta (s. 269)
- Monselice (město, s. 109) x Monfelize (Obsah)
- Monte Cavallo (vesnice, s. 213, 252)
- Montefiascone (město, s. 182, 182)
- Monterossi (město, s. 183)
- Most nad Murou (s. 24, Obsah) x Most (s. 20, 25, 26) x Bruck (s. 20) x Bruk (s. 25) x hrad mostecký (s. 25)
- Müzzuschlag (město, s. 19, 20, 21, Obsah)
- Neapol/Neapole (předsloví, s. 114, 123, 124, 124, 260, 268, 270, 271, 234, 253, 273, 273, 274, 275, 275, 276, 277, 280, 282, 282, 285, 285, 286, 287, 290, 295, 297, 297, 297, 298, 300, 301, 318, 320, 321, 326, 327, 329, 332, 333, 339, 343, 345, 348, 349, 365, 365, 366, 372, 373, 375, 377, 379, 380, 384, 387, 394, 396, 396, 397, 398, 398, 399, 402, 402, 404, 410, 411, 416, 419, 423, 439, 458, 459, 461, 472, 473, 474, 475, 481, 482, 483, 485, 485, 486, 487, 495, 497, 503, 504, 510, 513, 514, 519, 532, Obsah) x Neapolsko (s. 280) x Neapolské království (s. 121) x Neapolské vévodství (s. 274)
- Neukirch (město, s. 17, 17, Obsah)
- Neumarkt (město, s. 32)
- Nole (město, s. 412)
- Noves (město, s. 102)
- Obdach (obec, s. 49)
- Obousicilské království (s. 275)
- Ospitaletto (město, s. 61)
- Ostřihom (město, s. 17) - maď. město Esztergom
- Oustí nad Labem (s. 249) x Oustí (s. 481)
- Ovo (město, s. 323)
- Pádova (Potavium) (město, s. 82, 96, 98, 98, 104, 107, 115) x Pádua (s. 81, 100) x Padua (s. 108)
- Parma (město, s. 101)
- Paříž (s. 89, 129, 130, 130)
- Pávia (město, s. 116)
- Pěknov x Schönau (město, s. 14)
- Perugia (město, s. 245, 245)
- Pesaro (město, s. 117)
- Peschiera (obec v provincii Verona, s. 28) - oficiálním názvem Peschiera del Garda
- Peskara (město, s. 439)

- Pestum (město, s. 304, 437)
- Piano di Sorrento (město, s. 475, 477, 477, 482) x Sorrento (město, s. 114, 121, 274, 473, 474, 476, 477, 477, 482, 482, 483, 483, 484)
- Piombino (s. 282)
- Pisa (město, s. 104, 153)
- Pistoje (město, s. 137)
- Pizzo (město, s. 285)
- Poggibonsi (město, s. 172)
- Pompeje/Pompeji/Pompeja/město Pompeji/město Pompeje (s. 304, 327, 339, 340, 372, 375, 377, 377, 379, 381, 392, 425, 426, 326, 427, 430, 431, 432, 437, 437, 437, 438, 439, 442, 444, 444, 446, 451, 454, 458, 459, 461, 466, 467, 468, 470, 472, 474, 479, 480, 519)
- Pontafel (město, s. 53, 54, Obsah)
- Ponteba (městečko, s. 61)
- Pordenone (město, s. 71, 72) x Pardenone (Obsah)
- Portici (s. 273, 327, 331, 334, 373, 373, 373, 378, 380, 384, 451, 452, 523)
- Posagno (město, s. 255)
- Pouzzoli (město, s. 484, 485, 485, 489) x Puteol (s. 485, 491, 494, 497, 507) x Puteola (s. 489) x Pozzuolo (s. 490) x Puteoli (s. 490, 491) x Pozzuoli (s. 439, Obsah) x Pozzoli (s. 399) x Pauzzoli (město, s. 365) x Pozilli (396)
- Praha (s. 296, 386)
- Radicofani (město, s. 179, 179) x Badicofani (Obsah)
- Ravenna (město, s. 144)
- Reggio (město, s. 113, 439)
- Reinfeld (město, s. 49)
- Resciutta (obec, s. 61) x Resciutta (Obsah)
- Rialto (městečko, s. 80)
- Romaña (město, s. 28)
- Rovigo (město, s. 28, 109, 110)
- Salerno (město, s. 274, 448)
- Sämmering (obec, s. 19) – píše se Semmering
- San Martino (město, s. 320)
- San Paulo (město, s. 303)
- Sankt Lorenzo (vesnice, s. 41, 42, 151)
- Schwächat (město, s. 10) - Schwächat
- Sicion (město, s. 88, 89)
- Siena (město, s. 106, 173, 175, 180)
- Solnohrad (s. 52, 52)
- St. Giovanni (město, s. 260)
- St. Julien (město, s. 314)
- St. Quirico (město, s. 176)
- Stabiae (město, s. 273, 377, 381, 437, 473, 473, 473, 473, 477)
- Staré město Pražské (s. 100)
- Starý Řím (město, s. 184) x starý Řím (s. 195) x Roma Vecchia (s. 261)
- Svatý Vít (město, s. 41, Obsah) x Vít (s. 41) x svatý Vít (s. 41)
- Šottvín (město, s. 18, 18) x Schottwien (s. 17, Obsah) – v Dolním Rakousku
- Špitál (dědinka, s. 19)
- Štubenberk (město, s. 25) - Stubenberg ve Štýrsku
- Tarento (město, s. 89)
- Tarvis (obec s. 53, 61)
- Teračina (město, s. 265) x Terracina (s. 267, 267) x Anxur (s. 267) x Testaccio (s. 521)

- Theresienfeld (dědina, s. 13, 13, 13)
- Tivoli (město, s. 164, 221)
- Torre del Anunziata (město, s. 385) x Torre dell' Annunziata (s. 392, 431)
x Torre dell Annunziata (s. 441) x Annunziata (s. 273)
- Torre dell greco (město, s. 385) x Greco (s. 392) x Torre del Greco (s. 431, 431)
- Torre tre ponti (obec, s. 260, 264) x Torre tre porti (Obsah)
- Traiskirchen (město, s. 9, s. 11, 12, Obsah)
- Treviso (město, s. 71, 73, 255)
- Tripergoli (vesnice, s. 498)
- Troja (s. 98, 98, 269) x Trója (s. 401, 401)
- Turino (město, s. 122) x Torines (s. 314)
- Udine (město, s. 27, 68)
- Feltre (město, s. 109)
- Unzmarkt (město, s. 32, 32, 32)
- Urbino (město, s. 122, 244)
- Utrecht (město, s. 280)
- Vaterloo (obec, s. 285)
- Vatikán (město, s. 252)
- Veletri (město, s. 262, 263, 265) x Veletry (s. 419)
- Venzone (nekrásnější vesnice Itálie, s. 61, 67)
- Verona (město, s. 28, 82)
- Vicenca (město, s. 82) x Vicence (s. 108)
- Vídeň (s. 9, 11, 11, 14, 15, 15, 72, 94, 105, 256, 297, 332, Obsah)
- Vídeňské Nové město (s. 12, 14, Obsah) x Vídeňské nové město (s. 14)
x Nové město (s. 14, 15, 15) x Nové Město (s. 15)
- Villach (město, s. 49, 50, 50, 51, 52, 52, 52, Obsah)
- Viterbo (město, s. 182, 183)
- Zollfeld (vesnice, s. 43, 46)
- Želanec (město, s. 42, 46, 46, 47, 48, 49, Obsah) x Hradec (Gratz) (s. 48)

Hodonyma - vlastní jména dopravních cest, tj. jména silnic, dálnic, cest, tunelů, brodů, mostů, přívozů, železnic, lanovek atd.

Silnice

- Coricoli (druh vozů, s. 402)
- Domiciánova cesta (s. 507)
- Rupes Tarpeja (cesta, s. 198)
- Salernská silnice (s. 448)
- St. Lucia (cesta, s. 330)
- Šottvínská železnice (s. 18)
- Via Appia (silnice, s. 187, 220, 264) x Appiova cesta (s. 221) x Via Apia (s. 264)

Mosty

- Madalena (most, s. 373)
- Ponte Emilio (most, s. 190)
- Ponte Molle (most, s. 190)
- Ponte rialto (jeden ze čtyř benátských mostů, které vedou přes Canal Grande, s. 74)

Urbanonyma - vlastní jména ulic, náměstí a jiných veřejných prostranství

Ulice

- Brněnské předměstí (s. 10)
- Campo di Marte (ulice, s. 333)
- Corso (ulice, s. 402, 403) x Corso (s. 450, 464) x il Corso (s. 192)
- Forino (ulice, s. 333)
- Chiaja (městská čtvrť, s. 330, 350, 402, 406, 515, 484) x Chyaja (s. 366)
- La via nuova della marinilla (ulice, s. 331)
- largo delle Pigne (ulice, s. 333)
- merceria (ulice, s. 96)
- Mestre (s. 96)
- Solitaria (ulice, s. 342)
- Strada Brigida (ulice, s. 333)
- Strada carbonara (uhelná ulice, s. 315)
- Strada di porto (ulice, s. 331)
- Strada St. Giacomo (ulice, s. 333)
- Toledo (ulice, s. 329, 330, 333, 355, 398, 405, 407)
- Tribunale (ulice, s. 309)
- ulice svatého Benedikta (s. 125)
- Via Flaminia (ulice, s. 192, 192)

Náměstí

- La piazza del popolo (lidové náměstí, s. 190)
- Largo del Castelo (náměstí, s. 333) x Largo di castello (s. 409)
- Largo del palazzo (náměstí, s. 335)
- Loggia della Piazza (náměstí, s. 166)
- Piazza del Mercato (náměstí, s. 334)
- Prato della Valle (náměstí, s. 107)
- Římská náměstí (předsloví)

Síně a sály

- Baroccio (sál, s. 160, 160, 160)
- del'Imperadori e delle Imperatrici (síně, s. 340)
- Delle Deità (síně, s. 338)
- Florencká síň (s. 147)
- Konstantinův sál (s. 244)
- Miscellanea (síně v paláci, s. 338)
- Postscenium (čtyřrohá síň, s. 436)
- Spirito Santo (síně, s. 318)
- Stanza delle Vereni (síně, s. 339)

Kašny

- Medina (kašna, s. 332)
- Monte olivetto (kašna, s. 332)

Přístavy

- Casa micciola (přístav, s. 517) x Casa Micciola (s. 518, 518, 519, 520, 522)
x marina di Casa Micciola (s. 523)
- Fiume (s. 52)
- Triest (s. 52)

Věže

- De' Garisendi (věž, s. 132)
- degli Asinelli (věž, s. 132)
- svatý Petr (věž, s. 184)
- Torre d' Orlando (věž, s. 270)

Vodovody

- Anio vetus (vodovod, s. 187)
- Aqua Alsietina (vodovod, s. 188)
- Aqua Julia (vodovod, s. 188)
- Aqua Virgo (vodovod, s. 188)
- Aquaeductus (vodovod, s. 186, 188)
- Claudinský vodovod (s. 189)
- Cloaca maxima (kanalizace, s. 219)
- Fontana de Trevi (římská fontána, s. 188)
- Marciánský vodovod (s. 188)
- Sette sale (nádrž, s. 213)

Průčelí

- Lateránské průčelí (s. 241)

Trh

- Frutti di mare (trh s mořskými plody, s. 330) x trh Frutti del mare (s. 396)

Domy

- Baranello (s. 328)
- Barberinský dům (s. 252)
- Berio (s. 328)
- Brancacilo (s. 328)
- Claudia (s. 455)
- Davalos (s. 328)
- Dogana (obchodní dům, s. 345)
- dům Julia Aequana (s. 456)
- dům Julia Polibia (s. 456)
- Estenský dům (s. 111) x dům Estenský (s. 119)
- Fabriano (s. 328)
- Florencký dóm (s. 147)
- Germánský dům (s. 74)
- Gizzi (s. 328)
- Ischitella (s. 328)
- kollej di Marina (dům s bazénem, s. 342)
- La scuola di Marte (kasárny, s. 342)
- Lareal Pageria (dům, s. 342)
- Lazareto (stavení, s. 491)
- Luperano (s. 328)
- Luzzi Sannicandro Sanfelice (s. 328)
- Maggiore domo (dům, s. 239)
- Mascazo (s. 328)
- Medicis (dům, s. 149, 150)
- Monte dei poveri vergognosi (dům na pomoc chudým, s. 344)
- Ospedale di S. Eligio (dům pro ženy zimničné, s. 344)

- Pilátův dům (s. 241)
- Prokuracie (dům, s. 85, 86, 87)
- S. Geuraro degli poveri (dům pro obě pohlaví, s. 345)
- S. Maria Maggiore (slavná basilika, s. 212) – Marie větší (s. 213)
x St. Maria Maggiore (s. 241) x Maria Maggiore (s. 213)
- Sallustius dům (s. 459)
- Salve (s. 455)
- Sorbeterie (zmrzlinárna, s. 397)
- St. Gennave extra moneia (dům pro děvčata, s. 344)
- stavení sv. Restituty (s. 297)
- Stigliano Tarsia (s. 328)
- Sto. Pio (s. 328)
- Trinità dei Pellegrini (dům pro chudé, s. 344)
- Vicaria (stavení, s. 323)
- Villanova (s. 328)

Paláce

- a Capella (s. 327)
- Altoviti (s. 171)
- Angri (s. 327)
- Avellino Riccia (s. 328)
- Balbi (s. 97)
- Belriquardo (s. 118, 121)
- Borghese (s. 253)
- Boromini (s. 253)
- Brunaccini (s. 171)
- Calabritto (s. 327)
- Campidoglie (palác, s. 196)
- Capponi (s. 171)
- Caramanico (s. 327)
- Casacalenda (s. 327)
- Cellamare (s. 327)
- Colombrano (s. 327)
- Corigiano (s. 327)
- Cornaro (s. 97)
- Corsini (s. 171)
- Costaguti (s. 253)
- dei Cesari (palác, 209)
- Delfino (s. 97)
- Doria farnese (s. 253)
- Farnejský palác (s. 148, 225)
- Francavilla Gravina (s. 327)
- Gherardesca (s. 171)
- Giustiniani (s. 253)
- Grimani (s. 97)
- Chigi (s. 253)
- Lancellotti (palác, s. 263)
- Longhena (s. 97)
- Ludovisi (s. 253)
- Maddaloni (s. 327)
- Mattei (s. 253)

- Miranda (s. 327)
- Negroni (s. 253)
- Albani (s. 253)
- Aldobrandini (s. 253)
- Colonna (s. 253) x Collona (s. 244)
- Farnese (s. 253)
- Konservátor (s. 252)
- Palazzo de' Cesari (s. 206)
- Pamfili (s. 253)
- Pesaro (s. 97)
- Pospiliosi (s. 253)
- Pucci (s. 171)
- Quirinální palác (s. 252)
- Regina (s. 327)
- Rezzonico (s. 97)
- Riccardi (s. 171)
- Rucellai (s. 171)
- Salviati (s. 171)
- Sansevero della Rocca Monteleone (s. 327)
- Santo buono (s. 327)
- Spada (s. 253)
- Strozzi (s. 171)
- Tiepolo (s. 97)
- Villa Medici (s. 253)

Hrady

- Belvedere (letohrad, s. 336)
- Borghes (hrad, s. 245, 253)
- Casa aurea (s. 203) x Cassa Aurea (s. 206)
- Castel a Mare (hrad, s. 473) x Kastel a Mare (s. 474, 476, 477, 479, 484)
- Castel Candolfo (milohrad papežů, s. 262)
- Castel Capuano (s. 323)
- Castel Durante (s. 229)
- Castel Nuovo (hrad, s. 332, 334, 335, 337)
- Durante (hrad, s. 117)
- Dürrenstein (hrad, s. 36, 36, 36)
- Favorita (milohrad králův, s. 331, 373, 375)
- Geiersberg (hrad, s. 39) x Supí hora (s. 39)
- Gös (hrad, s. 29)
- Helfenstein (hrad v Německu, s. 37)
- hrad Neronův (s. 203)
- Kapfenberg (hrad, s. 20)
- Klam (hrad, s. 18)
- Landskronské zříceniny (s. 26) x Landskron (hrad, s. 27)
- Lateránský hrad (s. 241)
- Lichtenstein (hrad, s. 10)
- Masenberské zříceniny (s. 29)
- Medling (hrad, s. 10) x Mödling (s. 15)
- Ostervic (hrad, s. 41)
- Portici (s. 373)
- Rauhenek (s. 10) – Rauheneck, název hradu u Badenu, dolní Rakousko

- Rauhenstein (s. 10) – hrad v obci Baden u Vídně
- Regronův letní hrádek (s. 216)
- Resinské letohrady (s. 473)
- Stahremberg (hrad, s. 15)
- Taggenbrun (hrad, s. 41)
- Torrské letohrady (s. 473)

Kostely

- Acivescovado (s. 296)
- Agostino (s. 242)
- Alla Trinità de' Monti Obelisk (kostel s obeliskem, s. 213)
- Andrea (s. 242)
- Andrea della Valle (s. 242)
- Apollův chrám v Delphis (s. 304) x chrám Apollův (s. 499) x chrám Apolův (s. 506)
- Apostoli (s. 242)
- Aurea (chrám, s. 196)
- Basilika St. Paulo (s. 242)
- Basilika St. Sebastiano (s. 242)
- Basilika svatého Petra (chrám, s. 224) x Petrův chrám (s. 227, 227, 228, 230, 235, 239, 243) x Basilika (s. 224, 224) x socha svatého Petra (s. 225) x Petrův kostel (s. 229)
- bazilika svatého Pavla (s. 221)
- Carbonara (kostel, s. 314, 316)
- Carlo ai Catinari (s. 242)
- Constanza (kostel, s. 242)
- Crisogono (s. 242)
- Dioscuri (chrám, s. 303)
- Dominikánský klášter (s. 40)
- Eskulapův chrám (s. 443)
- Eustachio (s. 97)
- Františkánský klášter (s. 121, 529)
- Gerolimini (chrám, s. 301, 301)
- Giovanni dei fiorentini (s. 242)
- Gnídský chrám (s. 164)
- Gregorio (s. 242)
- chrám sv. Víta v Praze (s. 297)
- chrám svaté Chiary (s. 306) x klášter svaté Kláry (s. 309)
- chrám svaté Justiny (s. 108)
- chrám svatého Antonína (s. 107)
- chrám svatého Jana v Lateránu (s. 240, 240) – latinsky Ecclesia Urbis et Orbis, Mater et Caput
- chrám svatého Pavla (s. 303)
- chrám svatého Petronia (s. 130, 132)
- chrám svatého Štěpána (S. Stefano rotondo, s. 211, 297)
- chrám svatého Vavřince (s. 312)
- Isidin chrám (s. 219, 439, 443, 438)
- Jeruzalemský chrám (s. 203, 204, 302)
- Jesu nuovo o Trinita maggiore (klášter, s. 309)
- Jovis tonantis (chrám, s. 200)
- Jupiterův chrám (s. 207, 462, 465, 471) x Statore (s. 207)
- Kartuziánský klášter (s. 133)
- katedrální kostel svatého Petra (s. 132) x Petrův kostel (s. 229)

- klášter a kostel svatého Dominika (s. 129)
- klášter svatého Onufria (s. 125)
- Klaudiův chrám (s. 211)
- kostel Annunziata (s. 170)
- kostel sv. Dominika (s. 176)
- kostel sv. Januara (s. 297)
- kostel sv. Leonarda (s. 72)
- kostel svaté Restituty (s. 297) x stavení sv. Restituty (s. 297) x svatá Restituta (s. 298)
- kostel svatého Bernarda (s. 216)
- La salute (s. 97)
- Laterán (biskupský kostel v Římě, s. 211)
- Lucia (s. 97)
- Madonna di san Luca (s. 131) x kostel Madona di St. Luca (s. 133)
- Majella (kostel, s. 332)
- Maria della Charitá (s. 97) x Maria della (s. 218)
- Maria della Pace (kostel, s. 245)
- Maria della Vittoria (s. 242)
- Maria formosa (s. 97)
- Maria in Navicella (s. 242)
- Maria in Trastevere (s. 242)
- Merkurův chrám (s. 500, 500)
- Minervin chrám (s. 304)
- Monte di Misericordia (kostel, s. 520)
- Montreal (kostel, s. 277)
- Neptúnův chrám (s. 495)
- Pantheon (chrám, s. 217, 219, 230)
- Petrův chrám (s. 148)
- Pietro (kostel, s. 332)
- Pietro in Montorio (s. 242)
- Redentore (s. 97)
- S. Croce in Gerusalemme (s. 211)
- S. Giovanni in Monti (s. 130)
- S. Maria degl' Angioli (kostel, s. 216)
- S. Maria del Darmino (kostel, s. 336)
- S. Maria del Parto (kostelíček, s. 489)
- Salvatore (s. 97)
- San Domenico (kostel, s. 316)
- San Ferdinando (kostel, s. 321)
- San Lorenzo in Miranda (kostel, s. 202)
- Santa Croce (basilika, s. 107) x St. Croce in Gerusalem (s. 241) x Santa croce (s. 170)
- Santa Maria del Parto (kostel, s. 487)
- Santa Maria di Piedigrotta (kostelík, s. 321)
- Santuario (svatyně, s. 440)
- Scalzi (s. 97)
- Serápisův chrám (s. 492)
- Sette Dolori (kostel, s. 332)
- Simeon piccolo (s. 97)
- Slunce a Měsíce (s. 209)
- SS. Giovanni e Paolo (kostel, s. 97) x st. Giovanni (s. 313, 316)
- St. Agnese (s. 242)
- St. Croce in Gerusalem (s. 241)

- St. Elmo (kostel, s. 336)
- St. Francesco della vigna (s. 97)
- St. Georggio maggiore (s. 97) x Giorgio maggiore (s. 108)
- St. Lorenzo (bazilika, s. 241, 520)
- St. Maria degli Angeli (s. 242)
- St. Maria dei Caccaberri (s. 242)
- St. Maria di Pie di Grotta (kostel, s. 349)
- St. Martino (chrám, s. 242)
- St. Pietro di castello (s. 97) x kostel St. Pietro in Vincoli (s. 242)
- St. Pietro in Vincoli v Římě (s. 149)
- St. Severino (chrám, s. 316)
- St. Silvestro (s. 242)
- St. Stefano del Cacco (s. 242)
- Sta. Maria del Fiore (s. 141)
- Sta. Maria Liberatrice (kostel, s. 207)
- Šalamounův chrám (s. 308)
- Tempio dei Giganti (chrám, s. 506)
- Tempio del Dio Ridicolo (chrám, s. 221)
- Tempio della Concordia (chrám, s. 200)
- Tempio della pace (chrám, s. 203)
- Tempio delle Camene (chrám, s. 221)
- Venušin chrám (s. 466, 471)

Kaple

- Borghesianská kaple (s. 241)
- Galeota (kaple, s. 298)
- Ghigi (kaple, s. 174)
- il Tesoro (kaple, s. 299)
- kaple svaté Anny (s. 311)
- kaple svatého Ignáce (s. 310)
- Mariánská kaple (s. 486)
- Minutoli (s. 299)
- Pavlova kaple (s. 239)
- San Severo (kaple, s. 318)
- Sixtínská kaple (s. 148, 148)
- Sixtova kaple (s. 237)

Pyramida

- Caja Cestia (pyramida, s. 221)

Lázně

- Bagni di Cittara (lázně, s. 525)
- Bagni di Nerone (Neronovy lázně, s. 501)
- Bagni di Venere (lázně, s. 500)
- Caccionto (lázně, s. 520)
- Cappone (lázně, s. 520, 520)
- Castiglione (lázně, s. 520, 520)
- Cittera (lázně, s. 521)
- della Colata a degli Occhj. (lázně, s. 521)
- Diokleciánovy lázně (s. 216)
- Gurgitello (lázně, s. 520, 520, 520)

- Olimetello (lázně, s. 521)
- Petrella neb Aratro (lázně, s. 521)
- St. Germano (potní lázně, s. 508, 510)
- St. Restituta (lázně, s. 520)
- Teplické lázně (s. 519)
- Titova lázeň (Terme di Tito (s. 214)

Brány

- del Popolo (brána, s. 190)
- del Sarno (s. 448)
- di Nola (s. 448)
- di Stabia (s. 448)
- Herculanea (s. 448)
- Herkulova brána (s. 448, 448, 448)
- Korutanská brána (s. 9)
- Pavlova brána x Porta S. Paolo (s. 221)
- Porta del Vesuvio (s. 448)
- Porta S. Sebastiano (brána Šebestiánská, s. 220) x brána sv. Šebastiána (s. 507)
- Strada de Tribunali (kapuanská brána, s. 332)

Sídla

- Monte Citorio (sídlo dolní komory italského Parlamentu, s. 194)
- Santi Apostoli (sídlo Jezuitů, s. 313)

Obydlí

- Bernek (obydlí, s. 25)
- Pannello del Lacco (obydlí, s. 518) x Lacco (s. 530)
- delle Muse (světnice, s. 339)

Vězení

- Cento Camerele (vězení, s. 504)

Pevnosti

- Palmanuova (s. 68)
- Gaeta (pevnost, s. 269, 269, 270, 270)

Tvrze

- Baiská tvrz (s. 502)
- Carmine (s. 336, 336)
- Castrum Lucullaneum (tvrz, s. 337)
- Elmo (tvrz, s. 320, 336, 386, 416) x St. Elmo (s. 337) x Ermo (s. 336) x St. Elmo (s. 386, 416)
- Keutšach (tvrz, s. 50)
- Nuovo (tvrz, s. 334)
- Pertšach (tvrz, s. 50)
- St. Angelo (tvrz, s. 235, 238, 474)
- Vovo x Ovo (Castel del' Ovo, s. 337)

Zámky

- Altieri (s. 253)
- Città di Linterno (zámeček, s. 507)

- Johannin zámek (s. 489)
- Kaisersberg (s. 29)
- Mergellina (s. 487) - zámček Sannazarův
- Portici (s. 377) x Portíci (s. 451)

Choronyma - jména větších obydlých či neobydlých přírodních nebo správních celků (ostrov, světadíl, stát, kraj...)

Kontinenty/světadíly

- Afrika (s. 199, 287, 397)
- Asie (s. 81) x Azie (s. 64, 492)
- Evropa (s. 64, 74, 83, 85, 99, 104, 150, 162, 164, 172, 222, 253, 269, 283, 286, 331, 338, 404)

Ostrovy

- Aenaria (ostrov, s. 289)
- Burano (s. 97)
- Capri (ostrov, s. 273, 292, 478, 525) x Kapri (s. 340, 374, 386, 483, 527)
- Elba (ostrov, s. 282, 301)
- Giglio (ostrov, s. 301, 301) x Igilium (s. 301)
- Ischia (ostrov, s. 292, 513, 517, 520) x Ichie (ostrov, s. 289) x Aenaria Pithecusa (s. 289)
- Kalábrie (kraj, s. 275, 285, 425) x Kalabrie (s. 372, 417)
- Korsika (ostrov, s. 285)
- Korfu (ostrov, s. 28)
- Limon (malý ostrov, s. 490)
- Malamocco (ostrov, s. 97)
- Malta (ostrov, s. 287, 287)
- Mazorbo (ostrov, s. 97)
- Megaris (ostrov, s. 337)
- Murano (ostrov, s. 97)
- Nisida (ostrov, s. 490, 490, 527) x Nysida (s. 386)
- Pithecusa (ostrov, s. 289)
- Ponza (ostrov, s. 527)
- Procida (ostrov, s. 372, 386, 517, 527)
- Torcello (ostrov, s. 97)
- Vendotena (ostrov, s. 527)
- Venedské ostrovy (s. 28)
- Vulkáno (ostrov, s. 385, 388)

Poloostrovy, skupiny ostrovů či poloostrovů

- Anatólie (s. 492)
- Archipelag (skupiny ostrovů, souostroví, s. 82)
- Hispánie (s. 74, 201) - Hispánie byl ve starověku a středověku užívaný název pro celý Pyrenejský poloostrov
- Istrie (poloostrov, s. 77, 82) x Histrie (s. 82, 82) x Histria, Histereich, Istria, Istrien – (s. 82)
- Peloponés (poloostrov, s. 89)
- Řecké ostrovy (s. 78)

Státy živé či zaniklé

- Alba longa (stát, s. 261) x Alba (s. 261)
- Alžír (s. 401)
- Bavorsky (s. 52)
- Belgie (s. 27)
- Britanie (s. 146)
- Cisalpínská republika (s. 28, 28)
- Čechie (předsloví, s. 58) x Čechy (s. 48, 249) x Čechy (předsloví, s. 109)
- Čína (s. 83) x Chyna x Sína x Chýna (s. 64, 343, 342)
- Dácie (království, s. 216)
- Dalmácie (historická země, s. 67, 77) x Dalmacie (s. 82)
- Egypt (s. 81, 191, 194)
- Francie (předsloví, s. 28, 63, 101, 282, 283, 284)
- Francká říše (zaniklý stát, s. 27) x Francké císařství (s. 68)
- Genueská republika (s. 82) - Genua je lat. název města Janov (it. Genova), je to tedy Janovská republika, zanikla 1797 a stala se Ligurskou republikou, po Napoleonově pádu anektována 1815 Sardinií jako Janovské vévodství.
- Germanie (s. 61) x Germánie (s. 93, 97, 130) x Německá říše (s. 29, 52) x německá říše (s. 101)
- Gránsko (s. 56, 67, 82)
- Charvátsko (s. 82) x Chorvátsko (s. 52)
- Indie (s. 64, 81, 83)
- Itálie (nadpis, předsloví, s. 29, 49, 61, 61, 66, 68, 69, 71, 78, 79, 82, 82, 83, 86, 98, 100, 115, 117, 119, 139, 141, 151, 151, 174, 179, 180, 301, 394) x Itálie (s. 247, 256, 267, 272, 274, 275, 322) x Italská republika (s. 28) x Italské království (s. 28) x Vlachs (s. 62, 63, 65, 70, 95, 101, 107, 168, 284, 294, 346, 482) x Venedská republika (s. 68)
- Korytánsko (s. 36, 41, 49, 56)
- Modenské vévodství (s. 28, 28)
- Palestina (s. 189) x Palestína (s. 25)
- Persie (dnešní Írán, s. 64, 189)
- Polsko (s. 10)
- Provence (s. 285)
- Rakousko (s. 10, 19, 27, 68) x Rakousy (s. 15, 15, 82, 284, 293) x Rakouské země (s. 11)
- x Rakouské císařství (s. 14, 68) x Rakouské pomezí (s. 19)
- Románie (Rumunsko, s. 77)
- Řecká země (s. 64) x řecké císařství (s. 81)
- Řím (s. 88, 99, 102, 106, 116, 117, 118, 123, 123, 124, 124, 124, 145, 147, 148, 148, 157, 159, 159, 161, 177, 184, 185, 186, 186, 187, 188, 188, 188, 191, 192, 194, 195, 195, 196, 200, 203, 204, 204, 206, 208, 208, 209, 210, 213, 213, 213, 214, 222, 230, 230, 238, 240, 241, 241, 243, 245, 245, 246, 249, 250, 250, 252, 255, 255, 255, 255, 257, 257, 257, 259, 259, 259, 261, 261, 264, 269, 272, 284, 304, 343, 427, 432, 436, 438, 466, 492, 497, 500, 507) x Římsko (s. 284, 532) x Římské císařství (s. 52, 75) x obec římská (s. 189) x římská říše (s. 205)
- Sasy (s. 250)
- Slavonie (s. 52) - historická země ležící mezi řekami Drávou, Sávou a Dunajem
- Syrie (s. 518) x Sirie (s. 81)
- Španěly (s. 250, 251)
- Štýrsko (s. 15, 15, 18, 19, 27, 47, 49, 56, Obsah) x Štýrské pomezí (s. 9)
- Švýcarsko (s. 52)
- Tyrolsko (s. 52)

- Uhry (s. 52, 52, 263, 293)

Knížectví, císařství, království, okresy, oblasti, regiony a další území

- Abruzzo (krajina, s. 282) x Abbruzzo (s. 425)
- Acháje (historické území, s. 89)
- Apulie (region, s. 275, 275, 282, 291)
- Arcetri (lokalita, s. 106)
- Bagniuoli (čtvrť Neapole, s. 489)
- Campagnie (kraj, s. 365) x Kampánie (s. 377, 470, 491)
- Etrursko (s. 426)
- Flandry (region, 129)
- Francké mocnářství (s. 75)
- Fryulsko (historický region, s. 27) x Friulsko (s. 68) x Friul – ital. Friuli, franc. Frioul, Friul (s. 82)
- Ilyrie (území rozkládající se na Balkánském poloostrově, s. 82)
- Kalifské císařství (s. 75) - Kalifát/chalífát, např. Córdobašský kalifát (historický státní útvar, 929-103), bylo území ovládané vládci s muslimským vyznáním.
- Karrara (knížectví, s. 28)
- Laco (oblast, s. 520)
- Latium (kraj, s. 268)
- Levantus (oblast Východního Středomoří, s. 150)
- Lombardie (oblast, s. 28)
- Masa (knížectví, s. 28)
- Mergellina (část Neapole, s. 330, 489, 515)
- Modenské knížectví (s. 28)
- Morava (s. 193)
- Numidie (někdejší velké království, s. 199) x Numidské království (s. 198)
- Plutonovo království (s. 499)
- Sicilie (region, s. 261, 270, 274, 275, 277, 282, 283, 287, 290, 376)
- Toskánsko (kraj ve střední Itálii, s. 100, 135, 153, 284, 284, Obsah) x velikoknížectví Toskánské (s. 301)
- Trojanov (oblast, s. 216)

Chrématonyma - vlastní jména lidských výtvorů, společenských institucí, organizací a vztahů vzniklých lidskou činností, a to společenskou, kulturní, ekonomickou či politickou

Chrononyma - jména společenských jevů

Vánoce (s. 423, 423) x vánoce (s. 425)

Akcionyma – jména dějinných událostí

- Gotická vojna (s. 189)
- Persická vojna (s. 189)
- Punická válka (s. 78) x Punske války (s. 259) - označení tří konfliktů mezi Římskou republikou a Kartágem
- Siciliánský Nešpor (povstání, s. 277) x Siciliánské nešpory (s. 277) x Nešpory (s. 277)
- Trojánská válka (s. 506)
- Uherská vojna (s. 41)
- Vandalská vojna (s. 189)

Faleronyma – jména společenských ocenění vč. titulů

- Censor (hodnost, s. 187)
- Dekuryonátové (s. 434)
- Konsulové (hodnost, s. 187)
- Serenita (hodnost, s. 90)

Ergonyma/institucionyma – jména společenských institucí

Univerzity

- Florentýnská universita (s. 84)
- Mediolánská universita (s. 84)
- Paduánská universita (s. 104)
- universita bononská (s. 142)

Divadla

- Amphitheatrum Colisseum (s. 209, 209)
- Amphitheatrum Flavium (divadlo, s. 208)
- degli ragazzi (divadlo, s. 400)
- Anfiteatro castrense (s. 212)
- della sorte (divadlo, s. 400)
- divadlo di Fenice (s. 96)
- divadlo S. Benedetto (s. 96)
- Fenice (divadlo, s. 400)
- Ferdinando (s. 400)
- Fiorentini (divadlo, s. 400)
- Fondo (divadlo, s. 400)
- Nuovo (divadlo, s. 400)
- Olimpici (s. 108)
- Pompejanská divadla (s. 381)
- San Carlo (divadlo, s. 399, 408) x St. Carlo (divadlo, s. 343) x San Carlino (divadlo, s. 400)

Ústavy

- Immaculatella (úřad s pasy, s. 345)
- Nido (ústav, s. 344)
- Ospedale della Nunziata (ústav pro nemocné a nalezené děti, s. 344)
- Ospedale di S. Giacomo (ústav pro staré vojáky, s. 344)
- Paziienza Cesarea (ústav, s. 344)
- S. Angelo (ústav, s. 344)
- S. Maria della Pace (ústav, s. 344)

Fora

- Forum (s. 205, 206)
- Forum Pompejské (s. 464)
- Forum Trojánské (s. 216)
- Forum Vulcani (s. 497)

Školy

- Athénská škola (s. 244)
- Benátská škola (s. 93)
- Collegium Clementinum (jezuitská kolej, s. 254)

- Collegium uherské a gemánské (s. 254)

Akademie

- Akademie (s. 252, 255)
- Medicejská akademie (s. 151)

Musea

- Albertina museum (s. 165)
- Kapitolské museum (s. 203) x Kapitólíum (s. 250)
- Laurenziana (s. 151)
- Museum (s. 411)
- Museum borbonicum (s. 376) x Museum (s. 376)
- Museum Canova (s. 255)
- Museum Florentinum (knihy nebo knihovna (s. 152)
- Thorvaldsen museum (s. 255, 256, 256, 256, 258)
- Vatikánské museum (s. 212, 220)

Labyrint

- Dédalův labirynt (s. 495)

Jiné

- Apoštolní písárna (s. 252)
- Bibliotheca Marciana (knihovna, s. 147)
- Casino d' Amora (kasino, s. 447)
- Columbaria (holubník, s. 467)
- Ginseldorf (poštovský dům, s. 14)
- Gran Bretagna (hospoda, s. 330)
- hostinec u Slunce (s. 181)
- La scuola di ballo (taneční dům, s. 343)
- Municipální dům (zn. městský dům, městský úřad, s. 68)
- officina statuaria (dílna na sochy, s. 443)
- Ostřehomské víno (s. 16) – vztahová adjektiva místní
- San Genaro (nemocnice, s. 409)
- Signoria (hrubá vláda, s. 91)
- Vulkánova dílna (s. 388)
- Vulkánova kovárna (s. 385)
- zbrojnice (Arsenal) (s. 93) x arsenál (s. 94)

Stadiony

- Cirk Flaminský (v Římě, s. 159)
- Circo massimo (stadion, s. 191)

Památníky a sloupy

- Antonínský sloup (s. 217)
- Dorické sloupy (s. 219)
- egyptský Obelisk (s. 194) x Obelisco solare d'Augusto (s. 195, 212) x Obelisk (s. 219) x Caligulův Obelisk (s. 224)
- Jonické sloupy (s. 219)
- Kaligulův Obelisk (s. 224)
- Korintské sloupy (s. 218) x Korintské pilíře (s. 224)
- Portico d' Ottavia (sloupořadí, starobylost, s. 219)

- portik neptunský (sloup, s. 438)
- portik oktaviánský (sloup, s. 438)
- portik pompejánský (sloup, s. 438)
- Trajánův sloup (s. 216)

Unikátonyma - jména jedinečných výrobků

- Buchsbaum (věnec, s. 358)
- Danebrog (národní dánská vlajka, s. 257)
- Herkulova palice (s. 46)

Obrazy a sochy

- Camera dei papiri (stropomoalba, s. 250)
- Gnidská Venuše (s. 159 – umělecké dílo) x Gnidská Venuše (s. 214, 215)
- Isidina socha (s. 442, 453)
- Lože Vatikánské (malba, s. 216)
- Madona col bambino (obraz, s. 251)
- Madona del Pesce (obraz, s. 246)
- Madona dell' Impanato (obraz, s. 246)
- Majdalena (obraz, s. 164, 252)
- Mariánský obraz (s. 297)
- Massiva Stanzioni (obraz, s. 320)
- Merkur (socha, s. 156, 313, 500) x Merkur (s. 453)
- Pavlův pád (malba, s. 148)
- Pavlův pád (malba, s. 148)
- S. Cecilie (obraz, s. 130)
- Santa Maria del principio (obraz, s. 298)
- Sibylla kumánská (žena, s. 499, 506)
- Sibylla delfická (s. 506)
- Sybilla Saměnská (s. 152)
- Trajánus (obraz, s. 251)
- Venus Calipicia (socha, s. 339)
- Venus vincitrice (socha, s. 338)
- Venuše Belvederská (s. 154)
- Venuše Medicejská (s. 164)

Literární díla

- Aeneidy (název knihy, s. 499)
- Afrika (báseň, s. 102)
- Aminta (báseň, s. 117)
- Argonautika (slavný epos, s. 146)
- Quaestiones Academicæ (knihy od Cicera, s. 495)
- Rinaldo (báseň, s. 95, 115)
- Sibylliny knihy (s. 196, 196, 197, 197)

Pragmatonyma – jména užitkových předmětů

Potraviny a nápoje

- Limonáda (nápoj, s. 397)
- Makarony (těstoviny, s. 334)
- Oranžáda (nápoj, s. 397)
- Steinbier (kamenné pivo, s. 47)

Drahé kameny a horniny

- Aquamarina (drahý kamen, s. 163)
- Cipolín (druh mramoru, s. 202)
- Giallo antico (drahý kamen, s. 460)
- Hyacint (drahý kamen, s. 163)
- Chalcedon (kamen, s. 163)
- Lapislazule (drahý kamen, s. 163)
- Porfir (hornina, s. 153)
- Sanazarův památní kamen (s. 484)
- Sardonix (drahý kamen, s. 163)
- Sienský agat (drahý kamen, s. 163)

Zahrady

- Boboli (knížecí zahrada, s. 171)
- Pollionovy zahrady (s. 487)
- Villa reale (zahrada, s. 253)

Hřbitovní stavby

- Columbaria (hřbitovní stavba, s. 46)
- Mare Morto (zahradní hřbitov, s. 504)
- Santi apostoli (krypta u svatých Apoštolů, s. 358)

Hroby a hrobky

- Augustovo mausoleum (s. 213)
- Caraffa (hrob, s. 317)
- Gianbattista della poto (s. 313)
- Giuseppe Batista (s. 313)
- Kajova hrobka (s. 468)
- Lodovico Altimoresca (hrob, s. 313)
- Mausoleum (slavná hrobní památka, s. 318)
- Mausoleum Lucia Munácia Planka, zakladatele Lionu (s. 271)
- Sargianni Caracciola (hrobka, s. 315)
- Sepolcri di Cecilia Metella (s. 224)
- Sepolcro degli Scipioni (hrobka Scipionů, s. 220)
- Virgilova hrobka (s. 484, 486, 487)

Zdi

- Aurelianské zdi (s. 192)
- Servinské zdi (s. 192)

Jiné

- Arco Felice (oblouk, s. 507)
- Auspicium (předpovídání budoucnosti z ptačího letu, s. 205)
- Bucentauro (loď, s. 91)
- Davidovy žalmy (s. 106)
- Drusův oblouk (s. 220)
- Florencký sbor (s. 147)
- Franský trůn (s. 118)
- Jenuenský koráb (velká loď, s. 501)
- koráb Noova (s. 246)
- Korintský kov (s. 88)

- Kostnický sněm (s. 146)
- L'arco di Giano Quadrifronte (Janův oblouk, s. 220)
- Longinovo kopí (s. 227)
- Luterské náboženství (s. 48)
- Noahova archa (s. 401)
- Olympský sbor (s. 218)
- Otčenáš (s. 240)
- Polský trůn (s. 118)
- Půtka Lazaronek (čínohra, s. 406)
- Sabots (druh bot, s. 422)
- Sciroco (vítr, s. 408, 408) x Scirocco (Obsah)
- Tarantella (národní tanec, s. 367)
- Triregno (papežská čepice, s. 234)
- Vindický klobouk (s. 43)
- Zamponaje (hudební nástroj, s. 424)